

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Кафедра кібербезпеки та математичного моделювання

КОМПЛЕКСНІ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до курсового проектування
для здобувачів

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми «Кібербезпека»
спеціальності 125 Кібербезпека та захист інформації

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри
Кібербезпеки та математичного
моделювання
Протокол №2
від 13 лютого 2024 р.

Чернігів 2024

Комплексні системи захисту інформації. Методичні вказівки до курсового проектування для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Кібербезпека» спеціальності 125 Кібербезпека та захист інформації. – Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2024 – 100 с.

Укладачі: СЕМЕНДЯЙ СЕРГІЙ МАТВІЙОВИЧ, старший викладач кафедри кібербезпеки та математичного моделювання;
ТКАЧ ЮЛІЯ МИКОЛАЇВНА, завідувач кафедри кібербезпеки та математичного моделювання, доктор педагогічних наук, професор;
ШЕЛЕСТ МИХАЙЛО ЄВГЕНОВИЧ, професор кафедри кібербезпеки та математичного моделювання, доктор технічних наук, професор

Відповідальний за випуск – ТКАЧ ЮЛІЯ МИКОЛАЇВНА,
завідувач кафедри кібербезпеки та
математичного моделювання,
доктор педагогічних наук, професор

Рецензент – ГРЕБЕННИК АЛЛА ГРИГОРІВНА,
старший викладач кафедри кібербезпеки та математичного
моделювання

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1 МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КУРСОВОГО ПРОЕКТУ	5
2 ТЕМАТИКА КУРСОВОГО ПРОЕКТУ	7
3 СТРУКТУРА КУРСОВОГО ПРОЕКТУ, ОСНОВНІ ЕТАПИ ЙОГО ВИКОНАННЯ.....	8
<i>Приклад виконання курсового проекту</i>	<i>9</i>
Додаток А.....	22
Додаток Б	25
Додаток В.....	26
Додаток Г	37
Додаток Д.....	43
Додаток Е.....	54
Додаток Є.....	72
Додаток Ж.....	79
Додаток З	84
Додаток И.....	85
4 ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОГО ПРОЕКТУ	88
5. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ КУРСОВОГО ПРОЕКТУ	90
6 ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАХИСТУ КУРСОВОГО ПРОЕКТУ.....	92
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	93
Додаткові рекомендовані джерела	93
ДОДАТКИ	94

ВСТУП

Навчальним планом з курсу «Комплексні системи захисту інформації» передбачається виконання курсового проекту, що сприяє більш глибокому вивченню основних розділів курсу.

Загальне завдання полягає у побудові комплексної системи захисту інформації (КСЗІ), відповідно до обраних тем.

Виконання, оформлення та захист курсового проекту здійснюються студентом в індивідуальному порядку, відповідно до даних методичних вказівок.

1 МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КУРСОВОГО ПРОЕКТУ

Курсовий проект – важливий етап навчального процесу та науково-дослідної роботи студента, його виконання сприяє поглибленому ознайомленню з додатковою науково-технічною літературою, документами, форумами, науковими працями вітчизняних та закордонних вчених. Також студенти набувають практичних навичок самостійно вирішувати задачі, критично мислити, шукати необхідну літературу, чітко і лаконічно формулювати запитання та формувати запити.

Метою курсового проекту є закріплення та поглиблення теоретичних знань та практичних умінь, набутих у процесі засвоєння навчального матеріалу дисципліни.

Завдання курсового проекту:

- 1) Оберіть певну тему згідно списку .
- 2) Опишіть перший етап в створенні КСЗІ. (Обґрунтування необхідності створення КСЗІ).
- 3) Опишіть другий етап в створенні КСЗІ. (Обстеження середовищ функціонування АС).
- 4) Опишіть третій етап в створенні КСЗІ. (Визначення потенційних загроз для інформації, яка буде циркулювати в АС).
- 5) Опишіть четвертий етап в створенні КСЗІ. (Розробка політики безпеки інформації в АС).
- 6) Опишіть п'ятий етап в створенні КСЗІ. (Розробка плану захисту інформації в АС).
- 7) Опишіть шостий етап в створенні КСЗІ. (Розробка технічного завдання на створення КСЗІ в АС).
- 8) Опишіть сьомий етап в створенні КСЗІ. (Складання техноробочого проекту створення КСЗІ).
- 9) Опишіть восьмий етап в створенні КСЗІ. (Підготовка КСЗІ до введення в дію).
- 10) Опишіть дев'ятий етап в створенні КСЗІ. (Попередні випробування КСЗІ в АС).
- 11) Опишіть десятий етап в створенні КСЗІ. (Дослідна експлуатація КСЗІ).
- 12) Опишіть одинадцятий етап в створенні КСЗІ. (Експертиза КСЗІ).
- 13) Опишіть дванадцятий етап в створенні КСЗІ. (Супроводження КСЗІ).
- 14) Розробивши всі етапи КСЗІ, зробіть висновки згідно теми вашого підприємства.

Підготовка організаційно-розпорядчої документації:

- Наказ №__ від __.__.20__ року «Про затвердження Переліку відомостей, що відноситься до конфіденційної інформації»;
- Акт обстеження об'єкта інформаційної діяльності;
- Модель загроз;
- Політика безпеки інформації;
- Автоматизована система відділу безпеки. План захисту на КСЗІ;
- Технічне завдання;
- КСЗІ. Техноробочий проект;
- Паспорт-формуляр;
- Положення про службу захисту інформації;
- Інструкція користувачу щодо порядку обробки інформації з обмеженим доступом;
- Інструкція з режимних заходів щодо захисту інформації під час її обробки в автоматизованій системі;
- Інструкція з адміністрування автоматизованої системи;
- Інструкція з правил видачі, вилучення та зберігання персональних ідентифікаторів користувачів;
- Інструкція по правилам управління паролями;

- Наказ №___ від __.__.20__ року «Про призначення комісії з проведення попередніх випробувань»;
- Програма та методики випробувань;
- Протокол попередніх випробувань комплексної системи захисту інформації;
- Акт повноти виконаних заходів із захисту інформації при створенні комплексної системи захисту інформації;
- Акт приймання комплексної системи захисту інформації автоматизованої системи;
- Акт завершення дослідної експлуатації комплексної системи захисту інформації в автоматизованій системі;
- Атестат відповідності.

2 ТЕМАТИКА КУРСОВОГО ПРОЕКТУ

Тема роботи являє собою предметну область, відповідно до якої студент буде розробляти КСЗІ.

Тема курсового проекту вибирається студентом згідно варіанту (за порядковим номером студента в групі) із рекомендованого викладачем списку.

Можливий індивідуальний вибір студентом теми курсового проекту, за узгодженням з викладачем.

Дві однакові теми в межах однієї академічної групи допускаються лише за узгодження з викладачем. В такому випадку результати виконання курсового проекту не можуть збігатись більше, ніж на 20%.

3 СТРУКТУРА КУРСОВОГО ПРОЕКТУ, ОСНОВНІ ЕТАПИ ЙОГО ВИКОНАННЯ

Процес виконання курсового проекту включає наступні етапи:

- вибір теми;
- підбір та опрацювання літератури;
- аналіз предметної області;
- підготовка і захист курсового проекту.

Курсовий проект повинен мати певну логіку побудови, послідовність, завершеність. Загальний обсяг курсового проекту має бути в межах 40 сторінок друкованого тексту. До загального обсягу курсового проекту не входять додатки, список використаних джерел.

Рекомендована структура курсового проекту:

- 1) Титульний аркуш (додаток А);
- 2) Зміст;
- 3) Вступ;
- 4) Етапи створення КСЗІ (12 етапів);
- 5) Висновки;
- 6) Список використаних джерел (додаток Б);
- 7) Додатки.

Приклад виконання курсового проекту

Список використаних скорочень

КСЗІ – комплексна система захисту інформації.

ОІД – об'єкт інформаційної діяльності.

ЗЗІ – засоби захисту інформації.

ТЗІ – технічний захист інформації.

АС – автоматизована система.

АСВБ – автоматизована система відділу безпеки.

ІзОД – інформація з обмеженим доступом.

ПЕМВН – побічні електромагнітні випромінювання і наведення.

ОТЗ – основні технічні засоби.

ДТЗ – допоміжні технічні засоби.

ПМВ – програма і методика випробувань.

ЖМД – жорсткий магнітний диск.

ГМД – гнучкий магнітний диск.

НСД – несанкціонований доступ.

НД ТЗІ – нормативний документ системи технічного захисту інформації.

КЗЗ – комплекс засобів захисту.

ІКС – інформаційно-комунікаційна система.

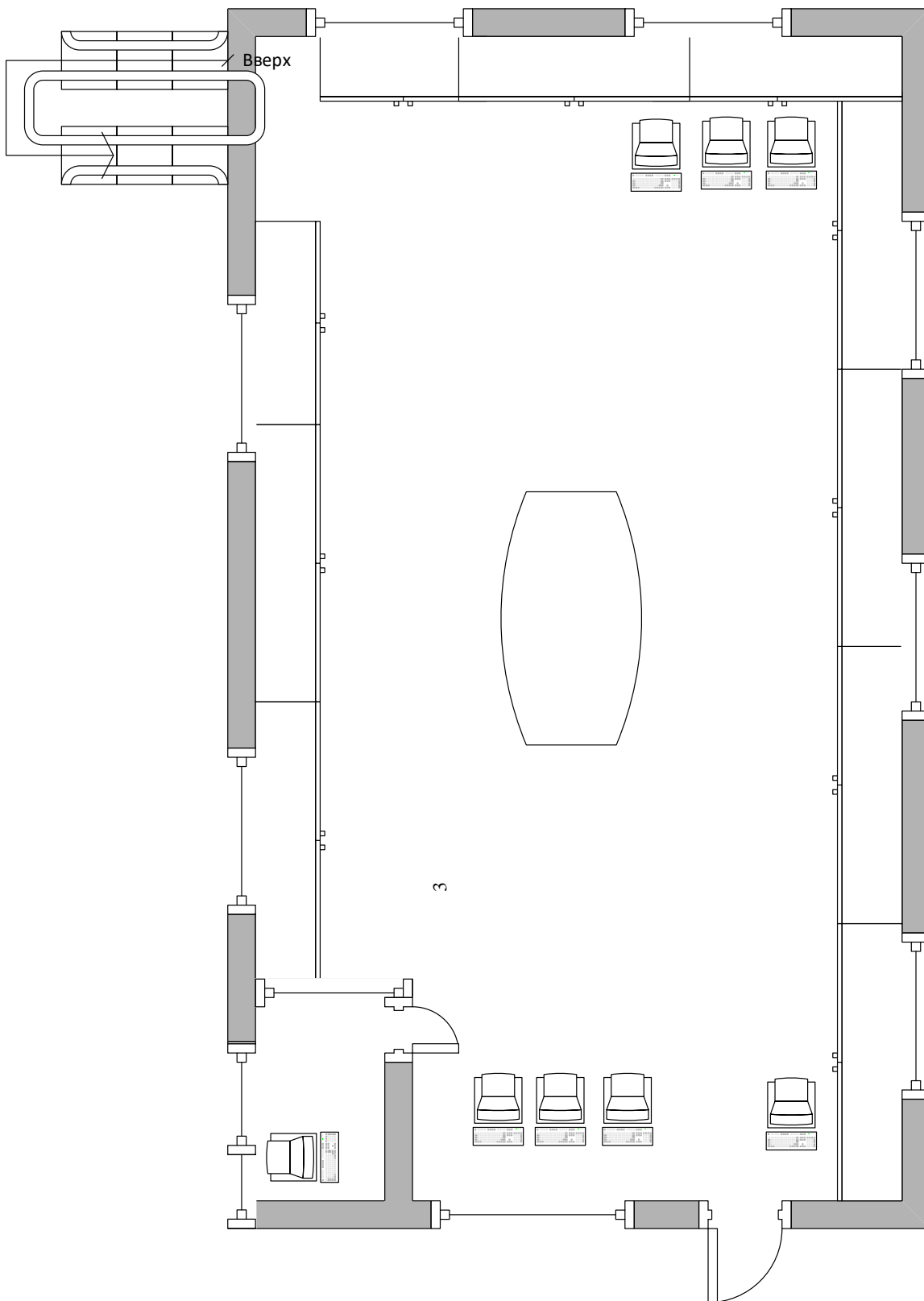

Рисунок 1 – Ситуаційний план (1 поверх)

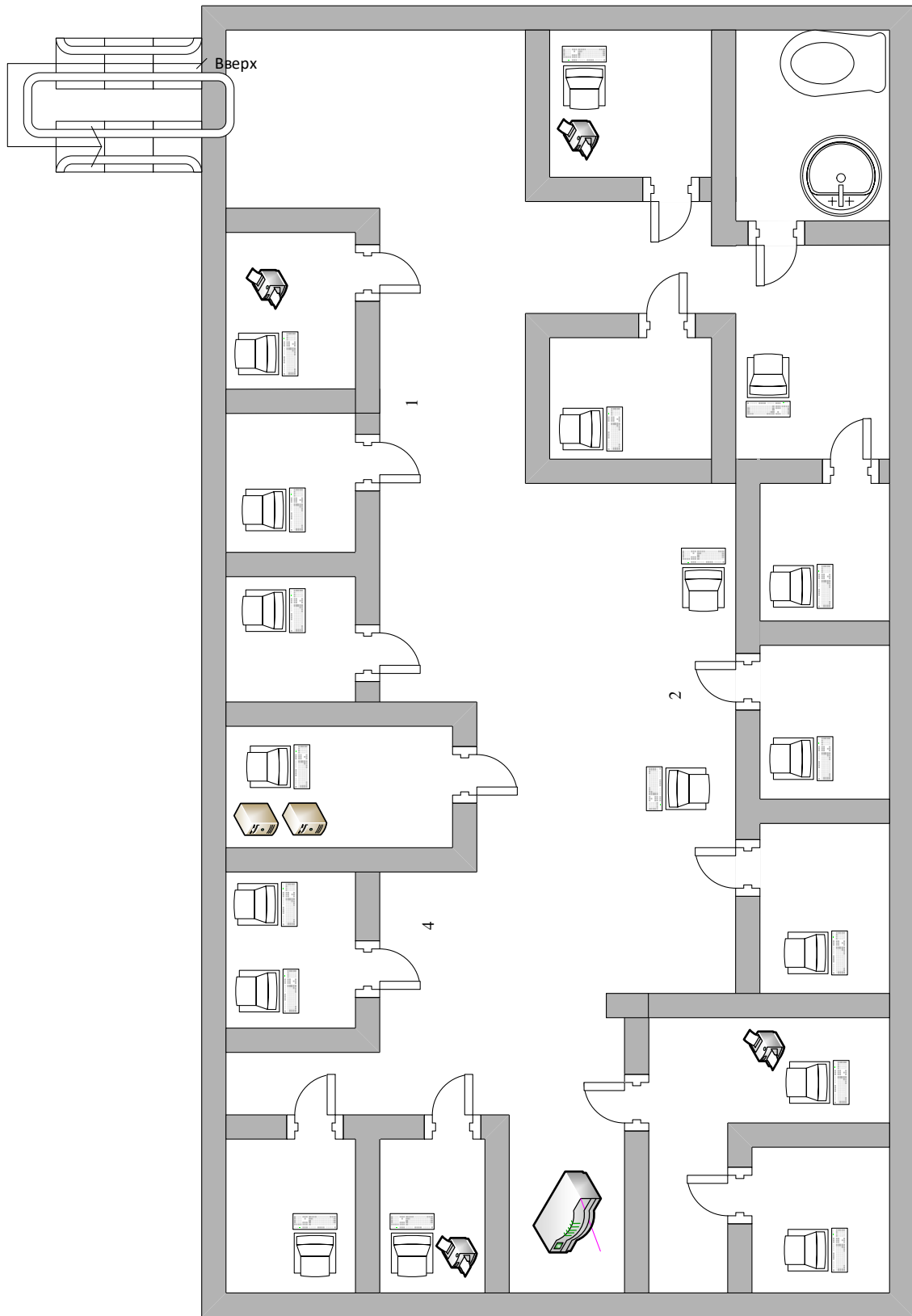

Рисунок 2 – Ситуаційний план (2 поверх)

Етап 1. Обґрунтування необхідності створення КСЗІ

Підставою для визначення необхідності створення КСЗІ є норми та вимоги чинного законодавства, які встановлюють обов'язковість обмеження доступу до певних видів інформації або забезпечення її цілісності чи доступності, або прийняте власником інформації рішення щодо цього, якщо нормативно-правові акти надають йому право діяти на власний розсуд.

Вихідні дані для обґрунтування необхідності створення КСЗІ в загальному випадку отримуються за результатами:

- аналізу нормативно-правових актів (державних, відомчих і таких, які діють в межах установи, організації, підприємства), на основі яких можуть встановлюватися обмеження доступу до певних видів інформації чи заборона такого обмеження, чи визначення необхідності забезпечення захисту інформації у відповідності з іншими критеріями;
- визначення наявності у складі інформації, що належить автоматизованій обробці, таких її видів, які вимагають обмеження доступу до неї чи забезпечення цілісності і доступності у відповідності з вимогами нормативно-правових актів;
- оцінки можливості переваг (фінансово-економічних, соціальних тощо) експлуатації ІКС у разі створення КСЗІ.

На основі проведеного аналізу приймається рішення про необхідність створення КСЗІ на підприємстві.

В Додатку А знаходяться такі документи:

- Наказ «Про затвердження Переліку відомостей, що відносяться до конфіденційної інформації»;
- Перелік відомостей, що відносяться до конфіденційної інформації;
- Акт визначення вищого ступеню обмеження доступу інформації.

Етап 2. Обстеження середовищ функціонування АС

Автоматизована система представляє собою організаційно-технічну систему, що реалізує інформаційну технологію та поєднує у собі: обчислювальну систему, фізичне середовище, персонал та інформацію, яка обробляється.

В туристичній фірмі застосовують один тип автоматизованої системи – 2 класу (у вигляді мережі окремих робочих станцій, які не мають виходу до мережі Інтернет).

Загальнодоступна інформація:

- інформація щодо статуту організації, правил внутрішнього трудового розпорядку дня та правил техніки безпеки при роботі з технікою;
- інформація щодо посад працівників, прізвище, ім'я та по батькові та їх робочі телефони;
- інформація про графіки роботи організації;
- клієнтські бази даних;
- інформація щодо списків підприємств по регіону та їхніх керівників.

Перелік інформації обмеженого доступу:

- особиста інформація про працівників та їх посадові інструкції;
- інформація про поставки техніки та обладнання для підприємства;
- інформація щодо фінансової діяльності організації (бухгалтерський облік і заробітна плата працівників та обслуговуючого персоналу);
- інформація про мережеві налаштування комп'ютерів та серверів;
- інформація щодо документації організації.

В Додатку Б знаходяться такі документи: Акт обстеження.

Етап 3. Визначення потенційних загроз для інформації, яка буде циркулювати в АС

В процесі проведення обстеження ОІД, визначаються потенційні загрози для інформації, обов'язково створюються модель загроз та модель порушника. Це регламентовано наступними нормативно-правовими документами:

- НД ТЗІ 1.1-002-99 «Загальні положення щодо захисту інформації в комп'ютерних системах від несанкціонованого доступу» (Затверджено наказом ДСТСЗІ СБ України від 28.04.1999 р. № 22);
- НД ТЗІ 1.4-001-2000 «Типове положення про службу захисту інформації в автоматизованій системі» (Затверджено наказом ДСТСЗІ СБ України від 04.12.2000 р. № 53);
- НД ТЗІ 3.7-003-05 «Порядок проведення робіт із створення комплексної системи захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційній системі (Затверджено наказом ДСТСЗІ СБ України від 08.11.2005 р. №125).

Модель порушника – абстрактний формалізований або неформалізований опис дій порушника, який відображає його практичні та теоретичні можливості, апіорні знання, час та місце дії тощо. По відношенню до АС порушники можуть бути внутрішніми (з числа співробітників, користувачів системи) або зовнішніми (сторонні особи або будь-які особи, що знаходяться за межами контрольованої зони).

Варіантами моделі загроз визначені властивості захищеності інформаційних об'єктів, які можуть бути порушеними – конфіденційність (К), цілісність (Ц), доступність (Д) та якісна оцінка ймовірності здійснення загроз та рівнів збитків (шкоди) по кожному з видів порушень.

В Додатку В знаходяться такі документи: Модель загроз.

Етап 4. Розробка політики безпеки інформації в АС

Даний етап створення комплексної системи захисту інформації передбачає вивчення об'єкта, на якому створюється КСЗІ, при цьому уточнюються модель загроз, модель потенційного порушника та аналіз ризиків, що визначені на основі попередніх етапів.

Розробляючи політику безпеки, треба враховувати специфіку даної АС у порівнянні з іншими інформаційними системами. Особливості інформаційної системи туристичної фірми зумовлені специфікою тих завдань, які виконують за її допомогою, а саме:

- уся інформація, яка обробляється, накопичується і зберігається в системі, є конфіденційною, тому значну увагу доводиться приділяти криптографічному захисту за допомогою шифрування, розподілу прав доступу й автентифікації в мережі, захисту місць підключення до мереж зв'язку тощо;
- інформація, яка циркулює в такій системі, не може бути втрачена, дубльована або модифікована. У зв'язку з цим посилюються вимоги до надійності апаратного й програмного забезпечення, оперативного і повного (за можливості) відновлення інформації після аварій та збоїв у роботі.

Основними принципами створення системи захисту є:

- конфіденційність, тобто гарантія, що інформація надається тільки авторизованим користувачам;
- цілісність, тобто гарантія, що інформація не може бути несанкціоновано змінена;
- доступність і безперервність роботи системи, тобто гарантія, що достовірна інформація буде доступна, коли це потрібно.

Загроза неавторизованого проникнення до системи охоплює всі типи несанкціонованого доступу, у тому числі такі: фальсифікація санкції на доступ, неправомірне використання паролів, спроби працювати від імені іншої особи, несанкціоноване використання носіїв даних, перехоплення повідомлень у каналах зв'язку, вірусні атаки тощо. Загроза ненавмисної модифікації виникає унаслідок помилок у програмному забезпеченні,

апаратних збоїв, помилок персоналу й користувачів тощо. Затримка або погіршення обслуговування можуть призвести до фінансових втрат внаслідок штрафних санкцій і, що важливіше, до втрат репутаційних.

В Додатку Г знаходяться такі документи: Політика безпеки.

Етап 5. Розробка плану захисту інформації в АС

Для забезпечення ефективного захисту автоматизованої системи розробляють план захисту інформації для підприємства. План захисту представляє собою набір документів, згідно до яких здійснюється організація захисту інформації на всіх етапах життєвого циклу автоматизованої системи, а саме:

- класифікація інформації автоматизованої системи;
- загальний опис компонентів автоматизованої системи;
- технології обробки інформації в автоматизованій системі;
- модель загроз автоматизованої системи.

В Додатку Д знаходяться такі документи: План захисту інформації.

Етап 6. Розробка технічного завдання на створення КСЗІ в АС

Технічне завдання на створення КСЗІ в АС (ТЗ на КСЗІ) є основним організаційно-технічним документом для виконання робіт щодо забезпечення захисту інформації в системі.

Технічне завдання на КСЗІ розробляється у разі необхідності розробки або модернізації КСЗІ існуючої (що функціонує) АС. В разі розробки КСЗІ в процесі проектування АС допускається оформлення вимог з захисту інформації в АС у вигляді окремого (часткового) ТЗ, доповнення до загального ТЗ на АС або розділу загального ТЗ на АС.

Технічне завдання на КСЗІ повинно розроблятися з урахуванням комплексного підходу до побудови КСЗІ, який передбачає об'єднання в єдину систему всіх необхідних заходів і засобів захисту від різноманітних загроз безпеці інформації на всіх етапах життєвого циклу АС.

В технічному завданні на КСЗІ викладаються вимоги до функціонального складу і порядку розробки і впровадження технічних засобів, що забезпечують безпеку інформації в процесі її оброблення в обчислювальній системі АС. Додатково треба викласти вимоги до організаційних, фізичних та інших заходів захисту, що реалізуються поза обчислювальною системою АС у доповнення до комплексу програмно-технічних засобів захисту інформації.

Дане технічне завдання є обов'язковим документом під час проведення експертизи автоматизованої системи на відповідність вимог.

Погодження технічного завдання на КСЗІ в АС здійснюють спільно Розробник ТЗ та Замовник.

В свою чергу Розробник за домовленістю із Замовником відправляє ТЗ на КСЗІ в АС на затвердження в Адміністрацію Держспецзв'язку.

При розробці слід керуватися НД ТЗІ 3.7-001-99. Методичні вказівки щодо розробки технічного завдання на створення комплексної системи захисту інформації в автоматизованій системі.

В Додатку Е знаходяться такі документи: Технічне завдання.

Етап 7. Складання техноробочого проєкту створення КСЗІ

Техноробочий проєкт комплексної системи захисту інформації в АС розробляється на підставі та у відповідності до технічного завдання на створення КСЗІ в АС. На цьому етапі розробляється перелік документів, в якому описується, як саме створюється система, її експлуатація, а також модернізація КСЗІ в АС.

Техноробочий проєкт включає такі етапи:

1) Розробка технічного проєкту

На етапі розробки технічного проєкту. Необхідно розробити загальні проєктні рішення, для реалізації вимог ТЗ на КСЗІ, рішення щодо структури КСЗІ, її алгоритмів функціонування та умов використання засобів захисту, рішень щодо архітектури КЗЗ та механізмів реалізації, визначення профілей послуг безпеки інформації.

Здійснюються організаційно-технічні заходи щодо забезпечення послідовності розробки КЗЗ, архітектури, середовища розробки, випробувань, середовища функціонування та експлуатаційної документації КЗЗ у відповідності до рівня гарантій реалізації послуг безпеки згідно зі специфікаціями НД ТЗІ 1.1-002-99, НД ТЗІ 1.4-001-2000, НД ТЗІ 3.7-003-05.

Виконується розроблення, оформлення, узгодження та затвердження документації в обсязі, передбаченому ТЗ на КСЗІ.

2) Розробка робочого проєкту

На етапі створення робочого проєкту виконується опис порядку функціонування АС та настанови (інструкція) щодо забезпечення цього порядку обслуговуючим персоналом і користувачами, порядку супроводження КСЗІ впродовж життєвого циклу АС.

В Додатку Є знаходяться такі документи: Техноробочий проєкт.

Етап 8. Підготовка КСЗІ до введення в дію

Проводиться робота з підготовки організаційної структури та розробки розпорядчих документів, що регламентують діяльність із забезпечення захисту інформації в АС. Здійснюється створення СЗІ (призначаються відповідальні за захист інформації особи), якщо цього не було зроблено на попередніх етапах. В основному мають бути завершені роботи і затверджені документи, що входять до Плану захисту (за виключенням тих, для розробки яких необхідні результати етапів робіт).

Проєкт КСЗІ розробляється на підставі та у відповідності до ТЗ на створення ІКС (доповнення до нього, окремого ТЗ на створення КСЗІ). Під час розробки проєкту КСЗІ обґрунтовуються і приймаються проєктні рішення, які дають змогу реалізувати вимоги ТЗ, забезпечити сумісність і взаємодію різних компонентів КСЗІ, а також різних заходів і способів захисту інформації. Проєкт КСЗІ виконується на таких стадіях створення ІТС: ескізний проєкт, технічний проєкт, робочий проєкт.

Для всіх стадій розробки проєкту КСЗІ склад документації визначається ТЗ на КСЗІ, види та зміст – ГОСТ 34.201, НД ТЗІ 2.5 – 004. Документація на програмні засоби виконується згідно з комплексом стандартів ЄСПД, на технічні засоби – згідно з комплексом стандартів ЄСКД.

В Додатку Ж знаходяться такі документи: Паспорт-формуляр.

Етап 9. Попередні випробування КСЗІ в АС

Метою попередніх випробувань є перевірка працездатності КСЗІ та визначення можливості прийняття її у дослідну експлуатацію. Під час випробувань перевіряються працездатність КСЗІ та відповідність її вимогам ТЗ.

Попередні випробування проводяться згідно з програмою та методиками випробувань. Програму й методики випробувань готує розробник КСЗІ, а узгоджує замовник ІКС. Програма та методики випробувань, протоколи випробувань розробляються та оформлюються згідно з вимогами РД 50 – 34.698.

Попередні випробування організовує замовник ІКС, а проводять розробник КСЗІ спільно із замовником. Для проведення попередніх випробувань замовником ІКС створюється

комісія. Головою комісії призначається представник замовника.

Результати попередніх випробувань оформлюються «Протоколом випробувань», де міститься висновок щодо можливості прийняття КСЗІ у дослідну експлуатацію, а також перелік виявлених недоліків, необхідних заходів з їх усунення, і рекомендовані терміни виконання цих робіт.

Після усунення недоліків, у випадку їх наявності, та коригування проектної, робочої, експлуатаційної документації КСЗІ оформлюється акт про приймання КСЗІ у дослідну експлуатацію.

В Додатку 3 знаходяться такі документи:

- Протокол попередніх випробувань комплексної системи захисту інформації;
- Акт приймання комплексної системи захисту інформації.

Етап 10. Дослідна експлуатація КСЗІ

Дослідну експлуатацію організовує та проводить Замовник.

Під час дослідної експлуатації КСЗІ:

- відпрацьовуються технології оброблення інформації, обігу машинних носіїв інформації, керування засобами захисту, розмежування доступу користувачів до ресурсів ІКС та автоматизованого контролю за діями користувачів;
- співробітники СЗІ та користувачі ІКС набувають практичних навичок з використання технічних та програмно-апаратних засобів захисту інформації, засвоюють вимоги організаційних та розпорядчих документів з питань розмежування доступу до технічних засобів та інформаційних ресурсів;
- здійснюється (за необхідністю) доопрацювання програмного забезпечення, додаткове налагодження та конфігурування КЗЗ;
- здійснюється (за необхідністю) коригування робочої та експлуатаційної документації.

За результатами робіт за довільною формою складається акт про завершення дослідної експлуатації, який містить висновок щодо можливості (неможливості) представлення КСЗІ на державну експертизу.

В Додатку И знаходяться такі документи: Акт завершення дослідної експлуатації.

Етап 11. Експертиза КСЗІ

Державна експертиза КСЗІ є окремим етапом приймальних випробувань АС. Для проведення експертизи КСЗІ або засобу безпеки (далі – засіб ТЗІ) Замовник надсилає заяву встановленої форми на ім'я Голови (заступника голови) Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України (Держспецзв'язку) за адресою: 03680, м. Київ, вул. Солом'янська, 13.

За результатами розгляду заяви у місячний термін приймається рішення про можливість і доцільність проведення експертизи та визначення підрозділу Держспецзв'язку, підприємства, установи або організації, які проводитимуть експертизу (далі – Організатор експертизи).

Відносини між Замовником і Організатором експертизи регламентуються укладеним між ними договором про проведення експертизи. Термін проведення експертизи визначається договором і не повинен перевищувати 6 місяців. У разі значного обсягу експертних робіт термін проведення експертизи може бути продовжений за згодою Адміністрації Держспецзв'язку та Замовника.

Замовник надає Організатору експертизи комплект організаційно-технічної документації на КСЗІ в АС або засіб ТЗІ, необхідний для проведення експертних випробувань.

Організатор експертизи, за результатами аналізу наданих Замовником документів і з урахуванням загальних методик оцінювання задекларованих характеристик об'єкта експертизи, формує програму і окремі методики проведення експертизи та розробляє, у разі необхідності, порядок відбору зразків засобів ТЗІ для проведення випробувань, відповідне програмно-технічне забезпечення.

Програма проведення експертизи узгоджується із замовником та Департаментом з питань захисту інформації в інформаційно-комунікаційних системах Адміністрації Держспецзв'язку, а окремі методики – із зазначеним департаментом.

Терміни розробки окремих методик та необхідного програмно-технічного забезпечення залежать від характеру та складності об'єкта експертизи і визначаються у договорі на проведення експертизи.

Результати експертних робіт за окремими методиками оформлюються у вигляді протоколу виконання робіт, затвердженого Організатором експертизи.

У разі виявлення невідповідності об'єкта експертизи вимогам нормативних документів з ТЗІ, Організатор експертизи може запропонувати Замовнику виконати доробку КСЗІ в АС або засобу ТЗІ. Терміни доробки визначаються спільним протоколом або додатковою угодою до договору між Замовником та Організатором експертизи.

Відомості щодо всіх доробок, а також додаткових експертних робіт оформлюються окремими протоколами.

За результатами проведених робіт Організатор експертизи складає експертний висновок щодо відповідності КСЗІ в АС або засобу ТЗІ вимогам нормативних документів з ТЗІ і разом з протоколом виконаних робіт подає до Адміністрації Держспецзв'язку.

У разі наявності у Замовника обґрунтованих претензій щодо порядку проведення або результатів експертизи, він може звернутися до Адміністрації Держспецзв'язку з пропозицією щодо здійснення контролю за проведенням Організатором експертизи експертних робіт. Мета проведення Експертизи КСЗІ в АС полягає у дослідженні, перевірці, аналізі та оцінці КСЗІ в АС щодо можливості її використання для забезпечення безпеки в АС.

Суб'єктами, що приймають участь в Державній експертизі КСЗІ в АС є:

- Замовник (організація – власник КСЗІ та АС);
- Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України (Держспецзв'язку – контролюючий орган);
- Організатор (організація-виконавець Державної експертизи);
- Експерти.

Відповідно до п. 1.4 «Положення про Державну експертизу в сфері технічного захисту інформації» (Затвердженого наказом Адміністрації Держспецзв'язку України від 16.05.2007 №93), КСЗІ підлягає обов'язковій перевірці на відповідність вимогам нормативних документів з безпеки (НД ТЗІ) та технічному завданню на КСЗІ в АС і містить наступні етапи:

- аналіз документації на КСЗІ в АС;
- розробка програми та методики проведення Експертизи КСЗІ в АС;
- узгодження програми і методики з Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України (Програма також погоджується із замовником);
- обстеження об'єкта і проведення випробувань;
- оформлення протоколів проведення випробувань;
- оформлення Експертного висновку.

Виявлені під час Державної експертизи недоліки усуваються до її завершення, порядок усунення такої самий, як і для попередніх випробувань. Якщо в силу якихось причини усунути недоліки в ході експертизи неможливо, це оформлюється актом, до якого вноситься

перелік необхідних доробок та рекомендації щодо їх виконання. Після завершення передбачених актом робіт проводиться повторна експертиза.

Допускається розпочинати і проводити Державну експертизу КСЗІ паралельно з роботами етапів проєктування. В першу чергу такий порядок рекомендується застосувати для складних з точки зору архітектури, складу та обсягів робіт КСЗІ. При цьому експертами послідовно здійснюється оцінка технічних та організаційних рішень на всіх етапах робіт. Це дає змогу оперативну усувати недоліки проєктування та скоротити час проведення державної експертизи, яка може бути в основаному завершена до етапу приймальних випробувань АС.

Необхідно звернути увагу, що Державну експертизу КСЗІ не може проводити організація, яка розробляє КСЗІ. Організація, що проводить Державну експертизу визначається Держспецзв'язку.

Етап 12. Супроводження КСЗІ

Виконуються роботи з організаційного забезпечення функціонування КСЗІ та управління засобами захисту інформації відповідно до Плану захисту та експлуатаційної документації на компоненти КСЗІ, гарантійному і післягарантійному технічному обслуговуванню засобів захисту інформації.

Висновки

В результаті виконання курсового проєкту було проведено розробку комплексної системи захисту інформації для туристичної фірми «... (назва фірми)». Відповідно було розроблено усю супровідну документацію по впровадженню КСЗІ.

Комплексна система захисту інформації (КСЗІ) – взаємопов'язана сукупність організаційних та інженерно-технічних заходів, засобів і методів захисту інформації (ЗІ).

Організаційні заходи захисту інформації – комплекс адміністративних та обмежувальних заходів, спрямованих на оперативне вирішення задач захисту шляхом регламентації діяльності персоналу і порядку функціонування засобів (систем) забезпечення ТЗІ. Вони являються обов'язковою складовою побудови КСЗІ. Інженерно-технічні заходи – сукупність спеціальних технічних засобів та їх використання для захисту інформації. У разі необхідності, в рамках проведення інженерно-технічних заходів, може здійснюватися установка в приміщеннях систем охоронно-пожежної сигналізації, систем контролю і управління доступом.

Діяльність з побудови КСЗІ відноситься до ліцензованих видів діяльності і ліцензується Держспецзв'язку.

В побудові КСЗІ можна виділити наступні етапи:

- 1) Обґрунтування необхідності створення КСЗІ.
- 2) Обстеження середовищ функціонування АС.
- 3) Визначення потенційних загроз інформації, що циркулюватиме в АС.
- 4) Розробка політики безпеки інформації в АС.
- 5) Розробка плану захисту інформації в АС.
- 6) Розробка технічного завдання на створення КСЗІ в АС.
- 7) Складання техноробочого проєкту створення КСЗІ.
- 8) Підготовка КСЗІ до введення в дію.
- 9) Попередні випробування КСЗІ в АС.
- 10) Дослідна експлуатація КСЗІ.

11) Експертиза КСЗІ.

12) Супроводження КСЗІ.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року №2658-ХІІ;
2. Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» від 5 липня 1994 року № 80/94-ВР;
3. Положення про технічний захист інформації в Україні, затверджене Указом Президента України від 27.09.99 р. № 1229/99;
4. ДСТУ 3396.0-96 Захист інформації. Технічний захист інформації. Основні положення;
5. ДСТУ 3396.1-96 Захист інформації. Технічний захист інформації. Порядок проведення робіт;
6. ДСТУ 3396.2-97 Захист інформації. Технічний захист інформації. Терміни та визначення;
7. Тимчасове положення про категоріювання об'єктів (ТФКО-95). Затверджено наказом Державної служби України з питань ТЗІ від 9 червня 1995р. № 25.
8. ДБН А.2.2-2-96 Проектування. Технічний захист інформації. Загальні вимоги до організації;
9. ДБН А.2.2-3-97 Проектування. Склад, порядок розробки, узгодження і затвердження проектної документації для будівництва;
10. НД ТЗІ 1.1-002-99 Загальні положення щодо захисту інформації в комп'ютерних системах від несанкціонованого доступу;
11. НД ТЗІ 1.1-003-99 Термінологія в галузі захисту інформації в комп'ютерних системах від несанкціонованого доступу;
12. НД ТЗІ 1.1-004-99 Загальні положення щодо захисту інформації в комп'ютерних системах від несанкціонованого доступу;
13. НД ТЗІ 1.1-005-07 Захист інформації на об'єктах інформаційної діяльності. Створення комплексу технічного захисту інформації. Основні положення;
14. НД ТЗІ 1.4-001-2000 Типове положення про службу захисту інформації в автоматизованій системі;
15. НД ТЗІ 2.5-004-99 Критерії оцінки захищеності інформації в комп'ютерних системах від несанкціонованого доступу;
16. НД ТЗІ 2.5-005-99 Класифікація автоматизованих систем і стандартні функціональні профілі захищеності оброблюваної інформації від несанкціонованого доступу;
17. НД ТЗІ 3.1-001-07 Захист інформації на об'єктах інформаційної діяльності. Створення комплексу технічного захисту інформації. Передпроектні роботи;
18. НД ТЗІ 3.3-001-07 Захист інформації на об'єктах інформаційної діяльності. Створення комплексу технічного захисту інформації. Порядок розроблення та впровадження заходів із захисту інформації;
19. НД ТЗІ 3.6-001-2000 Порядок створення, впровадження, супроводження та модернізації засобів безпеки від несанкціонованого доступу;
20. НД ТЗІ 3.7-003-05 Порядок проведення робіт із створення комплексної системи захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційній системі;
21. НД ТЗІ 3.7-001-99 Методичні вказівки щодо розробки технічного завдання на створення комплексної системи захисту інформації в автоматизованій системі;

22. Положення про забезпечення режиму секретності під час обробки інформації, що становить державну таємницю, в автоматизованих системах. Затверджено постановою КМУ від 16.02.98 № 180;

23. Положення про державну експертизу в сфері технічного захисту інформації. Затверджено наказом Держспецв'язку України від 16.05.07 № 93, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 16.07.2007 за № 820/14087.

Туристична Фірма «... (НАЗВА ФІРМИ)»

НАКАЗ № 03/03-1

м. Чернігів

03.03.2023

Про затвердження Переліку відомостей, що відноситься до конфіденційної інформації

На виконання вимог Закону України «Про інформацію» та п. 2 постанови Кабінету Міністрів України № 1893 від 27.11.1998 р. (зі змінами від 01.10.2014) «Про затвердження Інструкції про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави»,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Перелік конфіденційної інформації, яка належить туристичній фірмі «... (назва фірми)» і якій надається гриф обмеження доступу «Конфіденційна інформація» (далі – Перелік), що додається.

2. Керівникам структурних підрозділів та самостійних відділів:

2.1. Довести цей Перелік до відома працівників в частині, що їх стосується.

2.2. Забезпечити контроль за використанням та збереженням інформації з грифом обмеженого доступу «Конфіденційна інформація»

3. Контроль за роботою з документами, які містять конфіденційну інформацію покласти на відповідального за відділ безпеки (... (ПІБ)).

4. Контроль за нерозголошенням інформації з грифом обмеженого доступу «Конфіденційна інформація» покласти на відповідального за відділ безпеки (... (ПІБ)).

5. Контроль за виконанням цього наказу залишаю за собою.

Генеральний директор

туристичної фірми

«... (назва фірми)

(П.І.Б)

ПЕРЕЛІК

відомостей, що відносяться до конфіденційної інформації
ТФ «... (назва фірми)» та якій надається гриф обмеження доступу «конфіденційна
інформація»

№ з/п	Інформація	Гриф обмеження доступу
1)	Відомості про ідентифікатори та паролі системного адміністратора та інших осіб, що мають доступ до управління автоматизованою системою	для службового користування
2)	Відомості про ідентифікатори та паролі співробітників	для службового користування
3)	Технічні заходи щодо захисту конфіденційної інформації та для службового користування	для службового користування
4)	Нормативна та експлуатаційна документація щодо технічних рішень, прийнятих у спеціальних проєктах та проєктах захисту підприємства, політика безпеки підприємства	для службового користування
5)	Програми професійної підготовки співробітників для обслуговування клієнтів	для службового користування
6)	Відомості про організацію, реагування та дій у разі виникнення надзвичайної ситуації	для службового користування
7)	Відомості, про систему охорони, перепускного режиму	для службового користування
8)	Відомості про клієнтську базу компанії «... (назва фірми)»	конфіденційно
9)	Відомості про співробітників компанії «... (назва фірми)»	конфіденційно
10)	Відомості щодо обліку та видачі печаток, штампів та бланків	конфіденційно
11)	Відомості про стан та ефективність роботи підприємства (фінансово-економічні положення компанії, бухгалтерські звіти)	конфіденційно
12)	Відомості про процес, характер та умови укладення угод, договорів, контрактів з клієнтами	конфіденційно
13)	Стратегічні плани маркетингового розвитку туристичної фірми	конфіденційно
14)	Відомості про ділові переговори	конфіденційно
15)	Відомості про кредити та банківські операції туристичної фірми	конфіденційно
16)	Посадові інструкції для працівників ТФ «... (назва фірми)»	для службового користування

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Генеральний директор
туристичної фірми
«... (назва фірми)»

(П.І.Б)
«03» березня 2023 року

АКТ

визначення вищого ступеня обмеження доступу інформації, яка циркулюватиме на
об'єкті інформаційної діяльності – у приміщенні № 1 відділу безпеки
туристичної фірми «... (назва фірми)»

Комісія у складі:

голови комісії: заступника директора туристичної фірми «... (назва фірми)» ...(ПІБ);
членів комісії: начальника відділу безпеки туристичної фірми «... (назва фірми)»
...(ПІБ), заступника начальника відділу безпеки туристичної фірми «... (назва фірми)» ...(ПІБ)
відповідно до вимог НД ТЗІ 3.7-003-05 «Порядок проведення робіт із створення комплексної
системи захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційній системі», провела визначення
вищого ступеню обмеження доступу інформації, яка циркулюватиме на об'єкті інформаційної
діяльності – у приміщенні № 1 відділу безпеки туристичної фірми «... (назва фірми)».

Комісією встановлено:

вищий гриф обмеження доступу інформації, яка планується до циркуляції на об'єкті
інформаційної діяльності:

- 1) інформація на паперових носіях інформації – «конфіденційно»;
- 2) мовна інформація – без обмеження доступу.

Висновок: вищий гриф обмеження доступу інформації, яка циркулюватиме на ОІД –
«конфіденційно».

Голова комісії:

заступник директора туристичної
фірми «... (назва фірми)»

(П.І.Б)

Члени комісії:

начальник відділу безпеки
туристичної фірми «... (назва фірми)»

(П.І.Б)

заступник начальника відділу безпеки
туристичної фірми «... (назва фірми)»

(П.І.Б)

Додаток Б

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Генеральний директор
туристичної фірми
«... (назва фірми)»

(П.І.Б)
«03» березня 2023 року

АКТ
обстеження об'єкта інформаційної діяльності

Обстеження на ОІД проведено комісією у складі: голови комісії – заступника директора туристичної фірми «... (назва фірми)» ...(ПІБ) та членів комісії: начальника відділу безпеки туристичної фірми «... (назва фірми)» ...(ПІБ), заступника начальника відділу безпеки туристичної фірми «... (назва фірми)» ...(ПІБ).

Комісія розглянула та проаналізувала:

- ситуаційний план компанії;
- схеми електроживлення та контрольованих зон;
- схеми комунікацій, що мають вихід за межі контрольованих зон;
- наявність НД ТЗІ;
- встановлене програмне забезпечення.

Комісія встановила:

- 1) В приміщенні ОІД циркулює наступна інформація:
 - мовна інформація (у робочий час) під час розмов між співробітниками фірми, гриф обмеження доступу – «конфіденційно»;
 - інформація в ПЕОМ. Гриф обмеження доступу – «конфіденційно».
- 2) Відстань до межі контрольованої зони становить 15 м.
- 3) Підстанція електроживлення розміщена за межами контрольованої зони.
- 4) Провідники системи заземлення виходять за межі контрольованої зони.
- 5) Провідники системи зв'язку виходять за межі контрольованої зони.
- 6) У наявності є всі НД ТЗІ.
- 7) Програмне забезпечення потребує оновлення.

Висновок: стан захищеності інформації на об'єкті інформаційної діяльності не відповідає вимогам нормативних документів.

Рекомендації:

- 1) Розробити модель загроз для інформації з обмеженим доступом;
- 2) Згідно моделі загроз виявити можливі канали витоку інформацій та перекрити їх.

Голова комісії:

заступник директора туристичної
фірми «... (назва фірми)» _____ (П.І.Б)

Члени комісії:

начальник відділу безпеки
туристичної фірми «... (назва фірми)» _____ (П.І.Б)

заступник начальника відділу безпеки
туристичної фірми «... (назва фірми)» _____ (П.І.Б)

Додаток В

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Генеральний директор
туристичної фірми
«... (назва фірми)»
(П.І.Б)
«03» березня 2023 року

МОДЕЛЬ ЗАГРОЗ

для інформації з обмеженим доступом, яка планується до циркуляції в автоматизованій системі класу 2 на об'єкті інформаційної діяльності – у приміщенні № 1 туристичної фірми... (назва фірми)»

1. НОРМАТИВНІ ПОСИЛАННЯ

Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 № 2657-XII (Редакція станом на 21.05.2015);

Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» від 05.07.1994 № 80/94-ВР (Редакція станом на 19.04.2014);

Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 № 2297-VI (Редакція станом на 30.09.2015);

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах» від 29.03.06 р. № 373 (Редакція станом на 13.10.2011);

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження інструкції про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять службову інформацію» від 27.11.98 р. № 1893 (Редакція станом на 17.10.2014);

ДСТУ 3396.1-96 «Захист інформації. Технічний захист інформації. Порядок проведення робіт» (Чинний від 01.07.1997 р.);

ДСТУ 3396.2-97 «Захист інформації. Технічний захист інформації. Терміни та визначення» (Чинний від 01.01.1998 р.);

НД ТЗІ 1.1-002-99 «Загальні положення щодо захисту інформації в комп'ютерних системах від несанкціонованого доступу» (Затверджений наказом ДСТСЗІ СБ України від 28.04.99 р. № 22);

НД ТЗІ 1.4-001-2000 «Типове положення про службу захисту інформації в автоматизованій системі» (Затверджений наказом ДСТСЗІ СБ України від 04.12.2000 р. № 53);

НД ТЗІ 3.7-003-05 «Порядок проведення робіт із створення комплексної системи захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційній системі (Затверджено наказом ДСТСЗІ СБ України від 08.11.2005 р. №125).

2. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Модель загроз для інформації автоматизованої системи (АС) класу 2 туристичної фірми «... (назва фірми)», призначеної для обробки інформації з грифом «для службового користування» та «конфіденційно» містить відомості про можливі загрози для ІзОД, а також опис дій можливого порушника правил роботи в АС.

Модель загроз визначає склад і джерела загроз, оцінку можливості їх прояву, шляхи їх здійснення, оцінку очікуваного збитку від реалізації загроз.

Модель загроз призначена для аналізу ризиків, визначення політики інформації безпеки та вимог до КСЗІ, формування планів безпеки (ТЗІ), реалізації організаційних, первинних і основних технічних заходів захисту інформації, що підлягає захисту, і контролю функціонування КСЗІ.

3. МОДЕЛЬ ЗАГРОЗ ДЛЯ ІНФОРМАЦІЇ, ЩО ПЛАНУЄТЬСЯ ДО ЦИРКУЛЯЦІЇ В АС КЛАСУ 2

3.1 Загальна структурна схема та склад обчислювальної системи автоматизованої системи

Зовнішній контроль стану безпеки.

Схема ситуаційного плану наведена у додатку А. Туристична фірма «... (назва фірми)». Туристична фірма «... (назва фірми)» орендує 2 поверхи в торговельно-розважальному центрі «Аркадія», по вулиці Борщагівська 154. Загальна площа магазину 200 кв.м. (по 100 кв.м. відповідно на кожному поверсі).

Контроль доступу на контрольовану зону торговельно-розважального центру «Аркадія» здійснюється з використанням організаційних (контрольно-перепусний режим для співробітників, що працюють на території центру) та технічних (засоби фізичного захисту, системи відеоспостереження) заходів захисту для запобігання надзвичайних ситуацій.

Контроль доступу до приміщень туристичної фірми «... (назва фірми)» здійснюється з використанням технічних засобів (засоби фізичного захисту, система відеоспостереження, система пожежної безпеки, система сигналізації, металеві решітки на вікнах та електроно-механічний замок для доступу у технічне приміщення).

Централізована система зберігання і обробки даних.

Основними технічними засобами централізованої системи зберігання та обробки даних є:

- сервери (основні та резервні);
- зовнішня система зберігання даних;
- поштовий сервер.

Спеціалізоване програмне забезпечення.

Спеціалізоване програмне забезпечення, призначене для ведення обліку та експлуатації інформаційно-телекомунікаційної системи.

Ядро комутації та маршрутизації мережі.

Основними технічними засобами ядра комутації та маршрутизації мережі є:

- міжмережевий екран;
- маршрутизатор;
- система запобігання мережним вторгненням.

Локальна мережа користувачів центрального рівня.

Основними технічними засобами локальної мережі користувачів є: користувачі та адміністратори.

Загальна схема роботи компанії полягає у тому що комп'ютери об'єднані в єдину локальну мережу по схемі клієнт-сервер. Бази даних знаходяться на головному сервері, доступ до якого, в цілях безпеки, мають лише оператори. Для зв'язку використовуються кабелі на основі витої пари, які забезпечують необхідну швидкість передачі інформації. Комп'ютери, які використовують працівники закладу, мають стандартні технічні характеристики, необхідні для швидкої і якісної роботи з базами даних. На відміну від комп'ютерів, сервери завжди знаходяться у включеному стані. На випадок збоїв з електропостачанням в серверній встановлені джерела безперебійного живлення (ДБЖ).

3.2 Технічні характеристики каналів зв'язку

Основна частина циркулюючої у АС інформації, передається через комп'ютерну мережу, побудовану з використанням кабелів на основі витої пари. Також використовується

система міського телефонного зв'язку.

3.3 Характеристики інформації, що обробляється

Відповідно до функціонального призначення на ОІД плануються такі види інформаційної діяльності:

- передача мовної інформації, що містить інформацію з вищим грифом обмеження доступу – «конфіденційно»;
- обробка (збереження, передавання, модифікація, приймання, відображення, друкування, накопичення) ІЗОД в АС класу 2 з грифом обмеження «конфіденційно» та «для службового користування»;
- робота з паперовими документами, що мають гриф обмеження доступу «конфіденційно» та «для службового користування»;
- ІЗОД, що надходить та обробляється в АС зберігається у вигляді структурованих або неструктурованих файлів за технологією «1 файл – 1 документ».

Інформація, що обробляється в системі, підлягає захисту відповідно до статей 18 та 23 Закону України «Про інформацію».

Згідно Акту визначення вищого ступеня обмеження доступу інформації, яка циркулюватиме на об'єкті інформаційної діяльності – у приміщенні № 1 відділу безпеки туристичної фірми «... (назва фірми)» від 03 березня 2023 року, плануються такі види інформаційної діяльності на ОІД:

- інформація на паперових носіях інформації – «конфіденційно»;
- інформація в АС класу 2 – «конфіденційно»;
- мовна інформація – «конфіденційно».

3.4 Характеристики фізичного середовища

Фізичне середовище торгового підприємства складається з:

– приміщення, у складі якого є 5 кімнат (відділ по роботі з постачальниками та реклами, відділ безпеки, відділ планово-фінансовий, торговий зал, на території якого ще знаходиться кабінет відповідального за торгівлю залу, відділ роботи з персоналом) та туалет (додаток А);

- 100 розеток під пристрої;
- 12 розеток під стаціонарні телефони;
- 6 пристроїв принтер-сканер-ксерокс;
- 12 телефонів;
- 26 ПК;
- сервер з базами даних і сервер системи управління мережним обладнанням захисту;
- 9 вікон;
- 10 датчиків пожежної сигналізації;
- 9 датчиків розбиття скла;
- 6 камер відеоспостереження;
- 10 датчиків руху;
- 1 ПК для відеоспостереження, який не під'єднаний до локальної мережі;
- 1 вихід;
- сходи, що ведуть на другий поверх, де знаходяться інші відділи та керівництво.
- ОІД обладнано наступними системами життєзабезпечення:
 - дротова локальна мережа;
 - система міського телефонного зв'язку;
 - система охоронної сигналізації;
 - система пожежної сигналізації;
 - система безперервного електроживлення;
 - система кондиціонування;

– система опалення.

3.5 Характеристики персоналу та користувачів АС

Суб'єкти, що мають доступ до технічних засобів АС, поділяються на такі категорії користувачів:

1) Системний адміністратор (СА) має повноваження щодо конфігурування операційних систем, програмного, апаратного забезпечення користувачів, активного мережевого обладнання, системи зберігання даних (архівації), здійснює адміністрування поштового сервера, мережного обладнання та мережних засобів захисту, засобів що використовуються для управління зазначеним обладнанням. Системний адміністратор має адміністративні права в операційних системах зазначених технічних засобів та, відповідно, повний доступ до технологічної інформації, що на них зберігається та обробляється. СА здійснює віддалене адміністрування мережевого обладнання, має повноваження на адміністрування баз даних.

2) Відповідальний за відділ безпеки (ВБ) має повноваження щодо конфігурування засобів захисту обладнання, баз даних, доводити до відома та забезпечувати виконання вимог діючих нормативних та організаційно-розпорядчих документів щодо захисту інформації. Відповідальний за безпеку здійснює адміністрування засобів захисту та загальний контроль за станом безпеки, контролює відповідність налаштувань програмних та технічних засобів встановленій політиці безпеки. Для забезпечення можливості контролю ВБ може мати обмежені облікові записи на всіх компонентах системи, що дозволяють йому виключно перегляд певної конфігураційної і звітної інформації на серверах та активному мережевому обладнанні системи. ВБ має адміністративні права в операційних системах зазначених технічних засобів та, відповідно, повний доступ до технологічної інформації, що на них обробляється.

3) Користувач (К) має повноваження щодо перегляду конфіденційної інформації, створення, перегляду та модифікації даних внутрішнього документообігу та необхідних для ведення бази даних довідників, які не містять персональних даних, а саме для оформлення картки постійного покупця.

4) Обслуговуючий персонал має фізичний доступ до обладнання у супроводі уповноваженого персоналу.

Правила розмежування доступу касирів-консультантів та адміністраторів стосовно інформаційних об'єктів та технічних засобів системи наведено в табл. 2.

Таблиця 2 – Правила розмежування доступу операторів та адміністраторів

Найменування технічних засобів, системного і прикладного ПЗ, засобів захисту та інформаційних ресурсів	Уповноважений персонал		
	СА	ВБ	К
Технічні засоби			
Мережеве обладнання	Адмін права	-	-
Засоби управління мережевим обладнанням (сервери системи управління мережевим обладнанням захисту, засоби управління, що встановлені, адміністрування активного мережевого обладнання)	Адмін права	-	-
Сервери доменів	-	Адмін права	-
Системне і прикладне програмне забезпечення			
ОС серверів домену	-	Адмін права	-

ОС серверів системи управління мережевим обладнанням захисту, засобів управління, що встановлені, адміністрування активного мережевого обладнання	Адмін права	-	-
Засоби захисту			
Програмні засоби захисту	Адмін права	Адмін права	-
Мережеві засоби захисту	Адмін права	Адмін права	-
Інформаційні ресурси			
Технологічна інформація мережевого обладнання	Читання \ модиф.	Читання	-
Технологічна інформація поштового серверу, серверів системи управління мережевим обладнанням захисту, засобів управління, що встановлені на АРМ адміністрування активного мережевого обладнання	Читання \ модиф.	Читання	-
Технологічна інформація серверів застосунків	Читання \ модиф.	Читання	-
Технологічна інформація серверів домену	Читання \ модиф.	Читання \ модиф.	-
Пошта	Читання \ модиф.	Читання \ модиф.	Читання \ модиф.
Дані БД	-	-	Читання \ модиф.

В приміщенні знаходяться наступні типи технічних засобів (табл. 3)

Таблиця 3 – Типи технічних засобів

№	Тип технічних засобів	Призначення	Примітки
1.	Сервер	Для зберігання ІзОД	Зберігає всю інформацію
2.	ПК	Для обробки, модифікації ІзОД	Локальна мережа не має виходу за мережі приміщення та доступу до мережі Інтернет
3.	Телефонний апарат	Для зв'язку з іншими відділами	Підключення до внутрішніх та зовнішніх ліній зв'язку
4.	Принтер-сканер-ксерокс	Для друку, сканування та копіювання документів	Підключення до локальної мережі

3.6. Описи технічних каналів витоку та загроз ІзОД

Під технічним каналом витоку інформації (ТКВІ) розуміють сукупність об'єкта розвідки, технічного засобу розвідки (ТЗР), за допомогою якого добувають інформацію про цей об'єкт, і фізичного середовища, в якому розповсюджується інформаційний сигнал. По суті, під ТКВІ розуміють спосіб отримання за допомогою ТЗР розвідувальної інформації про об'єкт. Можливі канали витоку інформації:

1) Акустичні – за рахунок поширення акустичних коливань у повітряному просторі (переговори на відкритому просторі, відкриті двері, вікна, вентиляційні канали).

2) Вібраційні – за рахунок впливу звукових коливань на елементи і конструкції будівель, викликають вібрації (огорожувальні конструкції: стіни, стелі, підлоги, вікна, двері, коробка вентиляційних систем тощо; інженерні комунікації: труби водопостачання, опалення, кондиціонування тощо).

3) Оптико-електронні (лазерні канали) канали – за рахунок приймання та демодуляції відбитого від віброуючих під дією акустичного сигналу поверхонь приміщень (шибок, дзеркал

тощо).

4) Акустоелектричні – за рахунок впливу звукових коливань на допоміжні технічні засоби і системи (ДТЗС), змінюють параметри (ємність, індуктивність, опір) під дією акустичного поля, створеного джерелом мовного сигналу, та призводять до виникнення електрорушійної сили (ЕРС), або до модуляції струмів, що протікають по цим елементам, за рахунок «мікрофонного ефекту», а також за рахунок використання «високочастотного електромагнітного нав'язування».

5) Параметричні – за рахунок впливу звукових коливань на основні технічні засоби (ОТЗ) і ДТЗС, за рахунок паразитної модуляції інформаційним сигналом випромінювань гетеродинів радіоприймальних і телевізійних пристроїв, які перебувають у приміщеннях, де ведуться конфіденційні переговори, за рахунок утворення вторинних радіохвиль, при «високочастотному опроміненні» приміщення, де встановлені закладні пристрої, що мають елементи, параметри яких змінюються під дією мовного сигналу.

6) Через закладні пристрої – канали витоку витоку видової інформації.

4 ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АС

Основним припущенням в ході аналізу загроз, що існують для ІКС, є те, що співробітники, які мають повний адміністративний доступ до компонентів системи і фізичний доступ до комутаційного та серверного обладнання, не розглядаються як потенційні порушники. Визначені в цьому документі технічні заходи, спрямовані на захист від зловмисних дій співробітників з адміністративними правами, розглядаються як додаткові. Основними заходами захисту від таких загроз є: кадрова політика та взаємний контроль адміністраторів при виконанні важливих технологічних операцій.

Захист від форс-мажорних обставин (повені, землетруси, стихійні лиха тощо) в рамках створення ІКС та КСЗІ не розглядаються.

До особливостей реалізованих або припустимих організаційних, фізичних та інших заходів захисту входять режимні заходи в приміщеннях і на території, охорона, сигналізація, протипожежна охорона й інші чинники, що впливають на безпеку оброблюваної інформації.

5 ПОТЕНЦІЙНІ ЗАГРОЗИ ІНФОРМАЦІЇ

Опис загоз, що вважається найбільш вірогідним для туристичної фірми. Потенційні загрози наведені в таблиці 4. Значення параметрів К, Ц, Д означають конфіденційність, цілісність, доступність.

Таблиця 4 – Потенційні загрози

Загрози	Порушення властивостей		
	К	Ц	Д
Природні загрози			
Стихійні природні лиха (пожежа, землетрус, повінь, буревій, гроза), у результаті яких буде порушена робота систем електроживлення, цілісність приміщення		▲	▲
Ненавмисні (випадкові) загрози			
Ненавмисні дії, у результаті яких відбувається часткова чи повна відмова системи (випадкове порушення роботи системи, видалення даних, проблема у роботі програмного/апаратного забезпечення та їх компонентів)		▲	▲
Випадкове пошкодження каналів зв'язку		▲	▲
Ненавмисне виключення обладнання або зміна режимів роботи програм (випадкове виключення ПК, виключення електроживлення)		▲	▲

Випадкове пошкодження носіїв інформації (злам чи часткове пошкодження флеш-накопичувачів, дисків)		▲	▲
Випадковий запуск програм, які при некомпетентній роботі нанесуть шкоду роботі системі (випадкове форматування носіїв інформації, оновлення драйверів та операційної системи за допомогою завантажувальних дисків)		▲	▲
Випадкове зараження вірусами при передачі даних	▲	▲	▲
Випадкове розголошення конфіденційної інформації стороннім особам	▲	▲	▲
Розголошення, передача, втрата атрибутів доступу до системи (паролів, електронних карток, ключів)	▲	▲	▲
Використання ПЗ, яке може нанести шкоду роботі системі (використання у роботі програм, яким потрібний великий обсяг оперативної пам'яті)	▲	▲	▲
Халатне ставлення співробітників до правил роботи із системою (некомпетентність співробітників у роботі з системою)	▲	▲	▲
Навмисні загрози			
Фізичне пошкодження системи (знищення пристроїв, носіїв інформації)		▲	▲
Виключення чи припинення роботи систем функціонування (припинення роботи систем електроживлення, охолодження, вентиляції, ліній зв'язку)		▲	▲
Вербування співробітників (шантаж, підкуп)	▲	▲	▲
Викрадення носіїв інформації (флеш-накопичувачів, дисків, ПК)	▲	▲	▲
Несанкціоноване копіювання	▲	▲	
Несанкціоноване використання ПК співробітників	▲	▲	▲
Незаконне отримання паролів, ключів або інших реквізитів доступу, для отримання доступу під іменем співробітника	▲	▲	▲
Навмисне встановлення програмних закладок, вірусів, жучків	▲	▲	▲
Незаконне підключення до ліній передачі даних	▲	▲	▲

6 МОДЕЛЬ ЗАГРОЗ ДЛЯ ІНФОРМАЦІЇ, ЩО ЦИРКУЛЮВАТИМЕ В АС КЛАСУ 2

Нижче запропоновано варіанти моделі загроз. В цій моделі визначені властивості захищеності інформаційних об'єктів, які можуть бути порушеними – конфіденційність (К), цілісність (Ц), доступність (Д) та якісна оцінка ймовірності здійснення загроз та рівнів збитків (спричиненої шкоди) по кожному з видів порушень.

Методика розроблення такої моделі полягає в тому, що в один із стовпчиків таблиці заноситься перелік видів загроз. Надалі для кожної із можливих загроз шляхом їх аналізу необхідно визначити:

- ймовірність виникнення таких загроз. Визначення ймовірності можна використати її якісні оцінки. В таблиці можуть бути наведені якісні оцінки їх ймовірності неприпустимо висока, дуже висока, висока, значна, середня, низька, знехтувано низька;
- можливий (такий, що очікується) рівень шкоди. Приклад цієї оцінки наведено також за якісною шкалою (відсутня, низька, середня, висока, неприпустимо висока). Наявність таких оцінок, навіть за якісною шкалою, дозволяє обґрунтувати необхідність забезпечення засобами захисту кожної з властивостей захищеності інформації;
- джерела загроз (зовнішні або внутрішні).

Потенційні загрози інформації об'єкта інформаційної діяльності наведені в табл. 5.

Таблиця 5 – Модель загроз

Види загроз	Ймовірність	Рівень шкоди	Джерела
Природні загрози			
Стихійні природні лиха (пожежа, землетрус, повінь, буревій, гроза), у результаті яких буде порушена робота систем електроживлення, цілісність приміщення	Низька	Неприпустимо високий	Зовнішні

Ненавмисні (випадкові) загрози			
Ненавмисні дії, у результаті яких відбувається часткова чи повна відмова системи (випадкове порушення роботи системи, видалення даних, проблема у роботі програмного/апаратного забезпечення та їх компонентів)	Низька	Неприпустимо високий	Внутрішні
Ненавмисне виключення обладнання або зміна режимів роботи програм (випадкове виключення ПК, виключення електроживлення)	Висока	Середня	Внутрішні
Випадкове пошкодження носіїв інформації (зламати чи частково пошкодити флеш-накопичувачі, диски)	Низька	Низький	Внутрішні
Випадковий запуск програм, які при некомпетентній роботі нанесуть шкоду роботі системі (випадкове форматування носіїв інформації, оновлення драйверів та операційної системи за допомогою завантажувальних дисків)	Низька	Високий	Внутрішні
Випадкове зараження вірусами при передачі даних	Висока	Неприпустимо високий	Внутрішні
Випадкове розголошення конфіденційної інформації стороннім особам	Середня	Неприпустимо високий	Внутрішні
Розголошення, передача, втрата атрибутів доступу до системи (паролів, електронних карток, ключів)	Низька	Середня	Внутрішні
Використання ПЗ, яке може нанести шкоду роботі системи (використання у роботі програм, яким потрібний великий обсяг оперативної пам'яті)	Середня	Високий	Внутрішні
Халатне ставлення співробітників до правил роботи із системою (некомпетентність співробітників у роботі з системою)	Низька	Неприпустимо високий	Внутрішні
Випадкове пошкодження каналів зв'язку	Середня	Високий	Внутрішні
Навмисні загрози			
Фізичне пошкодження системи (знищення приладів, носіїв інформації)	Середня	Неприпустимо високий	Внутрішні
Виключення чи припинення роботи систем функціонування (припинення роботи системи охолодження, вентиляції, ліній зв'язку, електроживлення)	Середня	Високий	Зовнішні
Вербування співробітників (шантаж, підкуп)	Висока	Високий	Внутрішні, зовнішні
Викрадення носіїв інформації (флеш-накопичувачем, дисків, ПК)	Середня	Високий	Зовнішні
Несанкціоноване копіювання	Висока	Високий	Внутрішні
Розкрадання виробничих відходів (роздруківок, записів, записаних носіїв інформації)	Середня	Неприпустимо високий	Внутрішні, зовнішні
Несанкціоноване використання ПК співробітників	Середня	Високий	Внутрішні
Незаконне отримання паролів, ключів або інших реквізитів доступу, для отримання доступу під обліковим записом співробітника	Низька	Неприпустимо високий	Внутрішні, зовнішні
Навмисне встановлення програмних закладок, вірусів, жучків	Висока	Неприпустимо високий	Внутрішні, зовнішні
Незаконне підключення до ліній передачі даних	Середня	Середня	Внутрішні

Наявність такої інформації дозволяє побудувати більш предметну загальну модель системи захисту; оцінити значення залишкового ризику, як функцію захищеності по кожній із функціональних властивостей захищеності; визначити структуру системи захисту та її основні компоненти. З даної моделі загроз можна зробити висновок, що для реалізації загроз порушник може діяти через засоби зв'язку, технічні канали або безпосередньо на елементи

локальних мереж. В останньому випадку порушнику необхідно отримати фізичний доступ до загальних елементів локальних мереж.

7 МОДЕЛЬ ПОРУШНИКА

За порушників на об'єктах інформаційної діяльності розглядаються суб'єкти, внаслідок навмисних або випадкових дій котрих, і (або) випадкові події, внаслідок настання яких можливі реалізації загроз для інформації.

Модель порушника – абстрактний формалізований або неформалізований опис дій порушника, який відображає його практичні та теоретичні можливості, апіорні знання, час та місце дії тощо. По відношенню до АС порушники можуть бути внутрішніми (з числа співробітників, користувачів системи) або зовнішніми (сторонні особи або будь-які особи, що знаходяться за межами контрольованої зони).

Модель порушника повинна визначати:

- можливу мету порушника та її градацію за ступенями небезпечності для АС;
- категорії осіб, з числа яких може бути порушник.;
- припущення про кваліфікацію порушника;
- припущення про характер його дій.

Метою порушника можуть бути:

- отримання необхідної інформації у потрібному обсязі та асортименті;
- можливість модифікації та зміни інформації;
- мати можливість вносити зміни в інформаційні потоки у відповідності зі своїми намірами (інтересами, планами);
- можливість отримання доступ до матеріальних носіїв інформації;
- нанесення збитків шляхом знищення матеріальних та інформаційних цінностей.

Порушники класифікуються за рівнем можливостей, що надаються їм всіма доступними засобами (табл. 6).

Таблиця 6 – Класифікація порушників за рівнем можливостей

Рівні	Внутрішні загрози	Зовнішні загрози
I рівень – можливість ведення діалогу з АС, а саме можливість запуску прикладних програм операційної системи, що унеможливує обробку інформації	- технічний персонал, який обслуговує будівлю й приміщення (електрики, сантехніки, прибиральники тощо) - особи, які входять до штату організації але не мають допуску та доступу до обробки ІзОД на АС	- будь-які особи, які перебувають за межами АС
II рівень – можливість установки і запуску програм з новими функціями обробки інформації	- внутрішні: персонал, який обслуговує засоби обчислювальної техніки (інженери і техніки, які відповідають за технічний стан АС) - користувачі АС	- відвідувачі (особи, які мають разові перепустки на територію)
III рівень – можливість управління функціонуванням АС, впливу на доступні масиви програмного забезпечення та інформації	- користувачі АС, які мають доступ до ІзОД в АС - користувачі АС з адміністративними ролями	- представники організацій, які взаємодіють з питань технічного забезпечення, обслуговування, супроводження техніки, яка входить до складу АС - представники організацій, які взаємодіють з питань

		життєзабезпечення АС і ОІД в цілому
IV рівень – можливість повного доступу до ресурсів, проектування, реалізації, впровадження, супроводу програмно-апаратного забезпечення АС	особи, які відповідають за захист ІзОД в АС	співробітники іноземних спецслужб, шпигуни від конкурентів

Порушники за рівнем володіння інформацією про АС:

I рівень – володіють інформацією про функціональні особливості засобів обчислювальної техніки, основні закономірності формування в них масивів даних і запитів до них, вміють користуватися штатними засобами;

II рівень – мають високий рівень знань і досвід роботи з технічними засобами автоматизованих систем і їх обслуговування;

III рівень – мають високий рівень знань в області обчислювальної техніки і програмування та експлуатації автоматизованих систем;

IV рівень – володіють інформацією про функції та механізми дії засобів захисту в автоматизованих системах.

Порушники за показниками можливості використання методів і способів отримання ІзОД і інформації про АС:

I рівень – використовують виключно агентурні методи отримання відомостей;

II рівень – використовують пасивні технічні засоби перехоплення інформаційних сигналів;

III рівень – використовують виключно штатні засоби автоматизованих систем або недоліки проектування системи захисту інформації для реалізації несанкціонованого доступу до ІзОД;

IV рівень – застосовують методи і засоби активного впливу на АС, що змінюють конфігурацію системи (підключення додаткових чи внесення змін до штатних технічних засобів АС, впровадження і використання спеціального програмного забезпечення тощо).

Порушники за місцем вчинення дії:

I рівень – без отримання доступу на територію;

II рівень – з отриманням доступу на територію;

III рівень – з отриманням доступу до АС;

IV рівень – з отриманням доступу до масивів (носіїв) накопичення і зберігання ІзОД;

V рівень – отримання доступу до КСЗІ АС.

Порушники за часом дії:

I рівень – до впровадження АС або її окремих компонентів;

II рівень – під час бездіяльності компонентів АС (в неробочий час, планових та не планових перерв);

III рівень – під час функціонування АС;

IV рівень – як під час функціонування, так і під час зупинки в роботі АС.

Порушники за мотивами вчинення порушення:

- I рівень – безвідповідальність;
- II рівень – самоствердження;
- III рівень – корисливі інтереси;
- IV рівень – професійний обов’язок.

Заступник директора
ТФ «... (назва фірми)» _____ (П.І.Б)

Відповідальний за відділ
безпеки ТФ «... (назва фірми)» _____ (П.І.Б)

Додаток Г
«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Генеральний директор
туристичної фірми
«... (назва фірми)»
(П.І.Б)
«03» березня 2023 року

ПОЛІТИКА БЕЗПЕКИ
інформації, яка циркулює в АС класу 2
туристичної фірми «... (назва фірми)»

Загальні положення

Політика безпеки інформації в АС повинна поширюватися на об'єкти комп'ютерної системи, які безпосередньо чи опосередковано впливають на безпеку службової інформації.

До таких об'єктів належать:

- адміністратор безпеки та співробітники СЗІ;
- користувачі, яким надано повноваження інших адміністраторів;
- користувачі, яким надано право доступу до службової інформації або до інших видів інформації;
- слабо- та сильнозв'язані об'єкти, які містять службову інформацію або інші види інформації, що підлягають захисту;
- системне та функціональне програмне забезпечення, яке використовується в АС для оброблення інформації або для забезпечення КЗЗ;
- технологічна інформація КСЗІ (дані щодо персональних ідентифікаторів та паролів користувачів, їхніх повноважень та прав доступу до об'єктів, встановлених робочих параметрів окремих механізмів або засобів захисту, інша інформація баз даних захисту, інформація журналів реєстрації дій користувачів тощо);
- засоби адміністрування та управління обчислювальною системою АС та технологічна інформація, яка при цьому використовується;
- окремі периферійні пристрої, які задіяні у технологічному процесі обробки службової інформації;
- обчислювальні ресурси АС (наприклад, дисковий простір, тривалість сеансу користувача із засобами АС, час використання центрального процесора тощо), неконтрольоване використання яких або захоплення окремим користувачем може призвести до блокування роботи інших користувачів, компонентів АС або АС в цілому.

Загальні вимоги політики безпеки

Інформація, яка обробляється в АС, не підлягає неконтрольованому та несанкціонованому ознайомленню, розмноженню, розповсюдженню, копіюванню, відновленню, а також неконтрольованій та несанкціонованій модифікації.

В основу політики безпеки АС покладений адміністративний принцип розмежування доступу, який реалізується відповідно до принципу мінімуму повноважень, згідно з яким право доступу може бути надане користувачеві лише за фактом службової необхідності. Наявність службової необхідності визначається посадовими обов'язками користувачів.

З метою забезпечення необхідного режиму доступу до інформації повинен бути визначений відповідальний підрозділ – служба захисту інформації, якому надаються повноваження щодо організації та впровадження прийнятої політики безпеки в АС.

Всі працівники туристичної фірми «... (назва фірми)», які беруть участь в обробці

інформації в АС, повинні бути зареєстровані як користувачі в системних журналах АС.

Керування правами доступу користувачів до захищених об'єктів та параметрами КЗЗ у складі АС повинен здійснювати спеціально уповноважений працівник – адміністратор безпеки АС.

Надання доступу до інформації АС повинно здійснюватися тільки за умови достовірного розпізнавання ідентифікаційних параметрів користувачів АС. Процедура розпізнавання та надання повноважень здійснюється як організаційними заходами, так і з використанням програмно-апаратних засобів розмежування доступу.

Машинні носії інформації повинні мати відповідні ідентифікаційні реквізити.

Спроби порушення встановленого порядку доступу до інформації повинні блокуватись.

Реалізація політики безпеки комплексною системою захисту інформації

Реалізація політики безпеки здійснюється за допомогою комплексної системи захисту інформації АС – взаємопов'язаної сукупності організаційних та інженерно-технічних заходів, засобів і методів захисту інформації.

КСЗІ АС забезпечує реалізацію вимог із захисту інформації, які визначені у Технічному завданні на створення КСЗІ в АС а саме щодо:

- цілісності та доступності функціональної та технологічної інформації АС;
- конфіденційності, цілісності та доступності технологічної інформації КСЗІ.

КСЗІ АС розглядається як сукупність взаємопов'язаних нормативно-правових та організаційних заходів і інженерно-технічних засобів щодо захисту інформації від НСД.

Нормативно-правові заходи захисту інформації

Комплекс нормативно-правових заходів захисту інформації АС:

- створення системи документів нормативно-правового забезпечення робіт із захисту інформації в АС;
- впровадження заходів із забезпечення безпеки інформації в АС, виконання правових та договірних вимог із захисту інформації, визначення відповідальності посадових осіб, організаційної структури, комплектування і розподілу обов'язків співробітників служби захисту інформації в АС;
- доведення до персоналу і користувачів АС основних положень політики безпеки інформації, їхнього навчання і підвищення кваліфікації з питань безпеки інформації;
- запровадження системи контролю за своєчасністю, ефективністю і повнотою реалізації в АС рішень з захисту інформації, дотриманням персоналом і користувачами положень політики безпеки.

Організаційні заходи захисту інформації

Комплекс організаційних заходів захисту інформації в АС включає:

- застосування режимних заходів на ОІД;
- забезпечення фізичного захисту обладнання АС, носіїв інформації, інших ресурсів;
- організацію проведення обстеження середовищ функціонування АС;
- виконання робіт із захисту інформації та взаємодії з цих питань з іншими суб'єктами системи ТЗІ в Україні;
- регламентацію доступу користувачів і персоналу до ресурсів АС;
- здійснення профілактичних заходів щодо попередження ненавмисного порушення політики безпеки, зокрема попередження появи вірусів тощо.

Інженерно-технічні засоби захисту інформації

Комплекс інженерно-технічних засобів захисту інформації – сукупність програмно-

апаратних засобів захисту призначених для:

- розмежування доступу користувачів до інформації та інших ресурсів АС;
- блокування несанкціонованих дій з інформацією та іншими ресурсами АС, локалізації цих дій по відношенню до ресурсів та ліквідації їх наслідків;
- забезпечення контролю та захисту потоків інформації, яка обробляється в АС;
- забезпечення спостережності за діями користувачів та персоналу АС, реєстрації, збору, зберігання, обробки даних про події, які мають відношення до безпеки інформації, сповіщення адміністратора безпеки про такі події;
- підтримання цілісності критичних ресурсів системи захисту, середовища виконання прикладних програм та інформації в АС;
- забезпечення контролю за цілісністю об'єктів, що підлягають захисту;
- організації обліку, зберігання та обігу матеріальних носіїв інформації;
- забезпечення управління засобами КСЗІ та контролю за її функціонуванням.

Основні організаційні заходи

Організаційні заходи щодо керування доступом повинні передбачати:

- визначення порядку доступу користувачів у захищене приміщення, до технічних засобів, носіїв інформації, програмного та інформаційного забезпечення;
- визначення порядку внесення/вилучення даних щодо атрибутів доступу користувача до АС.

Організаційні заходи щодо реєстрації та обліку повинні передбачати визначення порядку:

- обліку, використання і зберігання машинних носіїв інформації (МНІ);
- організації зберігання, використання і знищення документів і носіїв, що містять інформацію з обмеженим доступом, відповідно до вимог нормативних документів.

Організаційні заходи щодо забезпечення цілісності інформації повинні передбачати:

- резервне копіювання на МНІ еталонних копій операційних систем і функціональних програм;
- облік, видачу, використання і зберігання МНІ, що містять еталонні і резервні копії операційних систем і функціональних програм;
- контроль цілісності системного програмного забезпечення;
- контроль цілісності КЗЗ АС.

Організаційні заходи антивірусного захисту інформації в АС повинні передбачати:

- використання ліцензійного антивірусного програмного забезпечення на всіх ПК, що входять до складу АС;
- організацію постійного та своєчасного оновлення антивірусних баз.

Резервне копіювання, архівування та відновлення інформації

Для забезпечення відновлюваності інформації у випадку збоїв системи або помилок користувачів в АС повинно здійснюватися періодичне резервне копіювання. Резервному копіюванню підлягає:

- ІзОД, яка зберігається у файлах користувачів;
- ІзОД, яка зберігається у БД;
- настройки ОС, БД та КЗЗ;
- журнали реєстрації.

Експлуатаційні та організаційно - розпорядчі документи повинні визначати порядок та періодичність резервного копіювання, архівування та відновлення інформації, місце збереження резервних копій та відповідальних посадових осіб.

Розмежування інформаційних потоків

КЗЗ повинен здійснювати розмежування доступу на підставі атрибутів доступу користувачів і захищених об'єктів. Розмежування доступу здійснюється на рівні надання (встановлення заборони) користувачеві прав читати або модифікувати об'єкт.

КЗЗ повинен надавати можливість адміністратору системи та адміністратору безпеки (відповідно до своїх повноважень) для кожного захищеного об'єкта визначити конкретних користувачів (групи користувачів), які мають право читати або модифікувати об'єкт.

КЗЗ повинен здійснювати розмежування доступу до слабозв'язаних об'єктів на підставі імені користувача (групи користувачів) і захищеного об'єкта та прав доступу.

КЗЗ повинен здійснювати розмежування доступу до сильнозв'язаних об'єктів на підставі імені користувача та його ролі.

Розмежування доступу до ресурсів серверу управління базами даних повинно здійснюватися за допомогою надання адміністратором БД користувачеві певної ролі.

Запити на зміну прав доступу (надання прав доступу, внесення користувача до певної групи або надання певної ролі) повинні оброблятися КЗЗ тільки в тому випадку, якщо вони надходять від адміністратора системи, адміністратора безпеки, адміністратора баз даних (СКБД).

Обслуговуючий персонал має право створювати, модифікувати, вилучати, друкувати та копіювати на МНІ файли з текстовими документами, за які вони відповідають, а також працювати із файлами з документами, що створюються спільно з іншими користувачами, відповідно до наданих прав.

Обслуговуючий персонал має право читати та модифікувати інформацію, що міститься у БД в залежності від програмного комплексу, із яким він працює та прикладної ролі, яку він виконує у цьому комплексі.

Обслуговуючий персонал має право на перегляд та запуск загальносистемного та спеціального програмного забезпечення (право на запуск певного ПК надається відповідно до його функціональних обов'язків).

Обслуговуючий персонал не повинен виконувати налаштування конфігурації КЗЗ, загальносистемного та програмного забезпечення, СКБД, змінювати їх склад та структуру, коригувати права доступу, тобто виконувати функції будь-кого з Адміністраторів.

Адміністратори мають право працювати (створювати, модифікувати, вилучати, друкувати та копіювати на МНІ) з електронними документами, за які вони відповідають, а також працювати із файлами з документами, що створюються спільно з іншими користувачами, відповідно до наданих прав.

Також адміністратор БД має право працювати з програмними комплексами, що входять до складу спеціального програмного забезпечення (право на запуск певного ПК надається відповідно до його функціональних обов'язків).

Вимоги до правил адміністрування КЗЗ і реєстрації дій користувачів

Щодо реєстрації дій користувачів КЗЗ повинен забезпечити реалізацію наступних функцій (реєстрацію наступних подій, що мають відношення до безпеки):

- реєстрація користувача в системі (вхід/вихід до/з системи);
- зміна паролю користувачем;
- зміна прав та повноважень доступу до файлів та ресурсів;
- створення, доступ та знищення файлів;
- запуск програм, які мають доступ до ІзОД.

Обов'язковими параметрами реєстрації мають бути:

- дата, час, та назва події;

- ідентифікатор суб'єкта, що ініціював подію.

Реєстрація дій користувача, пов'язаних з виведенням інформації на друк за допомогою принтера, введення інформації за допомогою сканера та копіювання інформації на з'ємні машинні носії повинна фіксуватися в паперовому «Журналі обліку роботи користувачів АС».

Середовище АС

Вимоги до заземлення:

- усі металеві конструкції в приміщенні повинні бути заземлені;
- система заземлення не повинна мати вихід за межі контрольованої зони;
- опір ланцюгів системи заземлення не повинен перевищувати 4 Ом.

Вимоги до електроживлення

Електроживлення АС філії повинно здійснюватися від трансформаторної підстанції, розміщеної у межах контрольованої зони. У випадку знаходження трансформаторної підстанції за межами контрольованої зони електроживлення повинно здійснюватися через розділовий трансформатор.

Мережа електроживлення АС повинна бути відділена від мережі освітлення та побутової мережі і забезпечувати безперебійну експлуатацію та працездатність АС.

Електроживлення повинно здійснюватися через протизавадні мережеві фільтри.

Вимоги до захисту інформації від витоку візуально-оптичним каналом

Для захисту інформації від витоку візуально-оптичним каналом вікна приміщень, де розташована АС, повинні бути обладнані жалюзями або шторами.

Фізичне середовище АС

До компонентів фізичного середовища АС відносяться:

- територія, будівля та приміщення, де знаходяться компоненти АС;
- місця зберігання знімних, паперових та інших носіїв інформації;
- охорона території, будівлі, приміщень та режими доступу до цих компонентів;
- системи життєзабезпечення (електроживлення, заземлення, пожежної та охоронної сигналізації), комунікацій і зв'язку (телефон, факс);
- проектна та експлуатаційна документація на компоненти фізичного середовища.

Територія фізичного середовища

Територія знаходиться під цілодобовою охороною.

Будівля, де розгорнута АС

Доступ працівників організації в будівлю здійснюється за перепустками. Доступ сторонніх осіб в будівлю контролюється черговим відповідного підрозділу і здійснюється за погодженням керівника організації. Співробітники, які приймають сторонніх осіб, зустрічають їх при вході в будівлю і супроводжують до виходу після завершення візиту.

Приміщення, де знаходяться компоненти АС

Приміщенню, в якому розміщуються компоненти АС, категорія об'єкта інформаційної діяльності не надана, у зв'язку з тим, що в ньому не передбачається обробка інформації, яка становить державну таємницю (у відповідності до вимог Тимчасового положення про категорювання об'єктів, затвердженого наказом ДСТСЗІ СБ України від 10.07.1995 № 35).

Приміщення контролюються охороною. Доступ до приміщення, де знаходиться АС, здійснюється посадовими особами, які мають на це право за характером своєї діяльності. Всі співробітники отримують доступ лише в ті приміщення, які дозволені їм політикою безпеки.

Приміщення у позаслужбовий час опечатуються особистими печатками посадових осіб, що в них працюють.

Місця зберігання носіїв інформації

Місця та порядок зберігання знімних носіїв інформації здійснюється згідно відповідних інструкцій.

Системи життєзабезпечення, комунікацій та зв'язку

Системи життєзабезпечення: система електроживлення, система заземлення, система пожежної та охоронної сигналізації повинні відповідати вимогам із захисту інформації.

Документація на компоненти фізичного середовища

Проектна та експлуатаційна документація на компоненти фізичного середовища зберігається у спеціально відведеному місці. Відповідальність за її збереження несе призначена для цього посадова особа структурного підрозділу фірми.

Відповідальний за відділ
безпеки фірми

(ПБ)

Додаток Д
«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Генеральний директор
туристичної фірми
«... (назва фірми)»
_____ (П.І.Б)
«03» березня 2023 року

АВТОМАТИЗОВАНА СИСТЕМА ВІДДІЛУ БЕЗПЕКИ
Туристичної фірми «... (назва фірми)»

КОМПЛЕКСНА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ
(шифр - КСЗІ «АСВБ»)

ПЛАН ЗАХИСТУ НА КСЗІ

Чернігів-2023

1 ЗАВДАННЯ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ В АСВБ

1.1 Загальні положення

План захисту інформації в АСВБ (далі – План захисту), визначає політику туристичної фірми «...» (далі – Фірми) в сфері захисту інформації в АСВБ та організацію захисту інформації на всіх етапах її життєвого циклу. Він розробляється на підставі проведеного аналізу технології обробки інформації, аналізу ризиків, сформульованої політики безпеки інформації, визначає і документально закріплює об'єкти захисту інформації в АСВБ, основні завдання захисту, загальні правила обробки інформації в АСВБ, мету побудови та функціонування КСЗІ, заходи із захисту інформації. План захисту фіксує на певний момент часу склад АСВБ, перелік оброблюваних відомостей, технологію обробки інформації, склад комплексу засобів захисту інформації, склад необхідної документації відповідно вимог НД ТЗІ 1.4-001-2000. План захисту повинен регулярно переглядатися та при необхідності змінюватися.

АСВБ призначено для автоматизації процесів обробки інформації з обмеженим доступом.

1.2 Основні завдання захисту інформації

Основними завданнями захисту інформації в АСВБ є:

- забезпечення визначених політикою безпеки властивостей інформації (цілісності, доступності, конфіденційності) під час експлуатації АСВБ та його керованості;
- своєчасне виявлення та знешкодження загроз для ресурсів АСВБ з врахуванням її архітектури, причин та умов, які спричиняють або можуть привести до порушення її функціонування та розвитку;
- створення механізму та умов оперативного реагування на загрози для безпеки інформації, інші прояви негативних тенденцій у функціонуванні АСВБ;
- керування засобами захисту інформації, керування доступом користувачів до ресурсів АСВБ, контроль за їхньою роботою з боку СЗІ, оперативне сповіщення про спроби НСД;
- реєстрація, збір, зберігання, обробка даних про всі події в системі, які мають відношення до безпеки інформації;
- створення умов для максимально можливої локалізації джерел загроз, що виникають внаслідок неправомірних дій фізичних та юридичних осіб, впливу зовнішнього середовища та інших чинників негативного впливу на безпеку функціонування АСВБ.

1.3 Об'єкти захисту

Виходячи з рекомендацій НД ТЗІ 1.4-001-2000, об'єктами захисту АСВБ є:

- відомості, віднесені до інформації з обмеженим доступом, обробка яких здійснюється в АСВБ і які можуть знаходитись на паперових, магнітних та інших носіях;
- інформаційні масиви та бази даних, програмне забезпечення, інші інформаційні ресурси;
- обладнання АСВБ та інші матеріальні ресурси, включаючи технічні засоби та системи, що не задіяні в обробці інформації, але знаходяться у контрольованій зоні, носії інформації, процеси і технології її обробки;
- засоби та системи фізичної охорони матеріальних та інформаційних ресурсів, організаційні заходи захисту;
- користувачі (персонал) АСВБ та власники інформації.

1.4 Шляхи забезпечення безпеки інформації

Забезпечення безпеки інформації в АСВБ досягається:

- організацією та впровадженням системи допуску посадових осіб (користувачів) до роботи з інформацією;

- організацією обліку, зберігання, обігу інформації та її носіїв;
- здійсненням контролю за забезпеченням захисту інформації, яка обробляється в АСВБ, та за збереженням носіїв інформації;
- використанням програмно-технічних засобів комплексної системи захисту інформації.

2 КЛАСИФІКАЦІЯ ІНФОРМАЦІЇ, ЩО ОБРОБЛЯЄТЬСЯ В АСВБ

2.1 Склад інформації в АСВБ

АСВБ призначена для роботи з інформацією з обмеженим доступом, яка представлена у вигляді текстових документів, електронних таблиць.

До інформації АСВБ відносяться також загальне, функціональне та спеціальне програмне забезпечення АСВБ та дані захисту.

2.2 Класифікація інформації за режимом доступу та правовим режимом

За режимом доступу інформація, що обробляється в АСВБ, поділяється на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом. ІЗОД, яка обробляється в АСВБ, є власністю Фірми, і поділяється на такі категорії:

- конфіденційна інформація;
- ДСК.

В АСВБ до інформації з обмеженим доступом відноситься інформація, яка включена до Переліку відомостей, що відноситься до конфіденційної інформації Фірми та якій надаються грифи обмеження доступу «Для службового користування» та «Конфіденційна інформація».

В АСВБ до відкритої інформації відносяться всі види програмного забезпечення та інформація, яка не визначена відповідними документами як конфіденційна.

2.3 Класифікація інформації за типом представлення в АСВБ

У таблиці 7 для кожної з визначених категорій інформації вказано тип її логічного та фізичного представлення.

Таблиця 7 – Класифікація інформації за типом представлення в АСВБ

№ з/п	Інформація	Логічне представлення	Фізичне представлення	Місце зберігання
Відкрита інформація				
1	Загальне, функціональне та спеціальне програмне забезпечення	Програмний засіб	Файл	Жорсткий диск комп'ютера
2	Програмні засоби захисту	Програмний засіб	Файл	Жорсткий диск комп'ютера
3	Дистрибутиви ПЗ, у тому числі ПЗ захисту	Дистрибутив	Файл	CD-ROM, Жорсткий диск комп'ютера
4	Документи, які містять відкриту інформацію	Текстовий документ, електронна таблиця	Файл	Жорсткий диск комп'ютера, флеш-накопичувачі
Конфіденційна інформація				
5	Документи, яким надано гриф «конфіденційно», «для службового користування»	Текстовий документ, електронна таблиця	Файл	Жорсткий диск комп'ютера, флеш-накопичувачі

6	Дані захисту	Таблиця БД захисту, журнал захисту, параметр конфігурації системи	Файл, параметр системного реєстру	Жорсткий диск комп'ютера
7	Резервні копії даних захисту	Таблиця БД захисту, текстовий документ, журнал захисту	Файл	CD-ROM

3 ОПИС КОМПОНЕНТІВ АСВБ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ОБРОКИ ІНФОРМАЦІЇ

3.1 Компоненти АСВБ

До компонентів АСВБ відносяться такі:

- технічне забезпечення (ПЕОМ та технічні засоби захисту);
- програмне забезпечення;
- дані;
- користувачі АСВБ;
- технічний персонал.

3.1.1 Технічне забезпечення

АСВБ побудовано на базі одного автономного комп'ютера. Склад технічних засобів АСВБ наведено в Паспорті формулярі АСВБ.

3.1.2 Програмне забезпечення

Програмне забезпечення АСВБ поділяється на загальне, функціональне та спеціальне. Перелік програмного забезпечення наведено в Паспорті формулярі АСВБ

3.1.3 Дані

За місцем зберігання дані АСВБ поділяються на два види: дані на магнітних та інших носіях та дані на паперових носіях.

3.1.3.1 Дані на магнітних та інших носіях

Серед даних, що зберігаються на магнітних та інших носіях, розрізняють дані постійного та тимчасового зберігання.

3.1.3.2 Дані на паперових носіях

До даних, що зберігаються на паперових носіях, відносяться:
друковані документи;
документація на АСВБ:

- Технічне завдання;
- Інструкція користувача АС 2;
- Інструкція з адміністрування системи;
- Технічна документація на систему захисту інформації;
- Паспорт-формуляр на АСВБ;
- Облікові картки користувачів АСВБ;
- Положення про службу захисту інформації;
- План захисту інформації;
- Інструкція щодо забезпечення режимних заходів під час обробки конфіденційної інформації в АСВБ.

3.1.4 Користувачі АСВБ та технічний персонал

Відповідно до рівня повноважень щодо доступу до секретної інформації, характеру робіт, які виконуються в процесі функціонування АСВБ, для користувачів АСВБ визначаються такі ролі:

- звичайний користувач;
- відповідальний за безпеку;
- заступник відповідального за безпеку (адміністратор документів);
- системний адміністратор.

Облікова картка користувача містить такі реквізити:

- ім'я користувача в АСВБ;
- прізвище та ініціали, підрозділ;
- посада користувача;
- рівень допуску (найвищий гриф секретності інформації, з якою дозволено працювати користувачеві);
- роль користувача в системі (або декілька ролей у випадку суміщення адміністративних ролей).

Для кожного користувача, що буде працювати в АСВБ, заповнюється одна або декілька облікових карток – у залежності від ролей, які він виконує в системі. Кожна облікова картка відповідає обліковому запису користувача в базі даних захисту. Роль звичайного користувача не суміщується в одному обліковому записі з жодною з адміністративних ролей, адміністративні ролі можна суміщувати між собою.

Тому в разі виконання однією особою функцій адміністратора(ів) та звичайного користувача, заповнюються щонайменше дві облікові картки (одна картка для ролі «звичайний користувач» та хоча б одна картка для адміністративних ролей) з різними іменами для реєстрації в системі.

Технічний персонал АСВБ забезпечує працездатність технічних засобів АСВБ та обслуговує приміщення, де встановлені ці засоби.

3.1.5 Активні та пасивні об'єкти АСВБ та їхня взаємодія

Активними об'єктами в технологічному процесі обробки інформації в АСВБ є користувачі АСВБ, персонал, а також програмні засоби.

До пасивних об'єктів АСВБ, які беруть участь у технологічному процесі обробки інформації, відносяться: дані, програмні засоби та технічні засоби.

Таким чином, програмні засоби можуть бути як активними, так і пасивними об'єктами. Активними вони є, коли представляють користувача, пасивними, коли користувач звертається до них.

Активні та пасивні об'єкти, з якими взаємодіє активний об'єкт, представлені в таб. 8. Оскільки програмні засоби, як активні об'єкти, не мають своїх атрибутів доступу, у цій таблиці вони розглядаються тільки як пасивні об'єкти.

Таблиця 8 – Активні та пасивні об'єкти, з якими взаємодіє активний об'єкт

№ з/п	Активний об'єкт (суб'єкт)	Пасивні об'єкти
1	Відповідальний за безпеку	1. Технічні засоби: комп'ютер; 2. Програмні засоби: загальне, функціональне та спеціальне ПЗ; 3. Дані: дані захисту, резервні копії, облікові картки користувачів, проєктні та експлуатаційні документи на АСВБ.
2	Системний адміністратор	1. Технічні засоби: комп'ютер; 2. Програмні засоби: загальне та функціональне ПЗ, програмні засоби захисту; 3. Дані: дані захисту, резервні копії системних даних, дистрибутиви ПЗ, експлуатаційні документи на АСВБ

3	Заступник відповідального за безпеку (адміністратор документів)	1. Технічні засоби: комп'ютер; 2. Програмні засоби: загальне, функціональне та спеціальне ПЗ; 3. Дані: текстові документи та електронні таблиці, експлуатаційні документи на АСВБ.
4	Звичайний користувач	1. Технічні засоби: комп'ютер; 2. Програмні засоби: загальне, функціональне та спеціальне ПЗ; 3. Дані: текстові документи та електронні таблиці, експлуатаційні документи на АСВБ
5	Персонал	1. Технічні засоби: комп'ютер; 2. Програмні засоби: загальне та функціональне ПЗ; 3. Дані: експлуатаційна документація на технічні засоби.

3.2 Технологія обробки інформації

3.2.1 Організація роботи з інформацією обмеженого доступу

Звичайні користувачі працюють у системі з документами, які містять інформацію з обмеженим доступом. Інформація з обмеженим доступом зберігається на жорсткому магнітному диску АСВБ та на знімних носіях інформації (дискети, флеш накопичувачі). Знімні носії інформації з ІзОД зберігаються в спеціальному відсіку металевого сховища, доступ до них регламентується окремими розпорядчими документами Фірми. Друк та експорт інформації з обмеженим доступом відбувається відповідно розпорядчих документів Фірми.

3.2.2 Технологія роботи з документами

Документи зберігаються в базах документів, для яких встановлюється адміністративне керування доступом. Керування доступом до документів здійснюють адміністратори документів.

Безпосередньо з усіма документами працюють звичайні користувачі. Для забезпечення можливості керування доступом адміністраторам документів надається можливість читання документів, а також може надаватись можливість роботи з документами.

Нові документи створюються користувачами вручну або імпортуються з іншого носія. Документи також можуть бути експортовані на інший носій.

4. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАХОДИ ЗАХИСТУ

4.1 Загальні підходи до забезпечення політики безпеки

Для забезпечення захисту інформації з обмеженим доступом в АСВБ та належного функціонування комплексної системи захисту інформації створюється служба захисту інформації.

Склад та функції служби захисту інформації в АСВБ визначаються відповідно до документа «Положення про службу захисту інформації».

Повноваження користувачів встановлюються керівництвом Фірми та узгоджуються з спеціальним відділом. Облік користувачів АСВБ здійснюється за допомогою облікових карток, на підставі яких адміністратор безпеки вводить, змінює або видаляє інформацію про користувача АСВБ. Облікові картки заповнюються та зберігаються в спеціальному відділі.

Питання організації навчання користувачів, які допускаються до роботи на АСВБ, з питань захисту інформації під час її обробки за допомогою АСВБ, включаються до Календарного плану основних заходів з безпеки у Фірмі.

Навчання повинно бути направлено на засвоєння всіма категоріями користувачів вимог нормативних актів з питань захисту інформації та охорони державної таємниці.

Усі користувачі повинні знати вимоги основних документів щодо захисту інформації, вимоги розпорядчих документів Фірми, які регламентують порядок проведення робіт з ІзОД за допомогою АСВБ.

Доведення до користувачів вимог діючих нормативних та організаційно-розпорядчих документів щодо захисту інформації в АСВБ здійснюється начальником спеціального відділу.

До обробки інформації на АСВБ допускаються лише особи, які успішно здали відповідні заліки та включені до затвердженого списку осіб, що допущені до обробки інформації в АСВБ.

Виконання робіт в АСВБ дозволяється працівникам, які включені до списку користувачів АСВБ.

Начальник спеціального відділу забезпечує виконання вимог нормативних документів щодо забезпечення режимних заходів під час роботи з ІзОД, а саме:

- облік друкованих документів;
- облік змінних носіїв інформації (дискет, флеш накопичувачів);
- облік технічних засобів, що пройшли спецдослідження;
- ведення облікових карток користувачів у частині, що його стосується.

Основні функції щодо забезпечення захисту інформації в АСВБ покладаються на службу захисту інформації в АСВБ до складу якої входить відповідальний за безпеку, заступник відповідального за безпеку та системний адміністратор. На службу захисту інформації в АСВБ відповідно адміністративних ролей в АСВБ покладаються наступні основні функції:

заступник відповідального за безпеку:

- ведення облікових карток користувачів;
- ведення бази даних захисту;
- настройка системи;
- зміна, у разі необхідності, власника баз документів;
- спостереження за роботою системи;
- архівація баз документів;
- архівація даних захисту;
- настройка апаратного забезпечення;
- створення баз документів;
- керування доступом до документів.

системний адміністратор:

- супроводження програмного забезпечення, у тому числі програмного забезпечення КЗЗ;
- супроводження апаратного забезпечення (разом із технічним персоналом).

Усі дії, які прямо чи опосередковано можуть вплинути на захищеність інформації (зміни дозволів на доступ до файлів та папок, очищення журналів операційної системи, зміни налаштувань BIOS Setup тощо), адміністратори АСВБ виконують з дозволу відповідального за безпеку в АСВБ.

Контроль за дотриманням персоналом та користувачами АСВБ положень політики безпеки покладається на відповідального за безпеку та інших членів даного відділу в АСВБ.

4.2 Порядок введення (видалення) користувачів в(з) АСВБ та зміни їхніх повноважень

На підставі облікової картки заступник відповідального за безпеку вводить у базу даних захисту інформацію про користувача АСВБ, після чого ознайомлює під розпис користувача з його повноваженнями.

У випадку зміни повноважень користувача до облікової картки користувача вносяться необхідні зміни. На цій підставі заступник відповідального за безпеку вносить зміни до бази даних захисту та ознайомлює з ними користувача.

При необхідності видалення користувача з АСВБ (при звільненні з роботи, при зміні посадових обов'язків тощо) вноситься відповідний запис до облікової картки користувача і на цій підставі заступник відповідального за безпеку видаляє користувача з АСВБ.

4.3 Керування системою та її компонентами

Керування системою здійснюють відповідальний за безпеку та системний адміністратор. Відповідальний за безпеку вводить до системи нових користувачів та коригує відомості про них (у тому числі атрибути доступу), має можливість змінювати стан системи та значення параметрів конфігурації системи та ін. Адміністратор безпеки встановлює пароль на доступ до апаратних налаштувань комп'ютерів (Bios Setup Supervisor Password).

Системний адміністратор здійснює супроводження програмного та апаратного забезпечення. За необхідності він має можливість за узгодженням із відповідальним за безпеку змінювати стан системи та значення параметрів конфігурації, які безпосередньо не пов'язані з керуванням доступом.

5 ФІЗИЧНИЙ ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ

Технічні засоби АСВБ розташовано в приміщенні, яке знаходиться в межах контрольованої зони Фірми.

Охорону контрольованої зони та перепускний режим до будівлі, точніше до торгово-розважального центру «Аркадія», де розташована Фірма, здійснює відомча охорона «...(ОХОРОННА ФІРМА)».

В неробочий час приміщення з АСВБ опечатується та здається під охорону служби охорони «...(ОХОРОННА ФІРМА)».

Вхідні двері до приміщення № 1 з встановленою в ньому АСВБ – скляні та обладнані датчиком руху, після закриття магазину, двері блокуються відділом безпеки, замками різних систем. Крім того, приміщення обладнано системою охоронної сигналізації.

Доступ до приміщення, у якому здійснюється обробка інформації з обмеженим доступом, надається обмеженому колу осіб, які допущені до роботи в цьому приміщенні.

6 ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ ВІД ВИТОКУ ТЕХНІЧНИМИ КАНАЛАМИ

У приміщенні, де розташовано АСВБ, створено комплекс технічного захисту інформації, який забезпечує блокування наступних технічних каналів витоку інформації:

- каналів побічних електромагнітних випромінювань і наведень (ПЕМВН);
- радіотехнічних каналів;
- візуально-оптичних каналів.

Роботи по створенню комплексу безпеки проведені власними силами співробітників Фірми.

Відповідальний за захист інформації в АСВБ організовує та координує роботи із ТЗІ, як планові (відповідно до вимог Акту атестації КТЗІ), так і одноразові – при проведенні заходів щодо змін та модернізації обладнання АСВБ.

7 ПОРЯДОК МОДЕРНІЗАЦІЇ КОМПОНЕНТІВ СИСТЕМИ

7.1 Модернізація обладнання

При змінах конфігурації технічних засобів АСВБ чи їх модернізації роботи з ТЗІ організовує та координує відповідальний за ТЗІ спільно з представниками служби захисту інформації в АСВБ. Після проведення необхідних заходів з ТЗІ представниками служби

захисту інформації в АСВБ вносяться відповідні записи про зміни у складі АСВБ в Паспорти-формулярі на АСВБ.

7.2 Модернізація програмного забезпечення

Модернізація програмного забезпечення проводиться в разі необхідності (наприклад, у випадку надання розробниками сервісних пакетів, появи нових версій тощо). Оновлення всього програмного забезпечення здійснює системний адміністратор за узгодженням з начальником служби захисту інформації в АСВБ та з відповідними відмітками в Паспорти-формулярі на АСВБ.

7.3 Модернізація КЗЗ

Модернізація КЗЗ здійснюється відповідно до документа НД ТЗІ 3.6-001-2000 згідно з окремим технічним завданням або додатком до основного технічного завдання.

8 ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ВІДНОВЛЮВАЛЬНИХ РОБІТ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕРЕРВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ АСВБ

У разі виникнення проблем у роботі технічного та програмного забезпечення АСВБ системний адміністратор має вжити заходів для відновлення працездатності системи.

Відновлювальні роботи потребують зміни стану системи. Правила проведення відновлення працездатності технічних засобів АСВБ наведені в документі «Політика безпеки інформації в АСВБ».

Відновлення програмного забезпечення АСВБ проводиться під час перебування системи в стані оновлення програмного забезпечення, відновлення КЗЗ – під час перебування системи в стані відновлення.

При проведенні відновлення програмного забезпечення за необхідності використовуються відповідні дистрибутиви. Відновлення операційної системи Windows проводиться за допомогою стандартної процедури відновлення ОС Windows.

9 КОНТРОЛЬ ЗА ФУНКЦІОНУВАННЯМ КСЗІ

Організація контролю за функціонуванням КСЗІ в АСВБ покладається на відповідального за відділ безпеки в АСВБ.

10 ПОРЯДОК ВВЕДЕННЯ В ЕКСПЛУАТАЦІЮ КСЗІ

Обробка в АСВБ інформації з обмеженим доступом дозволяється тільки після отримання атестата відповідності КСЗІ вимогам нормативних документів із питань захисту інформації.

Дозвіл на обробку інформації з обмеженим доступом за допомогою АСВБ дається наказом генерального директора Фірми.

11 СИСТЕМА ДОКУМЕНТІВ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ В АСВБ

Захист інформації в АСВБ регламентується наступними документами:

Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 № 2657-ХІІ (Редакція станом на 21.05.2015);

Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» від 05.07.1994 № 80/94-ВР (Редакція станом на 19.04.2014);

Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 № 2297-VI (Редакція станом на 30.09.2015);

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах» від

29.03.06 р. № 373 (Редакція станом на 13.10.2011);

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження інструкції про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять службову інформацію» від 27.11.98 р. № 1893 (Редакція станом на 17.10.2014);

ДСТУ 3396.1-96 «Захист інформації. Технічний захист інформації. Порядок проведення робіт» (Чинний від 01.07.1997 р.);

ДСТУ 3396.2-97 «Захист інформації. Технічний захист інформації. Терміни та визначення» (Чинний від 01.01.1998 р.);

НД ТЗІ 1.1-002-99 «Загальні положення щодо захисту інформації в комп'ютерних системах від несанкціонованого доступу» (Затверджений наказом ДСТСЗІ СБ України від 28.04.99 р. № 22);

НД ТЗІ 1.4-001-2000 «Типове положення про службу захисту інформації в автоматизованій системі» (Затверджений наказом ДСТСЗІ СБ України від 04.12.2000 р. № 53);

НД ТЗІ 3.7-003-05 «Порядок проведення робіт із створення комплексної системи захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційній системі (Затверджений наказом ДСТСЗІ СБ України від 08.11.2005 р. №125).

Положення про державну експертизу в сфері технічного захисту інформації, затверджене наказом Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України від 16 квітня 2007 року № 93;

Положення про забезпечення режиму секретності під час обробки інформації, що становить державну таємницю, в автоматизованих системах, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 16 лютого 1997 року № 180;

НД ТЗІ 2.1-002-07 Захист інформації на об'єктах інформаційної діяльності. Випробовування комплексу технічного захисту інформації. Основні положення;

ТФКО-95 Тимчасове положення про категоріювання об'єктів;

ТР ЕОТ-95 Тимчасові рекомендації з безпеки у засобах обчислювальної техніки, автоматизованих системах і мережах від витоку каналами побічних електромагнітних випромінювань і наводок;

Інструкція щодо забезпечення режимних заходів щодо захисту інформації з обмеженим доступом під час її обробки в АСВБ;

Положення про службу захисту інформації в АСВБ;

Технічна документація на систему захисту інформації ЛОЗА-1;

Технічне завдання на створення КСЗІ в АСВБ;

Інструкція з адміністрування системи АСВБ;

Інструкція користувача АСВБ;

Інструкція по оперативному відновленню функціонування АС.

12. КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ІЗ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ В АСВБ

№ з/п	Назва заходу	Термін	Примітка
Організаційні заходи			
1	Розробка документів (інструкцій, правил, розпоряджень тощо) з різних напрямів захисту інформації в АСВБ	У разі необхідності	

2	Внесення змін та доповнень до чинних в АСВБ документів з урахуванням умов, що склалися	У разі необхідності	
3	Координація робіт із ремонту технічних засобів АСВБ	У разі збоїв або відмов	
4	Координація робіт із ремонту технічних засобів захисту	У разі збоїв або відмов	
5	Координація робіт із відновлення загального та функціонального програмного забезпечення АСВБ	У разі збоїв або відмов	
6	Координація робіт із поновлення програмного забезпечення комплексу засобів захисту	Модернізація або розробка нового ПЗ	
7	Розгляд результатів виконання затверджених заходів і робіт із захисту інформації	1 раз на місяць	
8	Оновлення Плану захисту інформації в АСВБ	У разі змін у складі АСВБ або умов її функціонування	
Контрольно-правові заходи			
9	Контроль за виконанням користувачами та технічним персоналом вимог відповідних інструкцій, розпоряджень, наказів	1 раз у квартал	
10	Відстеження небезпечних подій у журналі захисту	1 раз на тиждень	
11	Участь у контролі за наявністю на жорстких дисках комп'ютерів незахищеної секретної інформації	Відповідно до термінів перевірок відповідальним за ТЗІ	
12	Контроль за станом зберігання та використання носіїв інформації на робочих місцях	1 раз на місяць	
Профілактичні заходи			
13	Поновлення вірусних баз	2 рази на місяць	
Інженерно-технічні заходи			
14	Організація та координація робіт з ТЗІ щодо блокування технічних каналів витоку інформації	Термін визначається в Акті атестації КТЗІ	

Відповідальний за відділ
безпеки фірми _____

(П.І.Б)

Додаток Е

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Генеральний директор

туристичної фірми

«... (назва фірми)»

_____ (П.І.Б)

«17» березня 2023 року

АВТОМАТИЗОВАНА СИСТЕМА ВІДДІЛУ БЕЗПЕКИ
туристичної фірми «... (назва фірми)»
(шифр – «АСВБ»)

КОМПЛЕКСНА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ
(шифр – КСЗІ «АСВБ»)

ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ

Чернігів-2023

1 ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

1.1 Повна назва системи та її умовне позначення

Повна назва: Комплексна система захисту інформації автоматизованої системи відділу безпеки туристичної фірми «... (назва фірми)».

Умовне позначення: КСЗІ АСВБ.

1.2 Шифр теми і реквізити договору

Розробка КСЗІ АСВБ є складовою частиною робіт з впровадження АСВБ в діяльність, що виконуються між «... (назва фірми)» та «...(ОХОРОННА ФІРМА)» відповідно вимог Договору від 17.12.15 № 1АС/245 (далі – Договір).

1.3 Замовник

Відкрите акціонерне товариство ТФ «... (назва фірми)»

Чернігів, вул. Борщагівська 154.

1.4 Виконавець

Підприємство «...(охоронна фірма)»

1.5 Планові терміни початку і закінчення роботи із створення КСЗІ

Терміни початку і закінчення робіт щодо створення КСЗІ АСВБ визначаються Договором.

1.6 Відомості про джерела та порядок фінансування робіт

Фінансування робіт із створення КСЗІ АСВБ здійснюється ТФ «... (назва фірми)».

1.7 Порядок оформлення та пред'явлення Замовнику результатів робіт

Технічне завдання оформлено згідно з вимогами НД ТЗІ 3.7-001-99 Методичні вказівки щодо розробки технічного завдання на створення комплексної системи захисту інформації в автоматизованій системі.

Порядок оформлення та пред'явлення Замовнику результатів виконання робіт зі створення КСЗІ АСВБ визначається вимогами:

- НД ТЗІ 1.1-002-99 Загальні положення щодо захисту інформації в комп'ютерних системах від несанкціонованого доступу;
- НД ТЗІ 1.1-003-99 Термінологія в галузі захисту інформації в комп'ютерних системах від несанкціонованого доступу;
- НД ТЗІ 1.4-001-2000 Типове положення про службу захисту інформації в автоматизованій системі.
- НД ТЗІ 3.7-003-05 Порядок проведення робіт із створення комплексної системи захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційній системі.
- РД 50-34.698-90. Автоматизированные системы. Требования к созданию документов.

Результатом роботи має бути КСЗІ АСВБ. Замовник отримує дистрибутиви програмних засобів, а також комплект документації відповідно до п. 5 цього ТЗ.

2 МЕТА СТВОРЕННЯ І ПРИЗНАЧЕННЯ КСЗІ

2.1 Мета створення КСЗІ АСВБ

Комплексна система захисту інформації АСВБ створюється для забезпечення захисту від несанкціонованого доступу до інформації, а саме для:

- розмежування та контролю доступу користувачів АСВБ згідно їх повноважень до ІЗОД;

- реєстрації даних про події, що відбуваються в системі і мають відношення до безпеки інформації;
- підтримки цілісності середовища виконання прикладних програм та ІзОД, що повинна оброблятися в АСВБ;
- виявлення вразливостей в ОС;
- захисту від атак порушників безпеки;
- захисту від проникнення і поширення комп'ютерних вірусів;
- захисту інформації під час передачі телекомунікаційним середовищем;
- контролю за функціонуванням КСЗІ.
- виявлення загроз безпеці інформації, що передається, обробляється та зберігається в АСВБ;
- унеможливлення реалізації загроз для інформації, порушення її конфіденційності, цілісності та доступності в АСВБ.

КСЗІ АСВБ повинна передбачати:

- організаційні, правові заходи діяльності користувачів АСВБ;
- адміністративні заходи обмеження фізичного доступу до обробки інформації;
- технічні заходи і програмно-апаратні засоби захисту від НСД;
- захист інформації, що обробляється в АСВБ від витоку технічними каналами.

2.2 Функціональне призначення і особливості застосування КСЗІ АСВБ

КСЗІ АСВБ призначена для:

- забезпечення виконання визначеної для АСВБ ПБ інформації;
- реєстрації спроб реалізації загроз інформації та сповіщення адміністраторів безпеки про факти несанкціонованих дій з ІзОД;
- контролю за діями користувачів АСВБ та реєстрації подій, які мають відношення до безпеки інформації;
- підтримання цілісності, конфіденційності, доступності ІзОД АСВБ;
- блокування несанкціонованих дій з ІзОД;
- організації обліку, зберігання та обігу матеріальних носіїв інформації, які використовуються в АСВБ;
- контролю за функціонуванням КСЗІ;
- захисту ІзОД від її витоку технічними каналами та НСД.

Під час проектування КСЗІ АСВБ необхідно забезпечити:

- ефективний рівень захисту ІзОД, яка циркулюватиме в АСВБ;
- економічну доцільність прийнятих рішень;
- забезпечення дотримання вимог режиму секретності під час проведення робіт зі створення КСЗІ АСВБ.

3 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АСВБ ТА УМОВ ЇЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Характеристика АСВБ

АСВБ створена на базі 20 комп'ютерів з принтерами.

Відповідно НД ТЗІ 2.5-005-99 за сукупністю характеристик (конфігурація апаратних засобів операційної системи і їх фізичне розміщення, кількість різноманітних категорій оброблюваної інформації, кількість користувачів і категорій користувачів) АСВБ відносяться до автоматизованої системи класу «2»

3.1.1 Структура АСВБ

АСВБ призначена для автоматизації процесів обробки ІзОД. Основним режимом

роботи АСВБ є робота в службовий час. Схема функціональної структури АСВБ наведена у додатку А.

3.1.2 Обладнання АСВБ

До складу АСВБ входить наступне обладнання:

- 20 системних блоків;
- 20 моніторів;
- 20 маніпуляторів типу «миша»;
- 20 клавіатур;
- 20 принтерів.

3.1.3 Програмне забезпечення АСВБ

До складу АСВБ входить наступне програмне забезпечення:

1. операційна система Windows 10;
2. пакет прикладних програм Microsoft Office 2023;
3. АС баз даних;
4. драйвери системних пристроїв;
5. антивірусна програма ESET Smart Security.

Інше програмне забезпечення:

1. система захисту інформації від НСД «Захист».

Детальний перелік ПЗ, що використовується в АСВБ буде визначено в паспорті-формулярі на АСВБ.

3.2 Характеристика фізичного середовища

Компоненти АСВБ розміщуються в приміщенні № 3 відділу безпеки ТФ «... (назва фірми)», що знаходиться в межах КЗ ТФ «... (назва фірми)». Охорона ТФ «... (назва фірми)», здійснюється цілодобово відомчою охороною підприємства «Urban». Приміщення обладнано охоронною сигналізацією. Вхідні двері до приміщення № 1 з встановленою в ньому АСВБ – скляні та обладнані датчиком руху, після закриття магазину, двері блокуються відділом безпеки, замками різних систем. Режим допуску до приміщення, де розміщується АСВБ, забезпечує неможливість проникнення сторонніх осіб у приміщення та їх доступу до обладнання АСВБ.

3.3 Характеристика персоналу

Представлена у додатку Д документа «План захисту інформації».

3.4 Характеристика інформації, що обробляється в АСВБ

Розглянуто у Переліку відомостей, додаток Б.

3.5 Характеристика технології обробки інформації

Викладена у додатку Д документа «План захисту інформації».

3.6 Особливості функціонування АСВБ

АСВБ використовується для обробки ІЗОД в час, визначений службовою необхідністю. Надання машинного часу або обладнання в оренду стороннім організаціям не передбачається.

Функціонування АСВБ передбачає такі режими роботи:

- основний робочий режим роботи – функціонування АСВБ в робочий час для виконання визначених регламентом функціональних задач;
- режим адміністрування АСВБ – підтримка інформаційних ресурсів в актуальному стані;
- режим тестування системи та окремих її компонентів – забезпечення вирішення

контрольних задач для перевірки працездатності АСВБ;

- режим технічного обслуговування АСВБ.

3.7 Можливі загрози інформації

3.7.1 Класифікація загроз

Наведена у Політиці безпеки, додаток Е.

3.7.2 Модель порушника

Представлена в Моделі загроз для ІзОД, яка планується до циркуляції в автоматизованій системі класу 2 на ОІД – приміщенні ТФ «... (назва фірми)», додаток Д.

3.7.3 Модель загроз

Наведена в Моделі загроз для ІзОД, яка планується до циркуляції в автоматизованій системі класу 2 на ОІД – приміщенні ТФ «... (назва фірми)» додаток Д.

4 ВИМОГИ ДО КОМПЛЕКСНОЇ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ

4.1 Вимоги щодо організаційного забезпечення захисту

4.1.1 З метою забезпечення захисту ІзОД під час її обробки в АСВБ наказом генерального директора ТФ «... (назва фірми)» створюється служба захисту інформації в АСВБ, якій надаються повноваження щодо організації і впровадження КСЗІ, контролю за станом захищеності інформації тощо. У своїй діяльності служба захисту інформації керується документом «Положення про службу захисту інформації».

4.1.2 Приміщення, в якому розташована АСВБ, повинно відповідати наступним вимогам:

- двері повинні бути обладнані 3 замковими пристроями різної конфігурації;
- вікна повинні бути обладнані металевими ґратами;
- вікна та двері повинні бути обладнані датчиками системи охоронної сигналізації.

4.1.3 Відповідно до рівня повноважень щодо доступу до ІзОД, характеру робіт, які виконуються у процесі функціонування АСВБ, організовується доступ осіб до АСВБ з наступними ролями:

- звичайні користувачі;
- відповідальний за відділ безпеки;
- заступник відповідального за відділ безпеки;
- системний адміністратор.

Звичайний користувач АСВБ повинен безпосередньо здійснювати обробку ІзОД в АСВБ відповідно вимог Інструкції користувача АСВБ. Звичайний користувач АСВБ повинен мати базові навички роботи з обчислювальною технікою, з операційною системою Windows 10, текстовим редактором Microsoft Office Word та редактором електронних таблиць Microsoft Office Excel.

Відповідальний за відділ безпеки АСВБ повинен безпосередньо здійснювати:

- ведення баз даних захисту;
- встановлення значень параметрів конфігурації системи, безпосередньо пов'язаних із доступом до інформації;
- спостереження за роботою системи;
- заміну, у разі необхідності, власника баз документів та документів.

Також повинен створювати бази та керувати доступом до документів, які містяться в базах.

Системний адміністратор АСВБ повинен забезпечувати:

- безперебійну роботу операційної системи АСВБ;

- справну роботу системних драйверів;
- встановлення необхідного програмного забезпечення та своєчасне його оновлення;
- своєчасне оновлення баз антивірусного програмного забезпечення.

До того ж, надійну роботу компонентів АСВБ забезпечує технічний персонал.

Усі дії, які прямо чи опосередковано можуть вплинути на захищеність інформації (зміни дозволів на доступ до файлів та папок, очищення журналів ОС, зміни налаштувань BIOS Setup тощо) системний адміністратор має узгоджувати з адміністратором безпеки. Порядок узгодження повинен визначатись «Планом захисту інформації».

4.1.4 Контроль за друком та експортом інформації повинен здійснювати секретаріат ТФ «... (назва фірми)»

4.1.5 Усі носії, які містять ІзОД, повинні зберігатись в спеціальному відділі в окремому металевому сейфі або шафі.

4.2 Вимоги щодо захисту інформації від НСД

Згідно із специфікаціями, наведеними в документі НД ТЗІ 2.5-004-99 Критерії оцінки захищеності інформації у комп'ютерних системах від несанкціонованого доступу, комплекс засобів захисту (КЗЗ) від НСД має такий профіль захисту - КД-2, КА-2, КО-1, ЦД-1, ЦА-1, ДВ-1, НР-2, НИ-3, НК-1, НО-2, НЦ-2, НТ-2

Процес розробки КЗЗ має відповідати рівню гарантій Г-2 (відповідні вимоги наведені в документі НД ТЗІ 2.5-004-99 Критерії оцінки захищеності інформації у комп'ютерних системах від несанкціонованого доступу).

4.2.1 Базова довірча конфіденційність (КД-2)

Атрибути доступу об'єктів і користувачів повинні містити інформацію, що використовується КЗЗ для розмежування доступу до об'єктів з боку конкретного користувача. Додатково повинна існувати можливість встановлювати, які користувачі можуть активізувати конкретний процес, що дозволяє одержати можливість обмеженого керування потоками інформації. Керування правами доступу на даному рівні має невисоку вибірковість. Користувач, домену якого належить об'єкт (процес) може вказати, які групи користувачів і, можливо, які конкретні користувачі мають право одержувати інформацію від об'єкта (ініціювати процес). Для такої системи можна побудувати часткову матрицю доступу користувачів до захищених об'єктів і процесів. Прикладом реалізації даного рівня послуги є реалізоване в UNIX керування доступом на підставі тріад власник / група / всі інші.

4.2.2 КА-2. Базова адміністративна конфіденційність

Політика адміністративної конфіденційності, що реалізується КЗЗ, повинна визначати множину об'єктів КС, до яких вона відноситься. КЗЗ повинен здійснювати розмежування доступу на підставі атрибутів доступу користувача і захищеного об'єкта. Запити на зміну прав доступу повинні оброблятися КЗЗ тільки в тому випадку, якщо вони надходять від адміністраторів або від користувачів, яким надані відповідні повноваження. КЗЗ повинен надавати можливість адміністратору або користувачу, що має відповідні повноваження, для кожного захищеного об'єкта шляхом керування належністю користувачів, процесів і об'єктів до відповідних доменів визначити конкретних користувачів і/або групи користувачів, які мають право одержувати інформацію від об'єкта. КЗЗ повинен надавати можливість адміністратору або користувачу, що має відповідні повноваження, для кожного процесу через керування належністю користувачів і процесів до відповідних доменів визначити конкретних користувачів і/або групи користувачів, які мають право ініціювати процес. Права доступу до кожного захищеного об'єкта повинні встановлюватися в момент його створення або ініціалізації. Як частина політики адміністративної конфіденційності мають бути представлені правила збереження атрибутів доступу об'єктів під час їх експорту та імпорту.

4.2.3 Повторне використання об'єктів (К0-1)

Послуга застосовується до оперативної та дискової пам'яті.

Під час видалення файлів (тимчасових файлів, файлів, в яких зберігаються бази документів, документи, резервні копії журналу захисту, та, можливо, інші об'єкти доступу) програмні засоби системи повинні використовувати процедуру безповоротного видалення.

В АСВБ необхідно використовувати Windows 10, оскільки ця ОС забезпечує очищення звільненої оперативної пам'яті під час її перерозподілу.

Перевірку доступу слід виконувати окремо для кожного користувача, щоб права доступу, надані одному користувачу, не вплинули на права, які надаються іншому.

4.2.4 Мінімальна довірча цілісність (ЦД-1)

На даному рівні користувач, домену якого належить об'єкт, може накладати обмеження на доступ до об'єктів з боку інших користувачів. Керування правами має грубу вибірковість (на рівні розподілу потоків інформації між групами користувачів). Для такої системи можна побудувати часткову матрицю доступу користувачів до захищених об'єктів. Політика довірчої цілісності, що реалізується КЗЗ, повинна визначати множину об'єктів КС, до яких вона відноситься КЗЗ повинен здійснювати розмежування доступу на підставі атрибутів доступу користувача і захищеного об'єкта. Запити на зміну прав доступу до об'єкта повинні оброблятися КЗЗ на підставі атрибутів доступу користувача, що ініціює запит, і об'єкта КЗЗ повинен надавати користувачу можливість для кожного захищеного об'єкта, що належить його домену, визначити конкретних користувачів і/або групи користувачів, які мають право модифікувати об'єкт. Права доступу до кожного захищеного об'єкта повинні встановлюватися в момент його створення або ініціалізації. Як частина політики довірчої цілісності мають бути представлені правила збереження атрибутів доступу об'єктів під час їх експорту і імпорту.

4.2.5 Мінімальна адміністративна цілісність (ЦА-1)

Послуга застосовується до таких об'єктів доступу:

- бази документів;
- документи;
- дані захисту;
- програмні засоби КЗЗ.

4.2.5.1 Доступ до баз документів та документів

КЗЗ повинен надавати користувачам можливість працювати з базами документів та документами тільки за допомогою призначеного для цього процесу (процесів).

КЗЗ повинен здійснювати керування доступом до баз документів та документів на підставі атрибутів доступу користувача і документа згідно з правилами розмежування доступу, наведеними у пп. 4.3.7.1 та 4.3.7.2.

КЗЗ повинен надавати можливість змінювати атрибути доступу баз документів та документів лише користувачу з роллю відповідального за відділ безпеки. Це дозволить йому визначати користувачів і/або їх групи, які мають право модифікувати документ. Атрибути доступу бази документів та документа повинні встановлюватись в момент їх створення.

4.2.5.2 Доступ до даних захисту

КЗЗ повинен надавати можливість працювати з даними захисту тільки за допомогою призначеного для цього процесу (процесів).

КЗЗ повинен реалізовувати правила розмежування доступу до даних захисту, наведені в п. 4.3.7.3.

4.2.5.3 Доступ до програмних засобів

КЗЗ повинен надавати доступ до процесів (файлів, що виконуються), за допомогою яких здійснюється обробка ІзОД, тільки користувачам АСВБ.

КЗЗ повинен надавати доступ до процесів (файлів, що виконуються), за допомогою яких здійснюється ведення бази даних захисту та перегляд журналу захисту, тільки адміністратору безпеки та системному адміністратору (можливість запуску процесу не означає можливості доступу до даних, для обробки яких призначений процес).

КЗЗ повинен надавати можливість змінювати атрибути доступу файлів лише адміністратору безпеки та системному адміністратору.

4.2.6 Ручне відновлення (ДВ-1)

У системі слід передбачити певний порядок обробки помилок (збійних ситуацій), які виникають під час роботи системи.

Програмні засоби повинні надавати адміністратору можливість вказати системі, яким чином вона має реагувати на помилку. Серед можливих реакцій мають бути такі:

- повторити дію, що викликала помилку (після усунення причин помилки);
- перевести КЗЗ у стан, призначений для відновлення.

Усі можливі помилки та способи їх виправлення мають бути документовані.

Дистрибутив КЗЗ повинен надавати можливість повної або часткової повторної інсталяції КЗЗ.

4.2.7 Захищений журнал (НР-2)

Для реєстрації подій у КЗЗ повинен вестись журнал захисту, який має бути захищеним від несанкціонованого ознайомлення, модифікації та знищення.

Засоби реєстрації КЗЗ повинні забезпечувати реєстрацію таких подій:

- вхід/вихід користувача в АСВБ;
- створення/видалення облікових записів користувачів;
- зміни облікових записів користувачів, у тому числі зміни атрибутів доступу;
- створення/видалення об'єктів доступу;
- зміни атрибутів доступу об'єктів доступу;
- спроби доступу до об'єктів доступу;
- зміни конфігурації КЗЗ;
- виявлення порушень цілісності програмного середовища;
- початок та закінчення роботи прикладних програм, призначених для роботи з інформацією, що захищається;
- виведення інформації на зовнішні носії (друк та копіювання на знімні носії).

Усі записи про події мають містити інформацію про дату, час і тип (у тому числі успішність чи неуспішність) події, а для подій аудиту (відстеження дій користувачів) – також про користувача, процес і об'єкт, пов'язані з подією.

Адміністратору безпеки необхідно надати можливість встановлювати політику аудиту, яка б визначала, які саме події аудиту реєструються засобами КЗЗ.

Доступ до журналу захисту повинен надаватись тільки адміністратору безпеки, згідно з правилами розмежування доступу, викладеними в п. 4.3.7.3.

Адміністратору безпеки необхідно надати засоби для зручної роботи з журналом, які також дозволяли б створювати копії журналу та працювати із раніше створеними копіями.

Слід передбачити автоматичну реакцію системи на критичні події, такі як, наприклад, виявлення порушень цілісності програмного середовища.

4.2.8 Множинна ідентифікація і автентифікація (НИ-3)

Кожний користувач повинен однозначно ідентифікуватись КЗЗ на підставі введеного імені.

Перш ніж дозволити будь-якому користувачу виконувати будь-які контрольовані КЗЗ дії, КЗЗ повинен автентифікувати цього користувача на підставі введеного ним пароля та наданого фізичного ідентифікатора.

Як фізичні ідентифікатори можуть використовуватись диски та накопичувачі USB Flash.

Введення імені та пароля повинно проводитись з клавіатури. Кількість символів у паролі повинні бути не менше ніж 8.

КЗЗ повинен забезпечувати захист даних автентифікації від несанкціонованого ознайомлення, модифікації або руйнування.

4.2.9 Однонаправлений достовірний канал (НК-1)

Достовірний канал встановлюється з ініціативи користувача після натискання їм комбінації клавіш Ctrl-Alt-Del.

Достовірний канал використовується для початкової ідентифікації і автентифікації користувача.

4.2.10 Розподіл обов'язків адміністраторів (НО-2)

В АСВБ слід визначити 3 ролі користувачів:

- звичайний користувач;
- відповідальний за відділ безпеки;
- заступник відповідального за відділ безпеки;
- системний адміністратор;
- обслуговуючий персонал.

Функції для кожної з визначених в АСВБ ролей наведені в пп. 4.1.3.

Відповідальний за відділ безпеки, заступник відповідального за відділ безпеки та системний адміністратор повинні бути членами групи адміністраторів операційної системи.

Користувач повинен мати можливість виступати в певній ролі тільки після того, як він був автентифікований як користувач АСВБ, якому надана ця роль.

4.2.11 КЗЗ з гарантованою цілісністю (НЦ-2)

КЗЗ повинен перевіряти цілісність таких об'єктів:

- програмні компоненти КЗЗ (тобто файли, що виконуються);
- параметри та розділи системного реєстру, в яких зберігаються важливі для захисту дані;
- завантажувальні сектори жорстких дисків.
- облікові записи користувачів та груп користувачів Windows.

Цілісність об'єктів слід перевіряти за допомогою підрахунку контрольних сум. У разі виявлення порушень цілісності КЗЗ повинен зареєструвати у журналі відповідну подію та відреагувати на порушення одним із двох способів (в залежності від конфігурації КЗЗ, яку визначає адміністратор): завершити роботу операційної системи або перевести КЗЗ у стан відновлення. Можливість повернути КЗЗ до робочого стану повинні мати лише системний адміністратор.

Усі помилки, які виникають під час перевірки цілісності, слід вважати порушеннями цілісності.

За допомогою засобів операційної системи необхідно забезпечити виконання засобів

захисту у власному домені – в ізольованій області пам'яті, недоступній іншим процесам.

Слід сформулювати вимоги до налагодження операційної системи, які гарантують, що послуги безпеки доступні тільки через інтерфейс КЗЗ і всі запити користувачів на доступ до об'єктів захисту контролюються КЗЗ.

Поновлення та відновлення програмних засобів КЗЗ повинно проводитись системним адміністратором за узгодженням з адміністратором безпеки. Порядок узгодження повинен визначатись «Планом захисту інформації».

4.2.12 Самотестування при старті (НТ-2)

КЗЗ повинен перевіряти правильність функціонування програмних засобів, які входять до складу КЗЗ. Для цього слід перевіряти цілісність файлів, що виконуються (exe-, com-, bat-файлів тощо), які належать до КЗЗ. Перевірка цілісності виконується за допомогою підрахунку контрольних сум файлів.

Перевірку цілісності необхідно виконувати при ініціалізації КЗЗ, під час роботи КЗЗ та за запитом адміністратора безпеки чи системного адміністратора. У разі виявлення під час ініціалізації порушень цілісності програмних засобів КЗЗ повинен перейти у стан відновлення.

У разі виявлення порушень цілісності програмних засобів КЗЗ під час роботи КЗЗ повинен відреагувати на порушення одним із двох способів (у залежності від конфігурації КЗЗ, яку визначає адміністратор): завершити роботу операційної системи або перевести КЗЗ у стан відновлення.

4.3 Політика безпеки інформації

4.3.1 Об'єкти доступу

В АСВБ виділяють такі об'єкти доступу:

1) Бази документів, призначені для зберігання документів. В середині бази документи можуть бути розподілені по папках. Кожна база має такі атрибути:

- назва;
- власник;
- максимальний рівень доступу документів;
- список доступу (перелік користувачів із наданими їм правами доступу до бази);
- список аудиту.

Створити базу документів може лише відповідальний за відділ безпеки. Відповідальний за відділ безпеки, який створив базу документів, стає її власником.

2) Документи (текстові документи, електронні таблиці). Кожний документ має такі атрибути:

- назва;
- ключові слова та вирази;
- час створення;
- час останнього коригування;
- власник;
- рівень доступу;
- список доступу (перелік користувачів із наданими їм правами доступу до документа);
- список аудиту.

3) Дані захисту:

- база даних захисту (перелік користувачів із їхніми атрибутами доступу та даними, необхідними для автентифікації);
- журнал захисту;

- параметри конфігурації системи;
- оперативні дані про роботу системи.

4) Програмні засоби КЗЗ.

5) Інші програмні засоби (загальне, функціональне і спеціальне ПЗ та службові дані, необхідні для його роботи).

6) Тимчасові файли, які створюються під час роботи прикладними програмами.

7) Інформація в оперативній пам'яті комп'ютера.

8) Дані, які знаходяться на екрані монітора під час роботи програмних засобів АСВБ.

9) Дані у друкованому вигляді.

10) Змінні носії.

11) Інформація у вигляді полів та сигналів, які утворюються в результаті функціонування технічних засобів обробки, зберігання та відображення інформації.

12) Технічні засоби АСВБ (жорсткий диск, дисководи для змінних дисків, принтери), у тому числі засоби захисту.

У таблиці 9 перелічені об'єкти доступу та вказані носії, на яких вони зберігаються.

Таблиця 9 – Перелік об'єктів та носіїв зберігання

Об'єкт доступу	Місце зберігання
Бази документів та документи	Жорсткий диск та змінні носії (флеш-накопичувачі, компакт-диски)
Дані захисту	Жорсткий диск
Програмні засоби КЗЗ	Жорсткий диск
Інші програмні засоби	Жорсткий диск
Тимчасові файли	Жорсткий диск

4.3.2 Принципи керування доступом

КЗЗ повинен реалізовувати адміністративне керування доступом до таких об'єктів:

- бази документів;
- документи;
- дані захисту;
- програмні засоби (у тому числі програмні засоби КЗЗ);
- тимчасові файли.

4.3.3 Правила розмежування інформаційних потоків

Програмні засоби системи повинні здійснювати розмежування інформаційних потоків від об'єкта до користувача і від користувача до об'єкта. Розмежування інформаційних потоків слід здійснювати на підставі атрибутів доступу об'єкта та користувача.

Необхідно організувати роботу таким чином, щоб користувачі не мали безпосереднього доступу (наприклад, за допомогою стандартних файлових менеджерів) до файлів, в яких зберігаються бази документів, документи, база даних захисту та журнал захисту.

Користувачі повинні мати можливість працювати з базами документів, документами, базою даних захисту та журналом захисту тільки за допомогою призначеного для цього процесу (процесів).

Відповідальний за відділ безпеки повинен мати можливість для кожного процесу, який використовується для доступу до баз документів, документів, бази даних захисту та журналу захисту, визначити користувачів та групи користувачів, які мають, а також не мають права ініціювати цей процес – для цього слід відповідним чином встановити права на доступ до

файлу (файлів), які відповідають процесу.

4.3.4 Атрибути доступу об'єктів доступу

До атрибутів доступу баз документів належать такі дані:

- власник;
- список доступу.

До атрибутів доступу документів належать такі дані:

- рівень доступу, який відповідає грифу обмеження доступу, що зберігається в документі, і обирається з такого переліку:
 - конфіденційно;
 - відкрита інформація;
- список доступу.

Для даних системи захисту атрибутом доступу є список доступу, який містить перелік адміністративних ролей (див. п. 4.2.9) з наданими їм видами доступу.

4.3.5 Атрибути доступу користувачів

До атрибутів доступу користувачів належать такі дані:

- роль;
- рівень допуску.

Ролі користувачів та правила їх суміщення описані в п.4.2.9.

Рівень допуску користувача визначає найвищий ступінь секретності інформації, із якою йому дозволено працювати, і обирається з переліку, наведеного в п. 4.3.4.

4.3.6 Види доступу

КЗЗ повинен підтримувати такі види доступу до баз документів:

- читання;
- створення папок;
- видалення папок;
- перейменування папок;
- створення документів;
- запис атрибутів;
- запис атрибутів доступу;
- перейменування;
- видалення.

КЗЗ повинен підтримувати такі види доступу до документів:

- читання;
- запис;
- видалення;
- друк;
- збереження у файлі;
- читання атрибутів доступу;
- запис власника;
- запис рівня доступу;
- запис списку доступу;
- запис списку аудита.

Для даних захисту слід передбачити такі види доступу:

- читання;
- запис.

4.3.7 Правила розмежування доступу

4.3.7.1 Правила розмежування доступу до баз документів

Можливість працювати з базами документів повинні мати лише оператори та відповідальний за відділ безпеки.

Оператор отримує доступ до бази документів, якщо виконуються такі умови:

- користувач виконує роль «Звичайний користувач» або «Відповідальний за відділ безпеки»;
- в списку доступу бази йому або групі, до якої він належить, не заборонено цей доступ (тобто користувач або група не вказані в переліку заборон з відповідним видом доступу);
- в списку доступу бази йому або групі, до якої він належить, надано цей доступ (тобто користувач або група вказані в переліку дозволів з відповідним видом доступу).

Власник бази має особливі повноваження щодо доступу до «своєї» бази.

Якщо користувач є власником бази і виконує роль «Відповідальний за відділ безпеки», він отримує до бази такі види доступу:

- читання списку документів;
- читання атрибутів;
- запис власника;
- запис списку доступу;
- запис списку аудиту.

Крім цього, встановлюються обмеження, які не дозволяють звичайним користувачам керувати доступом до баз.

Звичайні користувачі не можуть отримати такі види доступу до бази документів:

- запис атрибутів;
- перейменування;
- видалення;
- запис власника;
- запис списку доступу;
- запис списку аудиту.

4.3.7.2 Правила розмежування доступу до документів

Можливість працювати з документами повинні мати лише секретаріат, відповідальний/заступник за відділ безпеки.

Користувач отримує доступ до документа, якщо виконуються такі умови:

- рівень допуску користувача не нижчий за рівень доступу документа;
- йому встановлена роль «Звичайний користувач» або йому встановлена роль «Відповідальний за відділ безпеки»;
- в списку доступу документа йому або групі, до якої він належить, не заборонено цей доступ (тобто користувач або група не вказані в переліку заборон з відповідним видом доступу);
- в списку доступу документа йому або групі, до якої він належить, надано цей доступ (тобто користувач або група вказані в переліку дозволів з відповідним видом доступу).

Власник бази має особливі повноваження щодо доступу до документів, які містяться в «його» базі. Ці повноваження не залежать від списку доступу бази.

Якщо користувач є власником бази, в якій міститься документ, і виконує роль «Відповідальний за відділ безпеки», він отримує до документа такі види доступу:

- читання атрибутів доступу;

- запис власника;
- запис рівня доступу;
- запис списку доступу;
- запис списку аудиту.

Крім цього, встановлюються обмеження, які не дозволяють звичайним користувачам керувати доступом до документів.

Звичайні користувачі не можуть отримати такі види доступу до документів:

- читання атрибутів доступу;
- запис власника;
- запис рівня доступу;
- запис списку доступу;
- запис списку аудиту.

Для виконання вимог до друку, експорту та збереження документів в системі діє ще одне правило: якщо документ має рівень доступу «конфіденційно», користувач отримує доступ на друк або збереження документа у файлі лише за умови введення паролю.

4.3.7.3 Правила розмежування доступу до даних захисту

Доступ до даних захисту слід надавати відповідно до ролі користувача.

Права на читання та запис даних у базу даних захисту та право на перегляд журналу захисту повинен мати лише користувач із роллю «Відповідальний за відділ безпеки».

Право на читання та зміни значень параметрів конфігурації КЗЗ, безпосередньо пов'язаних із керуванням доступом, повинен мати лише користувач із роллю «Відповідальний за відділ безпеки». Права на читання та зміну значень інших параметрів конфігурації КЗЗ, права на читання даних про поточну поведінку КЗЗ та права на оперативне керування КЗЗ повинні мати користувачі з ролями «Відповідальний за відділ безпеки» та «Системний адміністратор» відповідно до розподілу обов'язків, який визначається «Планом захисту інформації».

4.3.8 Правила адміністрування КЗЗ

Коригування переліку користувачів із їхніми атрибутами доступу здійснює відповідальний за відділ безпеки.

Коригування атрибутів доступу баз документів та документів здійснює відповідальний за відділ безпеки.

Коригування атрибутів доступу файлів та папок здійснює відповідальний за відділ безпеки.

В окремих випадках атрибути доступу файлів та папок може встановлювати системний адміністратор за узгодженням з адміністратором безпеки. Порядок узгодження повинен визначатись «Планом захисту інформації».

Для всіх користувачів АСВБ заповнюються облікові картки (позамашинні документи), на підставі яких відповідальний за відділ безпеки вводить, змінює або видаляє інформацію про користувача.

Інсталяцію та поновлення всіх програмних засобів здійснює системний адміністратор.

Усі роботи, які прямо чи опосередковано можуть вплинути на захищеність інформації (у тому числі ті, що стосуються програмних засобів КЗЗ), проводяться за узгодженням з адміністратором безпеки. Порядок узгодження повинен визначатись документом «План захисту інформації».

Повсякденні обов'язки щодо адміністрування (відстеження потенційно небезпечних

подій, усунення збійних ситуацій тощо) виконують відповідальний за відділ безпеки та системний адміністратор. Розподіл обов'язків між ними визначається «Планом захисту інформації».

4.3.9 Реєстрація дій користувачів

КЗЗ повинен вести журнал захисту та надавати адміністратору безпеки зручні засоби його перегляду та налаштування.

Засоби реєстрації повинні забезпечувати можливість реєстрації всіх важливих із точки зору безпеки інформації подій (див. перелік подій у п. 4.2.6).

У випадку виникнення небезпечної події КЗЗ повинен повідомити про це адміністратора безпеки. Для цього можуть використовуватись такі засоби:

- створення на жорсткому диску файлу із відповідною інформацією;
- друк повідомлення на принтері;
- звуковий сигнал.

4.4 Вимоги до КСЗІ у частині захисту інформації від витоку технічними каналами

Захист ІЗОД, яка циркулюватиме в АСВБ, від витоку технічними каналами повинен досягатись шляхом створення на об'єкті інформаційної діяльності (приміщенні № 3), де встановлена вказана автоматизована система, комплексу технічного захисту інформації, який є невід'ємною складовою КСЗІ АСВБ.

КТЗІ на ОІД необхідно створювати відповідно вимог нормативних документів, перелік яких наведено в п. 2.3 цього Технічного завдання.

Захист інформації від витоку технічними каналами передбачає:

- аналіз умов функціонування АСВБ, її розташування на ОІД та відносно межі контрольованої зони;
- виявлення каналів можливого витоку інформації;
- розробку заходів із технічного захисту інформації, обґрунтування та вибір технічних рішень із ТЗІ, впровадження КТЗІ на ОІД, розробку необхідної документації;
- проведення атестаційних випробувань КТЗІ.

4.4.1 Загальні вимоги до об'єктів, що захищаються

До об'єктів, що захищаються, повинні висуватися наступні вимоги:

- реалізація захищеності ІЗОД повинна досягатись без застосування екранування приміщення та активних засобів захисту інформації;
- використання пасивних засобів захисту ІЗОД у разі виявлення наведених інформативних сигналів у мережі електроживлення, лініях зв'язку і сигналізації та на інших лініях, які мають вихід за межі контрольованої зони;
- забезпечення АСВБ автономним контуром заземлення.

Роботи повинні проводитись відповідно до нормативно-правових актів та нормативних документів з питань ТЗІ, перелік яких наведено в п. 2.3.

Для захисту ІЗОД від витоку технічними каналами повинні використовуватись пасивні засоби ТЗІ згідно із Переліком засобів загального призначення, які дозволені для забезпечення технічного захисту інформації, необхідність захисту якої визначено законодавством України.

Всі технічні системи та засоби можуть встановлюватись на ОІД за умови сумісності із існуючими засобами захисту та попереднього проведення спеціальних досліджень.

4.4.2 Вимоги до КТЗІ щодо захисту ІЗОД від витоку каналами ПЕМВН

Для захисту ІЗОД від її витоку каналами ПЕМВН необхідно передбачити наступні

технічні заходи захисту:

- на лінію електроживлення, від якої здійснюється електроживлення всіх компонентів, встановлюється мережевий завадозаглушувальний фільтр та роздільний трансформатор. Вказані пристрої встановлюються відповідно вимог своєї технічної документації на максимально можливі відстані від АСВБ. Технічні характеристики стосовно їх потужності повинні відповідати потужності споживання технічних засобів підключених до них;
- обладнати всі компоненти АСВБ та технічні засоби захисту окремим контуром заземлення, опір якого, відповідно вимог ТР ЕОТ-95, повинен бути не більше 4 Ом;
- на ОІД видалити всі незадіяні лінійні комунікації;
- унеможливити проходження біля компонентів АСВБ будь-яких ліній та комунікацій, які мають вихід за межі контрольованої зони, на відстані, яка не забезпечує захищеність інформації від її витоку за рахунок наведень на них інформативних сигналів. У разі неможливості видалення вказаних ліній та комунікацій, провести їх екранування. Екрани повинні буди підключені до контуру заземлення;
- унеможливити встановлення біля компонентів АСВБ будь-яких технічних засобів, лінії яких мають вихід за межі контрольованої зони, або могли б здійснювати перевипромінення інформативних сигналів від АСВБ.

4.4.3 Вимоги до КТЗІ щодо захисту ІзОД від витоку радіотехнічним каналом

Захист ІзОД від витоку радіотехнічним каналом повинен передбачати:

- унеможливлення організаційними та інженерно-технічними заходами несанкціонованого проникнення на ОІД сторонніх осіб з метою встановлення пристроїв технічної розвідки (відеопередавачів);
- встановлення на ОІД лише технічних засобів, які пройшли спеціальну перевірку на предмет наявності в них приховано встановлених пристроїв технічної розвідки;
- унеможливлення встановлення на лінійно-кабельні комунікації, комунікації життєзабезпечення, які виходять за межі ОІД пристроїв технічної розвідки;
- перевірки приміщення ОІД, лінійно-кабельних комунікацій, комунікацій життєзабезпечення, які виходять за межі ОІД, на наявність приховано встановлених пристроїв технічної розвідки (відеопередавачів);
- унеможливлення після створення КСЗІ та введення в дію АСВБ встановлення на ОІД будь яких технічних засобів, меблів та предметів інтер'єру, які попередньо не пройшли спеціальної перевірки на наявність приховано встановлених пристроїв технічної розвідки (відеопередавачів).

4.3.4 Вимоги до КТЗІ щодо захисту ІОД від її витоку за рахунок візуально-оптичного каналу

Блокування візуально-оптичного каналу повинно передбачати обладнання вікон ОІД непрозорими шторами або жалюзі, які повинні унеможливити огляд ОІД ззовні незалежно від поверху та наявності розташованих навпроти будинків.

4.4 Середовище функціонування

Вимоги до середовища функціонування викладено в розділі 3 цього ТЗ.

4.5 Вимоги до виявлення та блокування розповсюдження вірусів

Виявлення та блокування розповсюдження вірусів в АСВБ необхідно реалізовувати адміністративно-організаційними, апаратними, програмними та програмно-апаратними способами.

До адміністративно-організаційних слід віднести заборону можливості встановлення та виконання програм, що не відносяться до складу АСВБ.

Підсистема антивірусного захисту повинна забезпечувати:

- функціонування в автоматичному режимі;
- блокування проникнення комп'ютерних вірусів зі змінних носіїв;
- блокування несанкціонованого розповсюджуваних виконуваних файлів;
- лікування (або видалення) комп'ютерних вірусів із занесенням інформації про це у відповідні протоколи КЗЗ;
- автоматичне оновлення антивірусного ПЗ;
- блокування доступу користувачів до зараженої інформації.

5 ВИМОГИ ДО СКЛАДУ ПРОЄКТНОЇ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЙНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

За результатами виконання робіт зі створення КСЗІ має бути розроблено наступні документи:

- Автоматизована система відділу безпеки ТФ «... (назва фірми)»;
- Комплексна система захисту інформації. План захисту інформації;
- Комплексна система захисту інформації. Програма та методики випробувань.

Деякі експлуатаційні документи на КСЗІ можуть бути замінені відповідними документами, що входять до експлуатаційної документації на засоби захисту, що застосовуються в КСЗІ.

6 ВИМОГИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЖИМНИХ ЗАХОДІВ У ПРОЦЕСІ РОЗРОБКИ КСЗІ

Під час виконання робіт зі створення та випробувань КСЗІ повинні забезпечуватись заходи щодо унеможливлення ознайомлення зі змістом всіх робіт сторонніми особами, які не будуть приймати участь в обробці ІзОД за допомогою АСВБ.

7 ЕТАПИ ВИКОНАННЯ РОБІТ

Етапи виконання робіт при створенні КСЗІ наведено в таблиці 10.

Таблиця 10 – Етапи виконання робіт при створенні КСЗІ

№ з/п	Найменування робіт	Виконавець
1.	Розробка технічного завдання та його узгодження з Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України	...
2.	Проведення заходів щодо захисту інформації від витіку технічними каналами	...
3.	Проведення заходів щодо захисту інформації від НСД	...
4.	Розробка експлуатаційної документації на КСЗІ	...
5.	Розробка «Програми та методики випробувань»	...
6.	Розробка експлуатаційних документів КСЗІ	...
7.	Проведення попередніх випробувань і передача КСЗІ в дослідну експлуатацію	...
8.	Навчання користувачів	...
9.	Дослідна експлуатація	...
10.	Підготовка комплексу документів для проведення експертизи КСЗІ	...

8 ПОРЯДОК ВНЕСЕННЯ ЗМІН І ДОПОВНЕНЬ ДО ТЕХНІЧНОГО ЗАВДАННЯ

Зміни до затвердженого технічного завдання на створення КСЗІ в АСВБ, необхідність внесення яких виявлена в процесі виконання робіт, оформлюються окремим доповненням, яке погоджується і затверджується в тому ж порядку і на тому ж рівні, що і основний документ.

Доповнення до технічного завдання на створення КСЗІ складається із вступної частини і змінених розділів. У вступній частині зазначається причина складання доповнення. У змінених розділах наводяться номери та зміст змінених розділів та/або пунктів, що

скасовуються.

9 ПОРЯДОК КОНТРОЛЮ ТА ПРИЙМАННЯ КСЗІ

Приймання робіт повинно здійснюватися комісією, призначеною Замовником, відповідно до узгодженої програми згідно з вимогами ГОСТ 34.201-89, РД-50-34.698-90.

9.1 Порядок проведення попередніх випробувань

Метою випробувань є встановлення відповідності досягнутого в АСВБ рівня захищеності інформації вимогам ТЗ та визначення готовності до експлуатації.

Оцінку результатам випробувань дає комісія, яку призначає Замовник, за участю Виконавця.

Після завершення випробувань затверджуються акт приймання до дослідної експлуатації.

9.2 Експертиза КСЗІ

Експертиза КСЗІ може проводитися одночасно з попередніми випробуваннями.

Експертиза КСЗІ АСВБ проводиться згідно з Положенням про державну експертизу в сфері технічного захисту інформації.

Відповідальний за відділ безпеки
ТФ «... (назва фірми)»

(П.І.Б)

Додаток Є

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Відповідальний за відділ
безпеки туристичної фірми
«... (назва фірми)»
_____ (П.І.Б)
«17» березня 2023 року

**АВТОМАТИЗОВАНА СИСТЕМА ВІДДІЛУ БЕЗПЕКИ ТФ «... (назва фірми)»
(шифр - «АСВБ»)**

КОМПЛЕКСНА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ (шифр - КСЗІ «АСВБ»)

ТЕХНОРОБОЧИЙ ПРОЄКТ

Чернігів-2023

1 ВІДОМІСТЬ ПРОЄКТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ДО ТЕХНОРОБОЧОГО ПРОЄКТУ КСЗІ В АСВБ

Таблиця 1 – Відомість проєктної документації до Техноробочого проєкту

№ п/п	Найменування	Кіл-ть арк.
1.	Перелік відомостей, що відносяться до конфіденційної інформації ТФ «... (назва фірми)» та якій надається гриф обмеження доступу	2
2.	Акт визначення вищого ступеню обмеження доступу інформації, яка циркулюватиме на об'єкті інформаційної діяльності відділу безпеки ТФ «... (назва фірми)»	1
3.	Акт обстеження середовищ функціонування автоматизованої системи на об'єкті інформаційної діяльності відділу безпеки ТФ «... (назва фірми)».	1
4.	Модель загроз для інформації, яка планується до циркуляції в автоматизованій системі класу 2 на об'єкті інформаційної діяльності ТФ «... (назва фірми)»	15
5.	Політика безпеки інформації, яка циркулює в автоматизованій системі класу 2 ТФ «... (назва фірми)»	6
6.	План захисту інформації	14
7.	Автоматизована система відділу безпеки ТФ «... (назва фірми)». Комплексна система захисту інформації. Технічне завдання	17

2 ВІДОМІСТЬ ЕКСПЛУАТАЦІЙНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ДО ТЕХНОРОБОЧОГО ПРОЄКТУ КСЗІ ЗІ

Таблиця 2 – Відомість експлуатаційної документації

№ п/п	Найменування	Кіл-ть арк.
1.	Паспорт-формуляр на автоматизовану систему класу 2 відділу безпеки ТФ «... (назва фірми)»	4

3 ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ДО ТЕХНОРОБОЧОГО ПРОЄКТУ КОМПЛЕКСНОЇ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ АВТОМАТИЗОВАНОЇ СИСТЕМИ КЛАСУ 2 ВІДДІЛУ БЕЗПЕКИ ТФ «... (НАЗВА ФІРМИ)»

3.2. Загальні відомості

Повна назва: Комплексна система захисту в автоматизованій системі класу 2 об'єкту інформаційної діяльності - приміщення відділу безпеки ТФ «... (назва фірми)».

Розробка КСЗІ в АСВБ є складовою частиною робіт з впровадження АСВБ в діяльність, що виконуються між ТФ «... (назва фірми)» та «...(ОХОРОННА ФІРМА)»

Замовник: ТФ «... (назва фірми)».

Виконавець: «...(ОХОРОННА ФІРМА)»

Підставою для виконання робіт по створенню КСЗІ в АСВБ є Технічне завдання на створення КСЗІ в АСВБ.

Організаційні та організаційно-технічні заходи щодо захисту інформації в АСВБ що зазначені в цьому Техпроєкті здійснюються у період з 20.02.2023 року по 20.09.2023 року.

Фінансування робіт здійснюється за рахунок коштів передбачених для безпеки в ТФ «... (назва фірми)».

Порядок оформлення та пред'явлення Замовнику результатів виконання робіт зі створення КСЗІ в АСВБ визначається вимогами що представлені у п.1.7 Технічного завдання.

КСЗІ в АСВБ призначена для:

- забезпечення визначеної для АСВБ політики безпеки інформації;
- розмежування доступу користувачів АСВБ до інформації різних категорій

конфіденційності;

- блокування несанкціонованих дій з ІзОД;
- реєстрації спроб реалізації загроз інформації та сповіщення адміністраторів безпеки про факти несанкціонованих дій з ІзОД;
- забезпечення спостереженості інформації шляхом контролю за діями користувачів АС 2 та реєстрації подій, які мають відношення до безпеки інформації;
- підтримання цілісності критичних ресурсів АСВБ;
- організації обліку, зберігання та обігу матеріальних носіїв інформації, які використовуються в АСВБ;
- забезпечення управління засобами захисту КСЗІ та контролю за її функціонуванням;
- захисту ІзОД від витoku її технічними каналами.

Під час проєктування КСЗІ в АС 2 необхідно забезпечити:

- заданий рівень захисту ІзОД, яка циркулюватиме в АСВБ;
- економічну доцільність прийнятих рішень.

Під час розробки КСЗІ враховується інформація, яка наведена в документах, перелік яких наведено в п. 1 цього Техноробочого проєкту.

Відомості які зазначають структуру та склад АСВБ, а саме: структура та обладнання, що використовується в АСВБ; програмне забезпечення, що використовується в основних складових АСВБ; характеристика інформації та технологія її обробки в АСВБ (характеристика інформаційного середовища); характеристики обслуговуючого персоналу АСВБ; користувачі, об'єкти, процеси та їх атрибути в АСВБ, наведені в Технічному завданні.

3.3 Основні технічні рішення та заходи при створенні КСЗІ в АСВБ

3.3.1 Технічні заходи із захисту інформації в АСВБ

Проведення інсталяції та перевірки працездатності в АСВБ наступного програмного забезпечення:

- операційної системи Windows 10;
- драйверів системних пристроїв АСВБ;
- пакету прикладних програм Microsoft Office 2023;
- антивірусної програми ESET Smart Security 2023.

Відповідальний: _____ (П.І.Б)

Відмітка про виконання: _____ (П.І.Б)

Підпис виконавця: _____

Проведення інсталяції та модернізації системи захисту інформації «Захист» відповідно документації з інсталяції вказаної системи.

Відповідальний: _____ (П.І.Б)

Відмітка про виконання: _____ (П.І.Б)

Підпис виконавця: _____

Проведення адміністрування системи захисту інформації «Захист», щодо впровадження функціональних послуг захисту інформації наведених в технічному завданні, а саме вона повинна забезпечувати наступний функціональний профіль захищеності: КД-2, КА-2, КО-1, ЦД-1, ЦА-1, ДВ-1, НР-2, НИ-3, НК-1, НО-2, НЦ-2, НТ-2.

Відповідальний: _____ (П.І.Б)

Відмітка про виконання: _____ (П.І.Б)

Підпис виконавця: _____

Встановлення на лінію електроживлення від якої здійснюється електроживлення всіх компонентів АСВБ мережевого протизавадного фільтра «...».

Відповідальний: (П.І.Б)

Відмітка про виконання: (П.І.Б)

Підпис виконавця: _____

Встановлення на лінію охоронної сигналізації протизавадного фільтра «...».

Відповідальний: (П.І.Б)

Відмітка про виконання: (П.І.Б)

Підпис виконавця: _____

Підключення всіх компонентів АСВБ до контуру заземлення.

Відповідальний: (П.І.Б)

Відмітка про виконання: (П.І.Б)

Підпис виконавця: _____

Проведення робіт щодо пошуку в приміщенні можливо закладних пристроїв технічної розвідки (відеопередавачів).

Відповідальний: (П.І.Б)

Відмітка про виконання: (П.І.Б)

Підпис виконавця: _____

3.3.2 Будівельно-монтажні роботи із захисту інформації в АС

Обладнання віконного отвору металевими ґратами відповідно вимог п.п 4.1.2 Технічного завдання на створення КСЗІ

Відповідальний: (П.І.Б)

Відмітка про виконання: (П.І.Б)

Підпис виконавця: _____

3.3.3. Організаційні заходи із захисту інформації в АС

Складання Інструкції користувачу АСВБ.

Відповідальний: (П.І.Б)

Відмітка про виконання: (П.І.Б)

Підпис виконавця: _____

Складання Інструкції з адміністрування системи АСВБ в якій обов'язково повинно бути зазначено:

- порядок дій адміністратора безпеки;
- порядок дій системного адміністратора;
- порядок дій адміністратора документів.

Відповідальний: (П.І.Б)

Відмітка про виконання: (П.І.Б)

Підпис виконавця: _____

Визначення обмежень співробітників підприємства.

Відповідальний: (П.І.Б)

Відмітка про виконання: (П.І.Б)

Підпис виконавця: _____

Складання правил адміністрування компонент інформаційної системи:

- порядок видалення інформації в мережі;
- порядок зберігання інформації на підприємстві.

Відповідальний: (П.І.Б)

Відмітка про виконання: (П.І.Б)

Підпис виконавця: _____

Складання Інструкції по правилам управління паролями в АСВБ в якій повинно бути зазначено:

- порядок присвоєння реєстраційних (системних) імен користувачів;
- порядок видачі паролів користувачам;
- порядок зміни паролів та реєстраційних (системних) імен користувачів;
- порядок вилучення паролів;
- склад імен та паролів;
- обов'язки користувача під час поведження користувачів з паролями.

Відповідальний: (П.І.Б)

Відмітка про виконання: (П.І.Б)

Підпис виконавця: _____

Складання Інструкції з режимних заходів захисту інформації під час її циркуляції в АСВБ в якій повинно бути зазначено:

- загальні вимоги до організації обробки конфіденційної інформації в АСВБ;
- порядок дій користувачів щодо забезпечення режимних заходів захисту конфіденційної інформації;
- порядок друку і обліку користувачами документів, які містять ІЗОД;
- порядок знищення або збереження ІЗОД, яка міститься на машинних носіях;
- порядок обліку файлів які містять ІЗОД, на машинному носії інформації;
- порядок обліку машинного носія інформації;
- відповідальність користувача.

Відповідальний: (П.І.Б)

Відмітка про виконання: (П.І.Б)

Підпис виконавця: _____

Складання Інструкції про порядок оперативного відновлення функціонування АС класу 2 відділу безпеки ТФ «... (назва фірми)» в якій повинно бути зазначено:

- порядок дій адміністраторів при виявленні НСД;
- порядок дій представників служби захисту інформації та охорони при виникненні надзвичайних ситуацій;

Відповідальний: (П.І.Б)

Відмітка про виконання: (П.І.Б)

Підпис виконавця: _____

3.4 Показники захищеності АСВБ від НСД

Відповідно відомостей наведених в Технічному завданні для АС необхідно реалізувати наступний функціональний профіль захищеності: КД-2, КА-2, КО-1, ЦД-1, ЦА-1, ДВ-1, НР-2,

НИ-3, НК-1, НО-2, НЦ-2, НТ-2.

Реалізацію вказаного функціонального профілю буде здійснювати застосована система захисту інформації – КЗЗ від НСД «Захист».

3.5 Порядок постачання засобів захисту інформації та/або розробки технічних вимог (технічних завдань) на їх розробку

Організація постачання та впровадження в АСВБ технічних засобів захисту здійснюється відділом безпеки ТФ «... (назва фірми)».

3.6 Порядок проведення тестування, пусконаладжувальних робіт та проведення попередніх випробувань КСЗІ в АСВБ

Пусконаладжувальні роботи включають в себе виконання технічних та організаційних заходів захисту інформації що передбачені в п.3 цієї Пояснювальної записки до Техноробочого проєкту.

Попередні випробування проводяться після виконання в повному обсязі пусконаладжувальних робіт.

Спеціалістами відділу безпеки ТФ «... (назва фірми)» за результатами попередніх випробувань оформляється «Протокол випробувань», в якому міститься висновок щодо можливості прийняття КСЗІ у дослідну експлуатацію, а також перелік виявлених недоліків, необхідних заходів з їх усунення, і рекомендовані терміни виконання цих робіт.

Після усунення недоліків у випадку їх наявності та коригування проєктної, робочої, експлуатаційної документації КСЗІ оформлюється акт про приймання КСЗІ у дослідну експлуатацію.

3.7 Порядок адаптації засобів захисту до умов функціонування КСЗІ

Режим роботи всіх компонентів АСВБ, пристроїв захисту повинен забезпечувати надійну їх роботу та забезпечувати захист інформації з урахуванням фізичного та кліматичного середовища розташування.

3.8 Схеми розміщення АСВБ, кабельного обладнання, мереж живлення та систем заземлення

Монтаж компонентів АСВБ на ОІД повинен відповідати вимогам нормативних документів з ТЗІ.

Встановлення (монтаж) біля АСВБ будь-яких технічних пристроїв (засобів) на відстані менш ніж 1,5 метри або прокладання будь-яких ліній та кабелів на відстані менш ніж 1 метр – заборонено.

3.9 Заходи щодо підготовки КСЗІ до введення у дію

Для введення КСЗІ в дію необхідно виконати наступні заходи:

- провести налагодження всіх механізмів розмежування доступу користувачів до інформації та апаратних ресурсів АСВБ на ту кількість, яка визначена відповідними списками;
- визначити порядок контролю за діями користувачів;
- визначити порядок контролю цілісності програмного забезпечення та баз даних захисту в АСВБ;
- визначити порядок навчання і підвищення кваліфікації персоналу, який має доступ до АСВБ;
- визначити заходи із перевірки кваліфікації користувачів та адміністраторів безпеки АСВБ.

3.10 Порядок проведення експертизи КСЗІ в АС 2

Експертиза КСЗІ в АСВБ проводиться фірмою-ліцензіатом яка має відповідну ліцензію

на виконання вказаних робіт від Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України.

Після проведеної експертизи на КСЗІ в АСВБ відповідним чином видається «Атестат відповідності КСЗІ».

Відповідальний за відділ безпеки
ТФ «... (назва фірми)»

(П.І.Б)

Додаток Ж

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Генеральний директор
туристичної фірми

«... (назва фірми)»

_____ (П.І.Б)

«25» березня 2023 року

ПАСПОРТ-ФОРМУЛЯР

НА АВТОМАТИЗОВАНУ СИСТЕМУ КЛАСУ 2 ВІДДІЛУ БЕЗПЕКИ
ТУРИСТИЧНОЇ ФІРМИ»... (назва фірми)»

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1 Паспорт-формуляр (далі – Паспорт) на автоматизовану систему класу 2 відділу безпеки туристичної фірми «... (назва фірми)» (далі – Фірма).

1.2 Безпосередня відповідальність за ведення Паспорту покладається на керівника СЗІ в АСВБ.

Заповнювати та вносити зміни до Паспорта мають право тільки представники СЗІ на підставі звітних документів.

2 ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО ОІД, НА ЯКОМУ ЗНАХОДИТЬСЯ АСВБ

2.1 ОІД – приміщення № 2 Фірми, яка орендує 2 поверхи в торгівельно-розважальному центрі «Аркадія», по вулиці Борщагівська 154. Загальна площа приміщень Фірми 200 кв. м (по 100 кв. м на кожному поверсі).

2.2 Характеристика приміщення, у якому розташовано ОІД:

- зовнішні стіни – цегельні, товщина яких становить 500 мм;
- внутрішні стіни – цегельні, товщина яких становить 450 мм;
- підлога – залізобетонні плити, вкрита лінолеумом;
- стеля – залізобетонні плити, вкрита лінолеумом;
- кількість вікон – 9;
- кількість входних дверей – одні;
- двері – дерев'яні, оббиті залізними листами, обладнані замковими пристроями та датчиками охоронної сигналізації.

2.3 Згідно з «Актом визначення вищого ступеню обмеження доступу інформації, яка циркулюватиме на об'єкті інформаційної діяльності – приміщення № 2 відділу безпеки здійснює такі види інформаційної діяльності:

2.3.1 обробка (перетворення, відображення, накопичення, друк) інформації з обмеженим доступом за допомогою АСВБ з вищим грифом обмеження доступу «конфіденційно»;

2.3.2 робота з паперовими документами, що містять інформацію з вищим грифом обмеження доступу «конфіденційно».

2.4 ОІД обладнано такими системами життєзабезпечення:

- система міського телефонного зв'язку;
- система охоронної сигналізації;
- система пожежної сигналізації;
- система електроживлення;
- система опалення;
- система заземлення.

Лінія міського телефонного зв'язку прокладена по стінах неекранованими проводами і має вихід за межі контрольованої зони Фірми до приміщення АТС.

Лінія пожежної сигналізації прокладена по стелі та стінах неекранованими проводами до пульта пожежної сигналізації, який встановлено в службовому приміщенні охорони на контрольно-пропускному пункті ВАТ «...(ОХОРОННА ФІРМА)».

Лінія охоронної сигналізації прокладена по стінах неекранованими проводами до пульта охоронної сигналізації, який встановлено в службовому приміщенні охорони на контрольно-пропускному пункті ВАТ «...(ОХОРОННА ФІРМА)».

Батарей системи опалення встановлені під підвіконнями й мають сполучення залізними трубами із внутрішньою котельнею торгівельно-розважального центру «Аркадія».

Кабель системи заземлення підключено до електричних розеток та виведено до контуру заземлення, який знаходиться в межах контрольованої зони.

Лінії електроживлення прокладено в стінах неекранованими мідними проводами та виводяться до електричного розподільчого щита, який знаходиться в межах контрольованої зони. Живлення розподільчого щита здійснюється від трансформаторної підстанції, яка знаходиться в межах охоронюваної зони торгівельно-розважального центру «Аркадія».

2.5 Схема розміщення ОІД у будівлі торгівельно-розважального центру «Аркадія» та відносно межі контрольованої зони Фірми наведена у Додатку ... (навести схему).

2.6 Охорону Фірми в цілому здійснює відомча охорона відповідно розпоряджень та інструкцій ВАТ «...(ОХОРОННА ФІРМА)».

2.7 Схема розміщення меблів інтер'єру, засобів технічного захисту, основних та допоміжних технічних засобів, на ОІД наведена у Додатку ... (навести схему).

3 ПРИЗНАЧЕННЯ КОМПЛЕКСНОЇ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ В АСВБ

КСЗІ в АСВБ призначена для:

- забезпечення визначеної для АСВБ політики безпеки інформації;
- розмежування доступу користувачів АСВБ до інформації різних категорій конфіденційності;
- блокування несанкціонованих дій з ІзОД;
- реєстрації спроб реалізації загроз інформації та сповіщення адміністраторів безпеки про факти несанкціонованих дій з ІзОД;
- забезпечення спостереженості інформації шляхом контролю за діями користувачів АСВБ та реєстрації подій, які мають відношення до безпеки інформації;
- підтримання цілісності критичних ресурсів АСВБ;
- організації обліку, зберігання та обігу матеріальних носіїв інформації, які використовуються в АСВБ;
- забезпечення управління засобами захисту КСЗІ та контролю за її функціонуванням.
- захисту ІзОД від витoku її технічними каналами.

4 ВІДОМОСТІ ПРО ЗАКРІПЛЕННЯ АСВБ ПІД ЧАС ЕКСПЛУАТАЦІЇ

Посада	Прізвище особи, відповідальної за експлуатацію	Номер і дата наказу		Підпис відповідальної особи
		про закріплення	про відкріплення	

5 ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ, ЗАСОБИ ТЕХНІЧНОГО ЗАХИСТУ

5.1 Основні технічні засоби

№ з/п	Найменування та склад технічних засобів	Тип	Заводський №, інвентарний №	Дата і № документа, на підставі якого встановлено пристрій	Дата і № документа, на підставі якого вилучено пристрій

5.2 Склад програмного забезпечення АСВБ

№ з/п	Найменування і версія програмного продукту	Дата і підпис посадової особи служби захисту інформації в АС		Відмітки про проведення перевірки програмного забезпечення
		про встановлення	про вилучення	

5.3 Допоміжні технічні засоби

№ з/п	Найменування допоміжних технічних засобів	Тип	Заводський (інвентарний) №	Примітки

5.4 Засоби технічного захисту інформації

№ з/п	Найменування та склад технічних засобів	Тип	Заводський (інвентарний) №	Дата і № документа, на підставі якого встановлено пристрій	Дата і № документа, на підставі якого вилучено пристрій

6 ВІДПОВІДАЛЬНІ ЗА ОІД

Посада	Прізвище, ім'я, по батькові	№ наказу, дата	
		про призначення	про звільнення

7 РЕЄСТРАЦІЯ ПРОВЕДЕНИХ РОБІТ (ТЕХНІЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ, МОДЕРНІЗАЦІЯ, РЕМОНТ ТОЩО ОСНОВНИХ, ДОПОМІЖНИХ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ТА ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ)

Дата проведення робіт	Найменування технічного засобу та вид проведених робіт	Підстава для проведення робіт	Прізвище та ініціали особи, яка виконувала роботи	Підпис

8 ВІДМІТКИ ПРО ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕВІРКИ СКЛАДУ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АСВБ

Дата перевірки	Результат перевірки	Посада, прізвище та ініціали особи, яка здійснювала перевірку	Підпис

9 ПЕРІОДИЧНІ, КОНТРОЛЬНІ, ІНСПЕКЦІЙНІ ТА ІНШІ ПЕРЕВІРКИ СТАНУ КОМПЛЕКСНОЇ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ

Дата	Вид перевірки	Результати перевірки	Дата, № Акту перевірки	Відмітки про усунення недоліків

10 КАРТКА-ЗАМІСНИК ПАКЕТА ДОКУМЕНТІВ НА КСЗІ В АСВБ

№ з/п	Найменування документа	Номер та дата документа	Номер справи, у якій зберігається документ	Примітка

11 ОСОБЛИВІ ВІДМІТКИ

Додаток 3

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Генеральний директор
туристичної фірми
«... (назва фірми)»
_____(П.І.Б)
«25» квітня 2023 року

АКТ приймання комплексної системи захисту інформації автоматизованої системи класу 2 відділу безпеки ТФ «... (назва фірми)»

Комісією у складі: голови комісії – відповідального за відділ безпеки ТФ «... (назва фірми)» ... (П.І.Б) та членів комісії: заступника відповідального за відділ безпеки ТФ «... (назва фірми)» ... (П.І.Б), начальника спеціального відділу ТФ «... (назва фірми)» ... (П.І.Б) проведено приймання у дослідну експлуатацію комплексної системи захисту інформації (далі – КСЗІ), яка створена в автоматизованій системі класу 2 відділу безпеки (далі – АСВБ) ТФ «... (назва фірми)» .

У ході роботи комісією встановлено:

1. КСЗІ в АСВБ створена відповідно вимог документу «Автоматизована система відділу безпеки ТОВ ТФ «... (назва фірми)» . Комплексна система захисту інформації. Технічне завдання», а саме:

- вимог щодо захисту інформації від витoku технічними каналами;
- вимог щодо захисту від несанкціонованого доступу інформації в АСВБ, компонентів АСВБ та об'єкта інформаційної діяльності в цілому;
- вимог щодо унеможливлення виникнення загроз інформації під час її обробки в АСВБ.

2. КСЗІ в АСВБ пройшла попередні випробування та здійснює захист інформації в АСВБ, що підтверджено позитивними висновками Протоколу попередніх випробувань комплексної системи захисту інформації в автоматизованій системі класу 2 відділу безпеки ТФ «... (назва фірми)» стосовно впроваджених в КСЗІ організаційних, організаційно-технічних та технічних заходів захисту.

3. Комплект експлуатаційних документів на КСЗІ в АС 2 є достатнім щодо можливості прийняття КСЗІ у дослідну експлуатацію.

Висновок: враховуючи вище зазначену інформацію, вважаємо доцільним провести дослідну експлуатацію КСЗІ в АСВБ.

Голова комісії:

відповідальний за відділ
безпеки ТФ «... (назва фірми)»

(П.І.Б)

Члени комісії:

заступник відповідального
за відділ безпеки ТФ «... (назва фірми)»

(П.І.Б)

начальник спеціального відділу
ТФ «... (назва фірми)»

(П.І.Б)

Додаток И

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Генеральний директор
туристичної фірми
«... (назва фірми)»

(П.І.Б)
«25» червня 2023 року

АКТ

завершення дослідної експлуатації комплексної системи захисту інформації
в автоматизованій системі класу 2 відділу безпеки ТФ «... (назва фірми)»

Комісією у складі: голови комісії – відповідального за відділ безпеки ТФ «... (назва фірми)» ... (П.І.Б) та членів комісії: заступника відповідального за відділ безпеки ТФ «... (назва фірми)» ... (П.І.Б), начальника спеціального відділу ТФ «... (назва фірми)» ... (П.І.Б) проведено дослідну експлуатацію комплексної системи захисту інформації (далі – КСЗІ), яка створена в автоматизованій системі класу 2 відділу безпеки (далі – АСВБ) ТФ «... (назва фірми)» .

Підставою для проведення дослідної експлуатації КСЗІ в АСВБ є:

- «Автоматизована система відділу безпеки ТФ «... (назва фірми)» . Комплексна система захисту інформації. Технічне завдання» (далі – Технічне завдання);
- Протокол попередніх випробувань комплексної системи захисту інформації в автоматизованій системі класу 2 відділу безпеки ТФ «... (назва фірми)» (далі – Протокол попередніх випробувань).

Під час проведення дослідної експлуатації комісією встановлено:

1. Всі компоненти АСВБ працюють справно та без збоїв, відповідно до задекларованих параметрів, наведених в експлуатаційних документах.

2. Система заземлення, до якої підключені всі компоненти АСВБ, перебуває у справному стані.

3. Система захисту інформації від несанкціонованого доступу працездатна, адміністрування її програмного забезпечення відповідає задекларованій у Технічному завданні технології обробки інформації за допомогою АСВБ, а саме:

- здійснює ідентифікацію та аутентифікацію користувачів АСВБ;
- блокує завантаження операційної системи АСВБ з гнучкого диска та CD-ROM;
- здійснює розмежування доступу між користувачами АСВБ до їх захищених документів;
- здійснює контроль та цілісність програмного забезпечення в АСВБ;
- реєструє дії користувачів в АСВБ;
- блокує вікна (пристрої) інтерфейсу користувачів, а саме здійснює гасіння екрану монітору та блокування клавіатури з графічним маніпулятором за вибраною комбінацією клавіш або заданим періодом часу бездіяльності користувачів;
- здійснює реєстрацію в спеціальних журнальних файлах спроби несанкціонованого доступу до інформації, фактів запуску (завантаження) програм, які не входять до баз даних операційної системи АСВБ;
- дає можливість управління потоками інформації.

4. При проведенні тестового оброблення інформації в АСВБ відповідно до технології обробки інформації наведеній у Технічному завданні, недоліків та збоїв не виникало, а саме при:

- створенні файлу з тестовою інформацією за допомогою програми «Захищені документи» та зберіганні його на жорсткий магнітний диск, флеш-накопичувач в створених для цього базах документів;

- друкуванні файлу за допомогою принтеру АСВБ;
- знищенні користувачем документів з тестовою інформацією ;
- здійсненні зчитування інформації з CD-ROM, флеш накопичувача.

Впроваджені в КСЗІ організаційні заходи захисту інформації в АСВБ, а саме:

- порядок доступу користувачів до АСВБ та інформації, яка в ній зберігається;
- порядок та зміст інструктажів користувачів АСВБ;
- порядок обробки інформації користувачами за допомогою АСВБ;
- порядок дій начальника спеціального відділу, користувачів АСВБ та представників служби захисту інформації в АСВБ при виникненні загроз інформації, яка обробляється в АСВБ;
- порядок оперативного відновлення функціонування АСВБ;
- порядок обліку та використання магнітних носіїв інформації;
- порядок видачі, вилучення та зберігання персональних ідентифікаторів користувачів АСВБ та адміністраторів АСВБ;
- правила управління паролями в АСВБ;
- правила з забезпечення режиму конфіденційності під час обробки інформації в АСВБ;
- порядок організації фізичного та протипожежного захисту АСВБ;
- порядок дій начальника спеціального відділу по підтримці внутрішньооб'єктового режиму на ОІД;
- порядок блокування технічних каналів витоку інформації та шляхів несанкціонованого доступу, не мають між своїх вимог розбіжностей, завдань, які б неможливо було виконати та забезпечують вимоги Технічного завдання щодо захисту інформації в АСВБ.

6. Впроваджені в КСЗІ організаційно-технічні заходи стосовно захисту інформації від її витоку технічними каналами відповідають умовам інформаційного середовища АСВБ та вимогам Технічного завдання.

7. Всі користувачі, які залучатимуться до обробки інформації в АСВБ, здали заліки зі знань:

- порядку обробки інформації в АСВБ;
- підтримання режиму конфіденційності під час обробки інформації в АСВБ;
- порядку дій при виникненні загроз інформації.

8. За АСВБ закріплені адміністратори, які входять до складу створеної в ТФ «... (назва фірми)» служби захисту інформації в АСВБ.

9. Комплект експлуатаційних документів на КСЗІ в АСВБ, перелік яких наведено в Протоколі попередніх випробувань КСЗІ, є достатнім для організації захисту інформації в АСВБ та обробки ІзОД в АСВБ.

10. АСВБ повністю укомплектована та знаходиться в робочому стані.

Висновок: КСЗІ в АСВБ:

- забезпечує визначену для АСВБ системи політику безпеки інформації;
- здійснює розмежування доступу користувачів в АСВБ до інформації різних категорій конфіденційності;
- блокує несанкціоновані дії з ІзОД;

- реєструє спроби реалізації загроз інформації та сповіщає адміністраторів безпеки АСВБ про факти несанкціонованих дій з ІзОД;
- забезпечує спостереженість інформації шляхом контролю за діями користувачів АСВБ та реєстрації подій, які мають відношення до безпеки інформації;
- підтримує цілісність критичних ресурсів АСВБ;
- забезпечує організацію обліку, зберігання та обігу матеріальних носіїв інформації, які використовуються в АСВБ;
- забезпечує управління засобами захисту КСЗІ та контроль за її функціонуванням;
- забезпечує захист ІзОД від її витоку технічними каналами;
- забезпечує дотримання вимог режиму конфіденційності під час роботи користувачів в АСВБ з ІзОД.

Під час проведення дослідної експлуатації КСЗІ в АСВБ збоїв в роботі будь-яких компонентів АСВБ, пристроїв захисту інформації, систем охоронної та протипожежної сигналізації не виявлено.

Створена КСЗІ в АСВБ може бути представлена на експертизу щодо отримання атестату відповідності на КСЗІ в АСВБ.

Голова комісії:
 відповідальний за відділ
 безпеки ТФ «... (назва фірми)» _____ (ПІБ)

Члени комісії:
 заступник відповідального
 за відділ безпеки ТФ «... (назва фірми)» _____ (ПІБ)

начальник спеціального відділу
 ТФ «... (назва фірми)» _____ (ПІБ)

4 ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОГО ПРОЕКТУ

Курсовий проект виконують за допомогою комп'ютера на одній стороні аркуша білого паперу формату А4 (297х210 мм), 14-го розміру шрифту з інтервалом 1,5 і з кількістю абзаців на сторінці не більше 5. Перед текстом курсового проекту розміщують титульний аркуш.

Необхідно дотримуватись таких розмірів полів: зліва – 30 мм для підшивки і зауважень, справа – 10 мм, знизу і зверху – 20 мм. Абзацний відступ повинен бути однаковим впродовж усього тексту роботи і дорівнювати 1,25 см.

Під час виконання курсового проекту необхідно дотримуватись рівномірної щільності тексту, контрастності й чіткості зображення впродовж усієї роботи. Лінії, літери, цифри та інші знаки мають бути чіткі, не розпливчасті, однаково чорними впродовж усього курсового проекту.

Скорочення слів і словосполучень у курсового проекту має здійснюватись відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи.

Заголовки розділів друкують великими літерами по центру. Заголовки підрозділів друкують маленькими буквами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку наприкінці заголовка не ставлять.

Перенесення слів у заголовку розділу не допускається. Кожний розділ починається з нової сторінки. Текст підрозділів пишеться в межах одного розділу без розриву.

Відстань між заголовком розділу і підрозділу – 1 рядок, між заголовком підрозділу і текстом курсового проекту – 1 рядок.

Не допускається розміщення назви розділу, параграфу в нижній частині сторінки, якщо після неї розміщено тільки один рядок тексту.

Сторінки нумеруються арабськими цифрами. На титульному аркуші номер не ставиться, на наступних сторінках – у правому верхньому кутку без крапки (наскрізна нумерація з додатками).

Протягом всього тексту повинна бути одноманітність термінів, позначень, умовних скорочень та символів. Терміни повинні відповідати діючим стандартам.

У змісті вказують номери сторінок, з яких починаються розділи, підрозділи.

Всі наведені цитати, цифрові дані та іншу інформацію, запозичену з літературних джерел, необхідно чітко виділяти із посиланням на джерело (порядковий номер за списком використаних джерел), із зазначенням сторінки у квадратних дужках. Наприклад: [25, с.77]; [15, с.183].

При наявності у тексті переліку, складових частин, фактів і таке інше, їх слід нумерувати порядковою нумерацією арабськими цифрами із дужкою, наприклад: 1), 2) і друкувати малими літерами із абзацного відступу.

4.1 Оформлення таблиць

Таблицю слід розміщувати одразу після тексту, в якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. На всі таблиці повинні бути посилання в тексті: «див. табл. 2.1». Кожна таблиця повинна мати назву, яку потрібно писати малими літерами (крім першої прописної). Назва розміщується над таблицею, є стислою і відображає зміст таблиці.

Таблиці нумеруються послідовно арабськими цифрами в межах кожного розділу (номер таблиці включає номер розділу і порядковий номер таблиці). При переносі частини таблиці на наступний аркуш зазначають: «Продовження табл. 2.1» .

Заголовки граф починають з великих літер, а підзаголовки – з малих, якщо вони складають одне речення із заголовком. Для скорочення тексту заголовків і підрозділів граф окремі поняття допускається замінити літерними позначеннями, якщо вони пояснені в тексті, або приведені на малюнках.

Якщо цифрові дані в графах таблиці виражені в різних одиницях виміру, то їх указують в заголовках кожної графи. Якщо всі показники розміщені в таблиці, виражені в одній і тій же одиниці виміру, скорочене визначення одиниці виміру розміщують над таблицею в заголовку.

Графу «Номер з/п» у таблицю включати не слід, за винятком випадків, коли на ці номери є посилання.

Якщо текст, що повторюється в графі таблиці, складає одне слово, то замість нього ставлять лапки, якщо із двох і більше слів, то при першому повторі пишуть –те ж, а потім ставлять лапки. Ставити лапки замість цифр, знаків, математичних символів, які повторюються, не допускається. Якщо цифрові, або інші дані в таблиці не приводяться, замість них ставлять прочерк.

Цифри в графах таблиці потрібно розміщувати так, щоб числа були точно одне над другим. Числові значення величин в одній графі повинні мати однакову кількість десяткових знаків. Дрібні числа приводяться у вигляді десяткових дробів.

4.3 Оформлення рисунків

Ілюстрації (малюнки, графіки, схеми, діаграми) позначають словом «Рисунок». Ілюстрації необхідно розміщувати в роботі безпосередньо після тексту, де вони відзначаються вперше або на наступній сторінці.

При необхідності під ілюстрацією розміщують пояснювальні дані. Ілюстрації повинні мати назву, яку розташовують під ілюстрацією після пояснювальних даних разом з номером ілюстрації (див. додаток Г). Нумерація ілюстрацій проводиться арабськими цифрами в межах розділу, наприклад: Рисунок 1.2 (другий рисунок першого розділу).

4.4 Оформлення додатків

Кожний додаток починається з нового аркуша і повинен мати заголовок, який відображає зміст додатку. З абзацу пишуть слово «Додаток». Додатки мають наскрізну одинарну нумерацію великими літерами української абетки, наприклад: «Додаток А». На додатки у тексті обов'язково слід робити посилання.

4.5. Оформлення посилань у тексті

Посилання в роботі на літературні джерела слід позначати в кінці речення порядковим номером за переліком посилань, виділеними двома квадратними дужками, наприклад, «... у роботах [1-7] ...». При посиланні на рисунки, таблиці, формули, вказують їх порядковий номер, наприклад: на рисунку 2.1; дивись рисунок 2.1; у таблиці 2.1; за формулою (2.1); у формулі (2.1).

5. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ КУРСОВОГО ПРОЕКТУ

Курсовий проект подається для перевірки викладачем не пізніше, ніж за тиждень до екзаменаційної сесії. Курсовий проект, який відповідає викладеним у методичних рекомендаціях вимогам, оцінюється для студентів за стобальною шкалою з врахуванням наступних критеріїв:

Таблиця 5.1 – Критерії оцінки курсового проекту

Критерії	Бали
Оцінка структури роботи (повнота розкриття теми у змісті)	60 балів
Оцінка теоретичного рівня роботи	
Повнота аналізу предметної області	
Правильність вибору та аналізу об'єктів	
Характеристика аналітичного рівня роботи	
Ілюстративність роботи: наявність таблиць, рисунків	
Відповідність вступу та висновків вимогам, які викладено в методичних вказівках по написанню роботи	
Оцінка повноти та правильності складання переліку посилань	
Відповідність оформлення роботи вимогам стандартів та правил	
Виконання календарного плану написання роботи	
Оцінка доповіді студента при захисті роботи	40
Оцінка відповіді студента на додаткові запитання	балів
Всього	100

Співвідношення 100-бальної шкали оцінювання написання та захисту курсового проекту зі шкалою ECST та 5-бальною шкалою оцінки наведено нижче.

Таблиця 5.2 – Шкала оцінювання успішності студентів

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою навчального закладу, балів	Оцінка за шкалою ECTS
5 – «відмінно»	100-90	A
4 – «добре»	89-82	B
4 – «добре»	81-75	C
3 – «задовільно»	74-67	D
3 – «задовільно»	66-60	E
2 – «незадовільно»	59-35	FX
2 – «незадовільно»	до 34	F

Робота може бути оцінена на «відмінно» в тому разі, якщо в ній розкрита сутність проблеми дослідження, її актуальність, приведений огляд монографічної і періодичної літератури, статистичні матеріали. Робота містить аналіз проблеми, розрахунки та обґрунтування рішень щодо вдосконалення методів вирішення проблеми, заявленої в рамках обраної теми. Виконані вимоги щодо оформлення роботи.

Оцінка «добре» виставляється у разі, якщо в роботі недостатньо обґрунтовані пропозиції автора щодо вдосконалення ефективності діяльності об'єкту дослідження, інші вимоги, які були перелічені в попередньому пункті виконані.

Оцінка «задовільно» виставляється у разі, якщо робота поверхово висвітлює зміст теми дослідження, не містить обґрунтованих рекомендацій по вирішенню проблем дослідження. Мають місце помилки в оформленні роботи.

Робота оцінюється на «незадовільно» та повертається на доопрацювання, якщо автор не розкрив зміст теми, не залучив практичний матеріал до аналізу проблеми дослідження та допустив помилки при викладенні змісту питань та оформленні роботи.

6 ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАХИСТУ КУРСОВОГО ПРОЕКТУ

Курсовий проект подається для перевірки викладачем не пізніше ніж за тиждень до екзаменаційної сесії. Якщо робота виконана і оформлена правильно, то викладач допускає її до захисту.

Курсовий проект до захисту не допускається, якщо вона:

- подана на перевірку з порушенням строків, встановлених календарним планом;
- написана на тему, яка відсутня в цих методичних рекомендаціях та не була погоджена із викладачем;
- виконана не самостійно;
- будова структури роботи не відповідає вимогам.

Заключним етапом є захист курсового проекту. Він проводиться у строки, визначені деканатом. Під час захисту роботи студент має виявити глибокі знання з вивчених розділів курсу, вміти розкрити зміст розглянутих у роботі положень і відповісти на поставлені викладачем запитання.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Проектування, введення в дію та супроводження КСЗІ: навчальний посібник / В.Д. Козюра, В.О. Хорошко, М.Є. Шелест, Ю.М. Ткач, С.В. Зайцев. – Ніжин: ФОП Лук'яненко В.В. ТПК «Орхідея», 2019. – 240 с.
2. Гребенніков В.В. Комплексні системи захисту інформації: проектування, впровадження, супровід. Збірник лекцій. 2013. 161 с.
<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/10070>
3. Захист інформації в автоматизованих системах управління : навчальний посібник / Уклад. І. А. Пількевич, Н. М. Лобанчикова, К. В. Молодецька. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – 226 с.
4. Логінова Н. І. Правовий захист інформації : навчальний посібник/ Н. І. Логінова, Р. Р. Дробожур. – Одеса : Фенікс, 2015. – 264 с.
5. Остапов С. Е. технологія захисту інформації : навчальний посібник/ С. Е. Остапов, С. П. Євсєєв, О. Г. Король. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 476 с.
6. Бурячок В. Л. Інформаційний та кіберпростори: проблеми безпеки, методи та засоби боротьби : посібник / [В. Л. Бурячок, С. В. Толюпа, В. В. Семко та ін.]. – К. : ДУТ-КНУ, 2016. – 178 с.

Додаткові рекомендовані джерела

1. НД ТЗІ 1.1-005-07 Захист інформації на об'єктах інформаційної діяльності. Створення комплексу технічного захисту інформації. Основні положення.
2. НД ТЗІ 2.1-002-07 Захист інформації на об'єктах інформаційної діяльності. Випробування комплексу технічного захисту інформації. Основні положення.
3. НД ТЗІ 3.1-001-07 Захист інформації на об'єктах інформаційної діяльності. Створення комплексу технічного захисту інформації. Передпроектні роботи.
4. НД ТЗІ 1.4-001-2000 «Типове положення про службу захисту інформації в автоматизованій системі».
5. НД ТЗІ 2.7-011-2012 «Захист інформації на об'єктах інформаційної діяльності. Методичні вказівки з розробки Методики виявлення закладних пристроїв».
6. ДСТУ 3396.2-97 «Захист інформації. Технічний захист інформації. Терміни та визначення».
7. Проектування комплексних систем захисту інформації : методичні вказівки, завдання на контрольну та курсову роботи / Уклад. : В. С. Орленко, В. О. Хорошко, Д. В. Чирков. – К. : ДУІКТ, 2005. – 14 с.
8. НД ТЗІ 2.7-011-2012 «Захист інформації на об'єктах інформаційної діяльності. Методичні вказівки з розробки Методики виявлення закладних пристроїв».
9. ДСТУ 3396.2-97 «Захист інформації. Технічний захист інформації. Терміни та визначення».
10. Проектування комплексних систем захисту інформації : методичні вказівки, завдання на контрольну та курсову роботи / Уклад. : В. С. Орленко, В. О. Хорошко, Д. В. Чирков. – К. : ДУІКТ, 2005. – 14 с.

ДОДАТКИ

Додаток А- Зразок титульного аркуша
курсowego проекту

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ІНСТИТУТ ЕЛЕКТРОННИХ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Кафедра кібербезпеки та математичного моделювання

Прізвище, ім'я та по-батькові студента

КУРСОВИЙ ПРОЕКТ

з дисципліни: “Комплексні системи захисту інформації”
на тему : “_____”

Курс _____ Група

Перевірив:

Чернігів – 2023 р.

Додаток Б – Приклади оформлення бібліографічного опису у списку літературних джерел

Таблиця Б – Оформлення бібліографічних описів відповідно ДСТУ 8302:2015

Характеристика джерела	Приклад оформлення
1	2
Книги: Один автор	1. Василій Великий. Гомілії / Василій Великий ; [пер. з давньогрец. Л. Звонська]. — Львів : Свічадо, 2006. — 307 с. — (Джерела християнського Сходу. Золотий вік патристики IV—V ст. ; № 14). 2. Коренівський Д. Г. Дестабілізуючий ефект параметричного білого шуму в неперервних та дискретних динамічних системах / Коренівський Д. Г. — К.: Ін-т математики, 2006. — 111 с. — (Математика та її застосування) (Праці / Ін-т математики НАН України ; т. 59).
Два автори	1. Ромовська З.В. Сімейне законодавство України / З. В. Ромовська, Ю. В. Черняк. — К. : Прецедент, 2006. — 93 с. — (Юридична бібліотека. Бібліотека адвоката) (Матеріали до складання кваліфікаційних іспитів для отримання Свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю ; вип. 11).
Три автори	1. Акофф Р. Л. Ідеалізоване проектування: як запобігти завтрашній кризі сьогодні. Створення майбутнього організації / Акофф Р. Л., Магідсон Д., Еддісон Г. Д.; пров. з англ. Ф. П. Тарасенко. - Дніпропетровськ: Баланс Бізнес Букс, 2007. - XLIII, 265 с.
Чотири автори	1. Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / [Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А.]. — К. : НДІ «Укراгропромпродуктивність», 2006. — 106 с. — (Бібліотека спеціаліста АПК. Економічні нормативи).
П'ять і більше авторів	1. Психологія менеджменту / [Власов П. К., Липницький А. В., Лючихіна І. М. та ін] ; за ред. Г. С. Нікіфорова. - [3-тє вид.]. -Х. : Гуманітар. центр, 2007. - 510 с.
Без автора	1. Історія Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря / [авт. тексту В.Клос]. — К. : Грані-Т, 2007. — 119 с. — (Грані світу).

Багатомний документ	<p>1. Міждержавні стандарти: каталог в 6 т. / [уклад. Ковальова І. Ст, Рубцова Є. Ю.; ред. Іванов Ст Л]. - Львів: НТЦ «Леонорм-Стандарт», 2005 - . - (Серія «Нормативна база підприємства»). Т. 1.-2005. -277 с.</p> <p>2. Бондаренко В. Г. Теорія ймовірностей та математична статистика. Ч.1/ В. Г. Бондаренко, І. Ю. Канівська, С. М. Парамонова. - К.: НТУУ «КПІ», 2006. - 125 с.</p>
Матеріали конференцій, з'їздів	<p>1. Економіка, менеджмент, освіта в системі реформування агропромислового комплексу : матеріали Всеукр. конф. молодих учених- аграрників [«Молодь України і аграрна реформа»], (Харків, 11—13 жовт. 2000р.) / М-во аграр. політики, Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. — Х. :Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2000. — 167 с.</p>
Препринти	<p>1. Шиляєв Б. А. Розрахунки параметрів радіаційного пошкодження матеріалів нейтронами джерела ННЦ ХФТІ/ANL USA з підкритичним, збиранням, що керується скорювачем електронів / Шиляєв Б. А., Воєводін В. М. - Х.: ННЦ ХФТІ, 2006. - 19 с. - (Препринт / НАН України, Нац. нав.центр «Харк. фіз.-техн. ін-т»; ХФТІ 2006-4).</p>
Депоновані наукові праці	<p>1. Соціологічне дослідження малих груп населення / В. І. Іванов [та ін.]; М-во освіти Ріс. Федерації, Фінансова академія. - М., 2002. – 110 с. - Деп. у ВІНТІ 13.06.02, № 145432.</p> <p>2. Розумовський В. А. Управління маркетинговими дослідженнями в регіоні/В. А. Розумовський, Д. А. Андрєєв. – М., 2002. – 210 с. - Деп. в ІНІОН Ріс. акад. наук 1 5.02.02, № 139876.</p>
Словники	<p>1. Тимошенко З. І. Болонський процес в дії : словник-довідник основ, термінів і понять з орг. навч. процесу у вищ. навч. закл. / З. І. Тимошенко, О.І. Тимошенко. — К. : Європ. ун-т, 2007. — 57 с.</p>
Атласи	<p>1. Україна : екол.-геогр. атлас : присвяч. всесвіт, дню, науки в ім'я миру та розвитку згідно з рішенням 31 сесії ген. конф. ЮНЕСКО / [наук, редкол.: С.С. Куруленко та ін.] ; Рада по вивч. продукт, сил України НАН України [та ін.]. — 7 [наук, редкол.: С. С. Куруленко та ін.]. — К. : Варта, 2006. — 217, [1] с.</p>

Законодавчі та нормативні документи	1. Кримінально-процесуальний кодекс України : за станом на 1 груд. 2005 р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — К. : Парлам. вид-во, 2006. — 207 с. — (Бібліотека офіційних видань).
Стандарти	1. Вимоги щодо безпечності контрольно-вимірювального та лабораторного електричного устаткування. Частина 2-020. Додаткові вимоги до лабораторних центрифуг (EN 61010-2-020:1994, IDT) : ДСТУ EN 61010-2- 020:2005. — [Чинний від 2007-01-01]. — К. : Держспоживстандарт України, 2007. — IV, 18 с. — (Національний стандарт України).
Каталоги	1. Міждержавні стандарти: каталог: в 6 т. / [уклад. Ковальова І. В., Павлюкова В. А.; ред. Іванов Ст Л.]. - Львів: НТЦ «Леонорм-стандарт», 2006 - (Серія «Нормативна база підприємства»). Т. 5.— 2007.— 264 с.
Бібліографічні показчики	1. Систематизований покажчик матеріалів з кримінального права, опублікованих у Віснику Конституційного Суду України за 1997—2005 роки / [уклад. Кириш Б. О., Потлань О. С]. — Львів : Львів, держ. ун-т внутр. справ, 2006. — 11 с. — (Серія: Бібліографічні довідники ; вип. 2).
Автореферати дисертацій	1. Новосад І. Я. Технологічне забезпечення виготовлення секцій робочих органів гнучких гвинтових конвеєрів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.02.08 „Технологія машинобудування» / І. Я. Новосад. — Тернопіль, 2007.—20, [1] с.
Авторські свідоцтва	1. А. с. 1007970, МКИ ³ В 25 J 15/00. Пристрій для захоплення неорієнтованих деталей типу валів/В. С. Ваулін, В. Г. Кемайкін. - №3360585/25-08; заяв. 23.11.81; опубл. 30.03.83, Бюл. №12.
Патенти	1. Пат. 2187888, МПК ⁷ Н 04 В 1/38, Н 04 J 13/00. Приймальний пристрій / Чугаєва В. І.; заявник та патентовласник, Чернігів, наук.-дослід. ін-т зв'язку. - № 2000131736/09; заяв. 18.12.00; опубл. 20.08.02, Бюл. №23 (II год.).

<p>Частина книги, періодичного, продовжуваного видання</p>	<p>1. Регіональні особливості смертності населення України / Л. А. Чепелевська, Р. О. Моїсеєнко, Г. І. Баторшина [та ін.] // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. — 2007. — № 1. — С 25—29.</p> <p>2. Чорний Д. М. Міське самоврядування: тягарі проблем, принади цивілізації /Д. М. Чорний // По лівий бік Дніпра: проблеми модернізації міст України : (кінець ХІХ—початок ХХ ст. /Д. М. Чорний. — Х., 2007. — Розд. 3.— С 137—202.</p>
<p>Електронні ресурси</p>	<p>1. Богомольний Б. Р. Медицина екстремальних ситуацій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. мед. вузів ІІІ—ІV рівнів акредитації / Б. Р. Богомольний, В. В. Кононенко, П. М. Чуєв. — 80 Min / 700 MB. — Одеса : Одес. мед. ун-т, 2003. — (Бібліотека студента-медика) — 1 електрон, опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. — Систем, вимоги: Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 95, 98, 2000, XP ; MS Word 97-2000.— Назва з комп'ютера.</p> <p>2. Розподіл населення найбільш численних національностей за статтю та віком, шлюбним станом, мовними ознаками та рівнем освіти [Електронний ресурс] : за даними Всеукр. перепису населення 2001 р. / Держ. ком. статистики України ; ред. О. Г. Осауленко. — К. : CD-вид-во «Інфодиск», 2004. — 1 електрон, опт. диск (CD-ROM) : кольор. ; 12 см. — (Всеукр. перепис населення, 2001). — Систем, вимоги: Pentium-266 ; 32 Mb RAM ; CD- ROM Windows 98/2000/NT/XP. — Назва з титул, екрану.</p>

Додаток В – Зразок оформлення таблиці

Таблиця 1.1 – Аналіз виконання кошторису доходів та видатків за звітний період

Найменування видатків	КЕКВ	2015		2016		Відхилення 2016 до 2015	
		сума, грн.	питома вага, %	сума, грн.	питома вага, %	сума, грн.	питома вага, %
Оплата праці	2110	789360	43,1	787456	43,4	1904	+ 0,3
Нарахування на оплату праці	2120	286538	15,7	285847	15,7	691	-
Предмети, матеріали, обладнання та інвентар	2210	146258	8,0	136128	7,5	10130	- 0,5
Продукти харчування	2230	348960	19,1	347912	19,2	1048	+ 0,1
Оплата комунальних послуг та енергоносіїв	2270	258963	14,1	257256	14,2	1707	+ 0,1
Разом	-	1830079	100,0	1814599	100,0	15480	-

Джерело: складено автором за даними кошторису установи

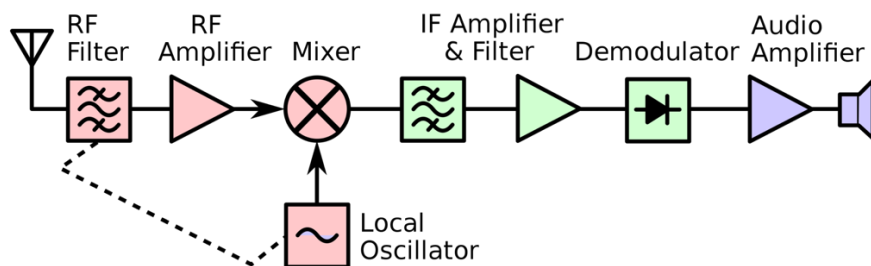

Рисунок 1 – Структурна схема типового супергетеродинного приймача

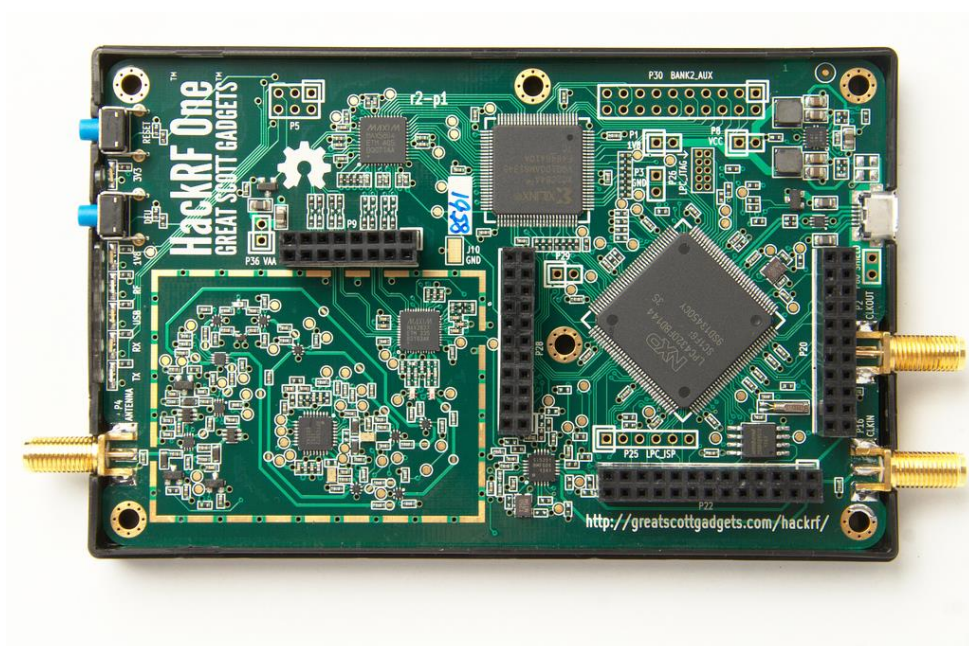

Рисунок 2.3 – Зовнішній вигляд плати HackRF One